

Concordia Seminary - Saint Louis

Scholarly Resources from Concordia Seminary

Ebooks

Print Publications

3-2-2020

The Book of Jeremiah

C. H. Cornill
ir_cornillc@csl.edu

Follow this and additional works at: <https://scholar.csl.edu/ebooks>

Part of the [Biblical Studies Commons](#)

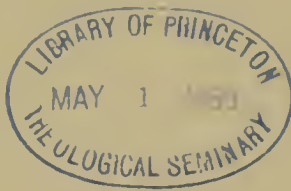

Recommended Citation

Cornill, C. H., "The Book of Jeremiah" (2020). *Ebooks*. 8.
<https://scholar.csl.edu/ebooks/8>

This Book is brought to you for free and open access by the Print Publications at Scholarly Resources from Concordia Seminary. It has been accepted for inclusion in Ebooks by an authorized administrator of Scholarly Resources from Concordia Seminary. For more information, please contact seitzw@csl.edu.

BS15
.2
1893
v. 11

The Book of Jeremiah

CORNILL

THE SACRED BOOKS
OF
The Old Testament

A CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

PRINTED IN COLORS, WITH NOTES

PREPARED

by eminent Biblical scholars of Europe and America

UNDER THE EDITORIAL DIRECTION OF

PAUL HAUPT

PROFESSOR IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

PART II

The Book of Jeremiah

BY

C. H. CORNILL

Leipzig

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1895

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

JUN 1 1958
THEOLOGICAL SEMINARY

THE BOOK

OF THE

Prophet Jeremiah

CRITICAL EDITION OF THE HEBREW TEXT

ARRANGED IN CHRONOLOGICAL ORDER

WITH NOTES

BY

C · H · CORNILL, D. D.

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF KONIGSBERG

English translation of the Notes

BY

C · JOHNSTON, PH. D.

ASSOCIATE IN THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE

Leipzig

J · C · HENRICH'S SCHE BUCHHANDLUNG

1895

Baltimore

THE JOHNS HOPKINS PRESS

London

DAVID NUTT, 270-271 STRAND

דברי ירמיהו

דברי ירמיהו אשר כתב בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה ביד ברוך בן נריה

- ברי ירמיהו בן הלכיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן: אשר א. 2, I
היה דבר יהוה אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה
שנה למלכו: 5
- ויהי דבר יהוה אלי לאמר: כטרם אצטרך בבטן ידעתך וכטרם תצא 4 ה.
מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני יהוה הנה לא 6
ידעתי דבר כי נער אנכי: ויאמר יהוה אלי אל תאמר נער אנכי כי 7
על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצוץ תדבר: אל תירא מפניהם 8
כי אתך אני להצילך נאם יהוה: וישלח יהוה את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה אלי 9
הנה נתתי דברי בפיך: ראה הפקדתך היום הוה על הגוים ועל הממלכות לנתוש י
ולנתוץ ולהאבד - לבנות ולנטוע: 10
- ויהי דבר יהוה אלי לאמר מה אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: 11
ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשתו: 12
ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה 13
ופניו מפני צפונה: ויאמר יהוה אלי מצפון יקפח הדעה על כל יושבי הארץ: 14
כי הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה ובאו ונתנו איש כסאו 15
פתח שערי ירושלם ועל כל חומתיה סביב ועל כל ערי יהודה: ודברתי משפטי 16
אותם על כל רעתם אשר עובוני ויקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ויהם:
ואתה האזור מתניך וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוץ אל פתח 17
מפניהם פן אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל 18
ולחומות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו 20
אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאם יהוה להצילך:

- ויהי דבר יהוה אלי לאמר: הלוך וקראת באוני ירושלם לאמר כה אמר יהוה א. 2, 2
זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:
קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם 3

(2) 2. נ. ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה ער תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו
מלך יהודה ער גלות ירושלם בחדש החמישי:

- אבותינו מנעורינו את צאנם ואת בקרם את בניהם ואת בנותיהם: נשכבה בבשתנו כה.3
 ותבסנו כלפתנו כי ליהוה אלהינו חטאנו אנחנו ואבותינו מנעורינו ועד היום הזה
 ולא שמענו בקול יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה לאיש יהודה ולירושלם נירו 4.3
 לכם ניר ואל תורעו אל קצים: המלו ליהוה והסרו ערל-ת לבבכם איש יהודה 4
 וישיב ירושלם פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מִכְבָּה מפני רע מעלליכם:
 הִנְדוּ ביהודה ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו שופר בארץ קראו מלאו ה
 ואמרו הִאֲסֹפוּ ונבואה אל ערי המבצר: שאו גם ציונה העיזו אל תעמדו כי רעה 6
 אנכי מביא מצפון ושבר גדול: עלה אריה מִסְבְּכוּ ומשחית נזים נסע יצא ממקמו 7
 לשום ארצך לשמה עריך הַצְיִנָה מאין יושב: על זאת חנרו שקים ספרו והלילו 8
 כי לא שב חרון אף יהוה ממנו: והיה ביום ההוא נאם יהוה יאבד לב המלך 9
 ולב השרים ונשפו הכהנים והנביאים יתמהו: בעת ההיא יאמר לעם הזה ולירושלם 11
 רוח צת שָׁפִים במדבר דרך בת עמי לוא לורות ולוא להבר: רוח מלא מֵאֲלֵה 12
 יבוא לי עתה גם אני אדבר משפטים אותם: הנה כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו 13
 קלו מנשרים סוסיו אוי לנו כי יִשְׁדְּדוּ: כִּבְסֵי מרעה לבך ירושלם למען תִּשְׁעֵי עַד 14
 מתי תלין בקרבך מחשבות אונך: כי קול מניד מִדֵּן ומשמיע און מהר אפרים: 15
 הזכירו לנזים הנה השמיעו על ירושלם נצרים באים מארץ המרחק ויתנו על ערי 16
 יהודה קולם: כשמרי שָׁרֵי היו עליה מסביב כי אתי מרתה נאם יהוה: דרכך 18.17
 ומעלליך עשו אלה לך זאת רעתך כי מר כי נגע עד לבך: מַעֵי מַעֵי יֵאָחֲזֵלָה 19
 קידות לבי הומה לי לבי לא אחרש כי קול שופר שִׁמְעַת- נפשי תרועת מלחמה:
 שבר על שבר נקרא כי יִשְׁדְּדָה כל הארץ פתאום יִשְׁדְּדוּ אהלי רגע ידיעתי: עד 21.2
 מתי אראה גם אשמעה קול שופר: כי אויל עמי אותי לא ידעו בנים סבלים 22
 המה ולא נבונים המה חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו: ראיתי את הארץ 23
 והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם: ראיתי ההרים והנה לעשים וכל הנבעות 24
 התקלקלו: ראיתי והנה אין האדם וכל עוף השמים נדרו: ראיתי והנה הכרמל כה.26
 המדבר וכל עריו נִתְצוּ מפני יהוה מפני חרון אפו: כי כה אמר יהוה שממה 27
 תהיה כל הארץ ובלה לא אעשה: על זאת תאבל הארץ וקדרו השמים ממעל 28
 על כי דברתי ואלא יִנְחַמְתִּי יִזְמְתִי ולא אשוב ממנה: מקול פרש זלמה קשת 29
 ברחת כל ה-א-ר-ץ באו בעבים ובקפים עלו כל העיר עווכה ואין יושב בהן איש:
 ואת־ שדוד מה העשׂי כי תלכשי שָׁנִי כי העדי עדי זהב כי תקרעו בפוך עיניך ל
 לשוא תתיפי מאכו כך ענבים נפשך יבקשו: כי קול כחולה שמעתי צרה כמכירה 30
 קול בת ציון תתיפח תפרש כפיה אוי נא לי כי עיפה נפשי להרנים:
 שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו כרחובותיה אם תמצאו איש אם 5.8
 יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה: ואם תי יהוה יאמרו לכן לשקר ישבעו: 2
 יהוה עיניך הלוא לאמונה הכיתה אתם ולא חלו כליהם מאנו קחת מוסר חזקו 3
 פניהם מסלע מאנו לשוב: ואני אמרתי אך דלים הם נואלו כי לא ידעו דרך 4
 יהוה משפט אלהיהם: אֲלֵבָה לי אל הגדלים ואדברה אותם כי המה ידעו דרך ה
 יהוה משפט אלהיהם אך המה יחדו שברו עול נִתְקוּ מוסרות: על כן הָפְסָ אריה 6
 מיער זאב ערבות ישרדם נמר שקד על עריהם כל היוצא מהנה יטרף כי רבו
 פשעיהם עצמו מִשְׁכּוּבוֹתיהם: אי לואת אסל-ח לך בִּינְךָ עוֹבוֹנֵי וישבעו בלא אלהים 7

—413—

(1) א.2.4. אם תשוב ישראל נאם יהוה אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד: ונשבעת חי יהוה באמת במשפט ובצדקה והתברכו בו נזים ובו יתהללו:

(3) 4.1. ואמר אהה ארני יהוה אכן השא השאת לעם הזה ולירושלם לאבד שלום יהיה לכם ונגעה חרב עד הנפש:

- 2.ה.4 יהוה: שמעו דבר יהוה בית יעקב וכל משפחות בית ישראל: כה אמר יהוה מה
 6 מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו: ולא אמרו איה
 יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה וישוה בארץ
 7 ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם: ואביא אתכם אל ארץ
 8 הכרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה: 5
 9 הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים
 10 נבאו בבעל ואחרי לא יועלו הלכו: לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת בני
 11 בניכם אריב: כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה
 12.11 כזאת: ההימיר נוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל: שמו
 13 שמם על זאת ושערו ה-ר-ב-ה- מאד נאם יהוה: כי שתיים רעות עשה עמי אתי 10
 עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים:
 18 ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה לך לדרך אשור לשתות מי
 19 נהר: תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחד ודעי וראי כי רע ומר עזבך את יהוה
 20 אלהיך ולא פחדתי אליך נאם אדני יהוה צבאות: כי מעולם שברת- עלך נתקת-
 15 מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד כי על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את
 21 צעה זנה: ואנכי נטעתיך שורק כלה ורע אמת ואיך נהפכת לי סורי -נפן נכריה:
 23,22 כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני יהוה: איך
 תאמרי לא נטמאתי אחרי הכעלים לא הלכתי ראי דרכך בניא דעי מה עשית
 24 בקרה קלה משרכת דרכיה: פרה למד מדבר באנת נפשה- שאפה רוח מאנתה
 25 כה מי ישיבנה כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאונה: מנעי רנלך מן-ה-נגד 20
 26 מצמאה ותאמרי נושא לוא כי אהבתי זרים ואחריהם אלך: ככשת ננב כי ימצא
 27 כן הבישו בית ישראל המה מלכיהם שריהם וכהניהם ונביאייהם: אמרים לעין אבי
 אתה ולאבן את ילדתי כי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה
 28 והושיענו: ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם וישיעוך בעת רעתך כי מספר
 29.ל עריך היו אלהיך יהודה: למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאם יהוה: לשוא 25
 הכיתי את בניכם מוסר לא לקת-ם- אכלה חרכם נביאיכם כאריה משחית:
 31 הדור אתם ראו דבר יהוה המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו
 32 עמי רדנו לוא נבוא עוד אלך: התשכח בתולה עדיה פלה קשריה ועמי שכחוני
 33 ימים אין מספר: מה תיטבי דרכך לבקש אהבה לכן גם -את ה-עו-ל-ט-מ-א-
 34 את דרכיך: גם בכנפיך נמצאו הם נפשות - נקיים לא במחירת מצאתים 30
 לה ותאמרי כי נקיתי אך שב אפו ממני הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי:
 37-36 מה תולי מאד לשנות את דרכך גם ממצרים תבשי כאשר בשת מאשור: גם מאת
 3.א זה תצאי וידיך על ראשך כי מאם יהוה במבטחיך ולא תצליחי להם: - הן ישלח
 איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלוא הנוף תחנף
 2 הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם יהוה: שאי עיניך על שפים 35
 וראי איפה לא שגלת על דרכים ישבת להם כערכי במדבר ותחניפי ארץ בנותיך
 3 וברעתך: וימנעו רבבים ומלקושי לוא היה ומצח אשה זונה היה לך מאנת
 4.ה הקלם: הלוא מעתה קראת- לי אבי אלוף נערי אתה: הניטור לעולם אם ישמר 19
 לנצח הנה דברת- ותעשי הרעות ותוכל: ואנכי אמרתי איך אשיתך בכנים ואתן
 לך ארץ חסדה נחלת צבי צבאות נויים ואמר אבי תקראו לי ומאחרי לא תשובו: 40
 21.ב אכן בנדה אשה מרעה כן בנדתם כי בית ישראל נאם יהוה: קול על שפים
 22 נשמע בכי תחנוני בני ישראל כי העוו את דרכם שכחו את יהוה אלהיהם: שובו
 23 בנים שובבים ארפה משובתיכם הננו אָתְנו לך כי אתה יהוה אלהינו: אכן לשקר
 24 -נבעות- ה-מו-ן ה-רים אכן ביהוה אלהינו תשועת ישראל: והבשת אכלה את יגיע

6 הארץ הגנה אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי מחשבתם כי על דברי לא הקשיבו ותורתו וימאסו בה: למה זה לי לבונה מִשְׁבַּא תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק עלותיכם לא לרצון וזבתיכם לא ערכו לי: לכן בה אמר יהוה הנני נתן אל העם הזה מִקְשָׁלִים וכשלו בם אבות ובנים יהדו שכן ורעו יאבדו: כה אמר יהוה הגנה עם בא מארץ צפון וגוי גדול יְעַר מירבתי ארץ: קשת וכידון יחזיקו אבורי הוא ולא ירחמו קולם כים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה עליך בת ציון: שמענו את שמעו רפו ידינו צרה החוקתנו היל כיולדה: אל תצא־י: השדה כה.24 ובדרך אל תלכ־י: כי הרב לאיב מגור מסביב: בת עמי הנני שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספר תמרורים כי פתאם יבא השדר עלינו: קחון נתתיך בעמי יִמְצָרֶי ותדע ובחנת את דרכם: כלם סרי סוררים הלכי רכול נחשת וברזל כלם משחיתם המה: נחר מִפֶּתַח מֵאֵשׁ מִן עפרת לשוא צרף צוֹרֵף ורעים לא נתקו: כסף נמאס קראו להם כי מאס יהוה בהם: 5

3.6 ויאמר יהוה אלי בימי יאשיהו המלך הראית אשר עשתה מִשְׁבַּח ישראל הלכה היא על כל הר גבה ואל תחת כל עץ רענן ותנון- שם: ואמר אחרי עשתה את כל אלה אלי תשוב ולא שבה ותראה כגודה אחותה יהודה: ויתרא כי על כל אדות אשר נאפה מִשְׁבַּח ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתתיה אליה ולא יראה כגדה יהודה אחותה ותלך ותנון גם היא: והיה מקל וזנתה ויִתְמַנְּךָ את הארץ ותנאף את האבן ואת העיץ: וגם בכל זאת לא שבה אלי כגודה אחותה יהודה בכל לבה כי אם בשקר נאם יהוה: ויאמר יהוה אלי צדקה נפשה מִשְׁבַּח ישראל מכגדה יהודה: הלך וקראת את הדברים האלה צפנה ואמרת שובה מִשְׁבַּח ישראל נאם יהוה לוא אפיל פני בכס כי חסיד אני נאם יהוה לא אמור לעולם: אך דעי עונך כי ביהוה אלהיך פשעת ותפארי את דרכיך לזרים תחת כל עץ רענן ובקולי לא שמעת- נאם יהוה: שובו בנים שובבים נאם יהוה כי אנכי בעלתי בכס ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון: ונתתי לכם רעים כלבי ורעו אתכם דָּעה והשְׁפִיל: והיה כי תרבו ופרייתם בארץ כימים ההמה נאם יהוה לא יאמרו עוד ארון ברית יהוה ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יַעֲשֶׂה עוד: * * * * *

30 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: שמעו את דברי הברית הזאת II,2.8 ודבר־קָם אל איש יהודה ועל יושבי ירושלם: ואמרת אליהם כה אמר יהוה אלהי ישראל ארוך האיש אשר לא ישמע את דברי הברית הזאת: אשר צויתי את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מפור הברזל לאמר שמעו בקולי ועשיתם אותם בכל אשר אצוה אתכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: למען הקים את השבועה אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש ביום הזה ואען ואמר אמן יהוה: ויאמר יהוה אלי קרא את כל הדברים האלה בערי יהודה ובקצות ירושלם לאמר שמעו את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם: כי הָעַד הָעֲדָתִי באבותיכם ביום העלותי אותם מארץ מצרים עד היום הזה הִשָּׁבַם וְהָעַד לאמר שמעו בקולי: ולא שמעו ולא הטו את אזנם וילכו איש בשרירות לבם הרע ואביא עליהם את כל דברי הברית הזאת אשר צויתי לעשות ולא עשו: ויאמר יהוה אלי נמצא קשר באיש יהודה ובישבי ירושלם: שבו על עונת אבותם: 9

(2) 3.17 בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יהוה ונקו אליה כל הגוים לשם יהוה לירושלם ולא ילכו

18 עוד אחרי פירות לבם הרע: כימים ההם ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ

צפון על הארץ אשר הנחלתה את אבותיכם:

- 5.8 ואישבע אותם וינאפו ובית וזנה יתגודדו: סוסים מוונים מְשֻׁכִּים היו איש אל אשת
 9 רעהו ויצהלו: העל אלה לוא אפקד נאם יהוה ואם בגוי אשר כזה לא תחנקם
 י נפשי: עלו בשרותיה ושחתו וכלה אל תעשו הסירו נמישותיה כי לוא ליהוה
 12.11 המה: כי בנוד בנדו כי בית ישראל ובית יהודה נאם יהוה: כחשו ביהוה ויאמרו
 13 לוא הוא ולא הבוא עלינו רעה וחרב ורעב לוא נראה: והנביאים יהיו לרוח 5
 14 והדבר אין בהם: - לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות יען דברכם את הדבר הזה
 15 הנני נתן דברי בפיך לאש והעם הזה עצים ואכלתם: הנני מביא עליכם גוי
 ממרחק בית ישראל נאם יהוה גוי איתן הוא גוי מעולם הוא גוי לא תדע לשונו
 17.16 ולא תשמע מה ידבר: אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים: ואכל קצירך ולחמך
 18 יאכלו בניך ובנותיך יאכל צאנך ובקרך יאכל גפנך ותאנתך ירשש ערי מבצריך 10
 18 אשר אתה בטח בהנה בחרב: וגם בימים ההמה נאם יהוה לא אעשה אתכם
 19 כלה: והיה כי תאמרו תחת מה עשה יהוה אלהינו לנו את כל אלה ואמרת
 אליהם כאשר עזבתם אותי ותעבדו אלהי נכר בארצכם כן תעבדו זרים בארץ
 24.23 לא לכם: ו לעם הזה היה לב סורר וטורה סרו וילכו: ולוא אמרו בלבכם נירא
 נא את יהוה אלהינו הנתן גשם יורה ומלקוש בעתו שָׁקַעַת חקות קציר ישמר 15
 26.כה לנו: עונותיכם הטו אלה וחטאותיכם מנעו הטוב מסם: כי נמצאו בעמי רשעים
 27 ישור קִשְׁקֵשׁ יקושיש הציבו משחית אנשים ילכדו: ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים
 28 מרמה על כן גדלו ויעשירו: שמנו עשתו גם עביאי - דין לא דנו דין יתום
 29 ויצליחו ומשפט אביונים לא שפטו: העל אלה לא אפקד נאם יהוה אם בגוי אשר
 31.ל כזה לא תתנקם נפשי: שמה ושערורה נהיתה בארץ: הנבאים נבאו בשקר 20
 והכהנים יָרְדוּ על ידיהם ועמי אהבו כן ומה תעשו לאחריהם:
 6,א הָעֵזוּ בני בנימן מקרב ירושלם ובתקוע תקעו שופר ועל בית הכרם שאו
 3.2 מְשֻׁאֵת כי רעה נשקפה מצפון ושבר גדול: יהגו והמעֵנָה דְמִיתִי בת ציון: אלה
 4 יבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים סביב רעו איש את ידו: קדשו עליה
 5 מלחמה קומו ונעלה בצהרים אוי לנו כי פנה היום כי יָגֵטוּ צללי ערב: קומו 25
 6 ונעלה בלילה ונשחיתתה ארמנותיה: כי כה אמר יהוה צבאות כרתו עֵצִיהֶם ושפכו
 7 על ירושלם סללה היא העיר הִפְקֵד כלה עשק בקרבה: כהקֶר-ר בור מיסיה כן
 8 הִקְרָה רעתה חמם ושד ישמע כה על פני תמיד הלי ומפה: הִסְרִי ירושלם פן
 9 תִּקַּע נפשי ממך פן אשימך שִׁמְמָה ארץ לוא נושבת: כה אמר יהוה צבאות עוֹלָל
 י יעוללו כנפן שארית ישראל הִשָּׁב וְד- כבוצר על סלסלות: על מי אדברה ואעידה 30
 וישמעו הנה ערלה אונם ולא יוכלו להקשיב הנה דבר יהוה היה להם להרפה
 11 לא יחפצו בו: ואת חמת יהוה מלאתי נלאיתי הכיל שפך על עוֹלָל בחוץ ועל
 12 סוד בחורים יחדו כי גם איש עם אשה ילכדו וקן עם מלא ימים: ונסכו בתיהם
 13 לאהרים שְׁדוֹת ונשים יהדו כי אטה את ידי על יושבי הארץ נאם יהוה: כי מקטנם
 14 ועד גדולם כלו בוצע בצוע ומנביא ועד כהן בלו עשה שקר: ויִרְפְּאוּ את שבר 35
 15 בת עמי על נקלה לאמר שלום שלום ואין שלום: הוֹבִישׁוּ כי תועבה עשו גם
 בוש לא יבושו גם הכלים לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקדת-ם ישלשו אמר
 16 יהוה: כה אמר יהוה עֲמְדוּ על דרכים וראו ושאלו לנחבות עולם אי זה דרך
 17 הטוב ולכו בה ומצאו מרגוע לנפשכם ויאמרו לא נלך: -הִקִּימְתִי עליכם צִפִּים
 19.18 הִקְשִׁיבו לקול שופר ויאמרו לא נקשיב: לכן שִׁמְעוּ הַגּוֹים ויר-יעי עֲדֵרֵיהֶם: שמעי 40

(א) 5.21 הנודו ואת בבית יעקב והסמייעוה ביהודה לאמר: שמעו נא ואת עם סבל ואין לב עינים להם

22 ולא יראו אונים להם ולא ישמעו: האותי לא תיראו נאם יהוה אם פפני לא תחילו אשר שפתי

תול גבול לים חק עולם ולא יעִקְרְנָהוּ ויתנעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעִבְדְּנָהוּ:

18,17

כרות קדים אפיצם לפני אויב
ערף ולא פנים יאראם ביום אידם:

ויאמרו לכו ונחשבה על ירמיהו מחשבות כי לא תאבד תורה מכהן ועצה 18
מחכם ודבר מנביא לכו ונפהו בלשון ואל נקשיבה אל כל דבריו: הקשיבה יהוה 19
אלי ושמע לקול יריביו: הישלם תחת טובה רעה כי כרו שוחה לנפשי זכר עמדי כ 5
לפניך לדבר עליהם טובה להשיב את חמתך מהם: לכן תן את כניהם לרעב כ
והקָרם על ידי הרב ותהינה נשיהם שבלות ואלמנות ואנשיהם יהיו הרני טות
בחוריהם קפי הרב במלחמה: תשמע ועקה מבתיהם כי תביא עליהם נדוד פתאם 22
כי כרו שו-חה ללכרני ופחים טמנו לרנלי: ואתה יהוה ידעת את כל עצתם עלי 23
למות אל תכפר על עונם וחטאתם מלפניך אל תמח: והיו מקשלים לפניך בעת
אפך עשה בהם: 10

7:3.2 - שמעו דבר יהוה כל יהודה :- כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הטיבו 7:3.2
דרכיכם ומעלליכם ואשננה אתכם במקום הזה: אל תבטחו לכם אל דברי השקר 4
לאמר היכול יהוה היכול יהוה היכול יהוה המה: כי אם הטיב הטיבו את דרכיכם ה 15
ואת מעלליכם אם עשו תעשו משפט בין איש ובין רעהו: נר יהום ואלמנה לא
תעשקו ורם נקי אל תשפכו במקום הזה ואחרי אלהים אחרים לא תלכו לרע לכם: 6
ושפנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי לאבותיכם למן עולם ועד עולם: 7
הנה אתם בטחים לכם על דברי השקר לבלתי הועיל: הִגַּב רצח ונאף והשבע 8
לשקר וקטר לבעל והלך אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: ובאתם ועמדתם 9
לפני בבית הוה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם יִגְזְלֵנו למען עשות את כל
התועבות האלה: הקערת פרצים היה הכית הזה אשר נקרא שמי עליו בעיניכם 11
גם אנכי הנה ראיתי נאם יהוה: כי לכו נא אל מקומי אשר בשילו אשר שפנתי 12
שמי שם בראשנה וראו את אשר עשיתי לו מפני רעת עמי ישראל: ועתה יען 13
עשותכם את כל המעשים האלה נאם יהוה ואדבר אליכם השָׁכֵם ודבר ולא 25
שמעתם ואקרא אתכם ולא עניתם: ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו אשר אתם 14
בטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם ולאכתיכם כאשר עשיתי לשלזו: והשלכתי 15
אתכם מעל פני כאשר השלכתי את - אחיכם את כל זרע אפרים: ואתה אל 16
תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפנע בי כי אינני שמע
אתך: האינך ראה מה המה עשים בערי יהודה ובחוצות ירושלים: הבנים מלקטים 18.17
עצים והאבות מבערים את האש והנשים לשות בצק לעשות כננים וְלְמַלְכַת השמים
והסך נסכים לאלהים אחרים למען הכעיסני: האתי הם מכעיסים נאם יהוה הלוא 19
אתם למען בשת פניהם: לכן כה אמר אדני יהוה הנה אפי וחמתי נִתְּכַת אל כ
המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עין השדה ועל פרי האדמה ובערה ולא
תכבה: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר: 21
כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא- אותם מארץ מצרים על 22
דברי עולה וזבח: כי אם את הרבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי והייתי 23
לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם למען
ייטב לכם: ולא שמעו ולא הטו את אונם וילכו במעצות - לבם הרע ויהיו 24
לאחור ולא לפנים: למן היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד היום הזה כה 40
ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים - השכם ושלח: ולוא שמעו אלי ולא הטו 26
את אונם ויקשו את ערפם הרעו מאבותם: ודברת אליהם את כל הדברים האלה 27
ולא ישמעו אליך וקראת אליהם ולא יענוכה: ואמרת אליהם זה הגוי אשר לוא 28
שמעו בקול יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפייהם: גי 29

II הראשנים אשר מאנו לשמוע את דברי והמה הלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם
 11 הפרו בית ישראל ובית יהודה את בריתי אשר כרתי את אבותם: לכן כה אמר
 יהוה הנני מביא אליהם רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה וועקו אלי ולא אשמע
 12 אליהם: והלכו ערי יהודה וישבי ירושלם וועקו אל האלהים אשר הם מקטרים
 13 להם והושע לא וישעו להם בעת רעתם: כי מספר עריך היו אלהיך יהודה ומספר
 14 קצות ירושלם שמתם - מובחות לקטר לבעל: ואתה אל תתפלל בעד העם הזה
 15 ואל תשא בעדם רנה ותפלה כי אינני שמע בעת קראם אלי בעת-רעתם: מה
 לירידי כביתי עשיתה -מזמות- הרגים ובשר קדש יעביירו מעליכי-רעתכי
 16 אי-תקילי-י: זית רענן יפה פרי תאר קרא יהוה שמך לקול המולה גדלה הצית אשר
 17 עליה ורעו דליותיו: ויהוה צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה בגלל רעת בית
 ישראל ובית יהודה אשר עשו להם להכעסני לקטר לבעל:

19,18 ויהוה הודיעני ואדעה או הראיתני מעלליהם: ואני ככבש אלוף יובל לטבח
 ולא ידעתי כי עלי חשבו מחשבות גשחיתה עין בלתי-ונכרתנו מארץ חיים ושמו
 2 לא יזכר עוד: ויהוה צבאות שפט צדק בחן כליות ולב אראה נקמתך מהם כי
 21 אלך גליתי את ריבי: לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים את נפשך
 22 לאמר לא תגבא בשם יהוה ולא תמות בידנו: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני
 23 פקד עליהם הבחורים ימותו בחרב בניהם ובנותיהם יתמו-כרעבי: ושארית לא
 12,א תהיה להם כי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדתם: צדיק אתה יהוה כי
 אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מהוע הרך רשעים צלחה שלו כל בגדי בגד:
 3,2 גמעתם גם טרשו ילכו גם עשו פרי קרוב אתה בניהם ורחוק מכלייתיהם: ואתה
 יהוה ידעתי תראני ובחנת לבי אתך הקמם כצאן לטבחה והקדשם ליום הרגה:
 ה כי את רגליך רגתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בורח
 6 ואיך תעשה כגאון הירדן: כי גם אחיך ובית אביך גם המה כגדו כך גם המה
 קראו אחריך מלא אל האמן במ כי ידברו אליך טובות:

25 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: קום וירדת בית היוצר ושמה
 18,2,א אשמיעך את דברי: וארד בית היוצר והגהו עשה מלאכה על האבנים: ונשחת
 4,3 הכלי אשר הוא עשה כחמר ביד היוצר ושכ ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני
 6,ה היוצר לעשות: ויהי דבר יהוה אלי לאמור: הקיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם
 7 בית ישראל נאם יהוה הנה כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל: רגע
 8 אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ולנתוין ולהאבד: ושכ הגוי ההוא מרעתו אשר
 9 דברתי עליו ונחמתי על הרעה אשר חשכתי לעשות לו: ורגע אדבר על גוי ועל
 י ממלכה לבנות ולנטוע: ועשה הרע-בעיני בלתי שמע בקולי ונחמתי על הטובה
 11 אשר אמרתי להיטיב אותו: ועתה אמר נא אל איש יהודה ועל יושבי ירושלם
 35 לאמר כה אמר יהוה הנה אנכי יוצר עליכם רעה וחשב עליכם מחשבה שוכו
 12 נא איש מדרכו הרעה והיטיבו דרכיכם ומעלליכם: ואמרו גואש כי אחרי מחשבותינו
 13 נלך ואיש שררות לבו הרע נעשה: לכן כה אמר יהוה שאלו נא בנוים מי שמע
 כאלה שעקרת עשתה מאד בתולת ישראל:

14 הַיְזוּב־מְצוֹר יִשְׂרָאֵל שְׁלַג לַבְנוֹן
 40 אִם יִגְתְּשׁוּ יְמִינִי יֵאֲחָרוּן מִי־סִי נוֹלִים:
 15 כִּי שִׁכְחֵנִי עַמִּי לְשׂוֹא יִקְטְרוּ
 וַיִּשְׁלְכוּ מִשְׁבִּילֵי עוֹלָם לְנִתְיָבָה לֹא סְלוּלָה:
 16 לְשׂוֹם אֲרֻצִּם לְשִׁמָּה שְׂרִי־קֵת עוֹלָם
 כֵּל עֹזְבֵר עֲלֵיהֶם יֵשֵׁב יֵיגִיד בְּרָאשׁוֹ:

9.14 אחרי שָׁרֹת לֶכֶם וְאַחֲרֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר לִמְדוּם אֲבוֹתֵם: לִכֵּן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אלהי יִשְׂרָאֵל הַנְּנִי מֵאֲכִילִם - לַעֲנָה וְהִשְׁקִיתִם מִי רֹאשׁ: וְהַפִּיצוֹתִים בְּנוֹיִם אֲשֶׁר
לא יָדְעוּ הֵמָּה וְאֲבוֹתָם וְשִׁלַּחְתִּי אֹתָם אֶת הַחֶרֶב עַד כְּלוֹתִי אוֹתָם: כֹּה אָמַר
16 יְהוָה צְבָאוֹת הַתְּבוֹנְנֵנוּ וְקִרְאוּ לְמִקְוֵנוֹת וּתְבוֹאִינָה וְאֵל הַחֲכָמוֹת שִׁלְחוּ וּתִקְוֵי-נָה:
18.17 וּתְמַהַרְנָה וּתְשָׁנֶה עֲלֵינוּ נָהִי וּתְרַדְנָה עֵינֵינוּ דַמְעָה וְעַפְעַפֵּינוּ יָלוּ מַיִם: כִּי קוֹל
נָהִי נִשְׁמָע מִצִּיּוֹן אֵיךְ יִשְׁדָּדְנוּ בִּשְׁנוֹ מֵאֵד כִּי עֹזְבָנוּ אֶרְצֵנוּ הָשֶׁלַכְנוּ יְמֵי-מִשְׁכְּנוֹתֵינוּ:
19 כִּי שִׁמְעָנָה נְשִׁים דְּבַר יְהוָה וְתִקַּח אֹזְנָכֶם דְּבַר פִּי וּלְמַדְנָה בְּנִתְיָכֶם נָהִי וְאַשָּׁה
רְעוּתָה קִינָה:

כ	כי עלה מות בחלונינו	בא בארמנותינו
	להכרית עולל מחוץ	בהורים מרחבות:
21	- ונפלה נבלת האדם	כדמין לישרה
	וכעמיר מאחרי הקוצר	ואין מאסף:
10.17	אספי מארץ כנעתך	וישבת במצור:

כי כה אמר יהוה הנני קולע את יושבי הארץ בפעם הזאת והצרתי להם ולמען
15 ימצאו: אוי לי על שכרי נחלה מפתי ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו: אהלי
19.21 יִשְׁדָּד וּבֵל מִיַּתְרֵי נִתְקוּ בְנֵי יִצְאָנִי וְאִינָם אֵין נִטָּה עוֹד אֶהְיֶה וּמִקִּים יִרְעוּתִי: כִּי
21 נִבְעָרוּ הָרַעִים וְאֵת יְהוָה לֹא דָרְשׁוּ עַל כֵּן לֹא הִשְׁבִּילוּ וְכֹל מִרְעִיתָם נִפְּצָה: קוֹל
22 שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעַשׁ גָּדוֹל מֵאֶרֶץ צִפּוֹן לְשׁוּם אֶת עַרְי יְהוּדָה שְׂמָמָה מֵעוֹן תְּנִים:
24.23 יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי לֹא לְאָדָם דָּרְכוּ לֹא לְאִישׁ הֵלֶךְ וְהִכִּין אֶת צַעְדוֹ: יִסְרְנִי יְהוָה אֵךְ
20 בְּמִשְׁפַּט אֵל בְּאֶפֶךְ בֶּן תִּמְעַטְנִי: * * * * *

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה עַל יְרֵמְיָהוּ עַל כָּל עַם יְהוּדָה בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית לַיהוִיָּקִים בֶּן 25.8
יְאִשִּׁיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה - : אֲשֶׁר דָּבַר - עַל כָּל עַם יְהוּדָה וְאֵל - יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם
2 לְאָמַר: מִן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַיְאִשִּׁיהוּ בֶּן אֲמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה זֶה
3 שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה - וְאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם יְהִישִׁיבִים וְדַבֵּר - :^β וְלֹא שִׁמְעַתֶּם אֵלַי - : לִכֵּן 8.7
4 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת יְעַן אֲשֶׁר לֹא שִׁמְעַתֶּם אֶת דְּבָרֵי: הַנְּנִי שִׁלַּח וּלְקַחְתִּי אֶת
5 - מִשְׁפַּחַת-צִפּוֹן - וְהַבְּאִתִּים עַל הָאֶרֶץ הַזֹּאת וְעַל יִשְׂכֵיָהּ וְעַל כָּל הַגּוֹיִם - סָבִיב
6 וְהִתְרַבְּתִים וְשִׁמְתִים לְשִׁמְחָה וּלְשִׁרְקָה וּלְחִרְבוֹת עוֹלָם: וְהִאֲבֹדְתִי מֵהֶם קוֹל שִׁשׁוֹן
7 וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה קוֹל רְתִים וְאוֹר נֵר: וְהִיתָה כָּל הָאֶרֶץ הַזֹּאת
8 לְחִרְבָה וּלְשִׁמְחָה וְעִבְדוּ בְּ-גוֹיִם - שְׂבָעִים שָׁנָה: וְהַבְּאֹתִי עַל הָאֶרֶץ הַזֵּאת אֶת כָּל
9 דְּבָרֵי אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֵיהֶם:^δ

10 - כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֵי קַח אֶת כּוֹס הַיַּיִן הַחֲמָה הַזֹּאת מִיַּדִּי
וְהִשְׁקִיתָה אוֹתוֹ אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִי שִׁלַּח אוֹתָךְ אֲלֵיהֶם: וּשְׂתוּ וְהִתְנַעְשׂוּ 16

—23—

(2) 10.10 שֶׁךְ הַטֶּחֶךְ עַל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךְ וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בְּסַמְךָ לֹא קִרְאוּ כִּי אֲכַלּוּ אֶת
יַעֲקֹב וְאֲכָלְהוּ וּיְכַלְהוּ וְאֵת גֹּהוּ הַשָּׁמַיִם:

(3) 25.11 וְשִׁלַּח יְהוָה אֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲבָדָיו הַנְּבִאִים הַשְּׂכָמִם וְשִׁלַּח וְלֹא שִׁמְעַתֶּם וְלֹא הִשִּׁיתֶם אֶת אֹזְנְכֶם
ה לְשִׁמְעָה: לְאָמַר שִׁבּוּ נָא אִישׁ מִדְּרוֹכֵי הָרַעַה וּפְרִיעַ מִעַלְלֵיכֶם וּשְׁבוּ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה
6 לָכֶם וְלֹאֲבִיתֶם לְמִן עֵינִים וְעַד עֵינִים: וְאֵל תִּלְכּוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעַבְדָם וְלִהְיֶתְהוּתָם לָהֶם
וְלֹא תִכְעִסוּ אוֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְלֹא אֶרְעֶ לָכֶם:

(1) 12 והיה כסלאות שבעים שנה אפקר על מלך בבל ועל הגוי ההוא נאם יהוה את עונם ועל
ארץ כשדים ושמתה אתו לשממות עולם:

(2) 14.13 את כל הכתוב בספר הזה אשר נאם ירמיהו על כל הגוים: כי עבדו במם גם הם גוים
רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם כפעלם וכמעשה ידיהם:

7. ל גורך והשליכי ושאי על שפים קונה כי מאם יהוה ויטש את דור עברתו: כי עשו בני יהודה הרע בעיני נאם יהוה שמו שקוציהם בכית אשר נקרא שמי עליו
- 31 למאוו: ובנו במית התפת אשר בניא בן הנם לשרף את בניהם ואת בנותיהם
- 32 באש אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמר עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרנה וקברו בתפת מאין מקום: 5
- 33 והיתה נבלת העם הזה למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחיר: 34 והשבת מערי יהודה ומקצות ירושלם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה
- 8, א כי לחרבה תהיה הארץ: בעת ההוא נאם יהוה יוציא את עצמות מלכי יהודה ואת עצמות שריו ואת עצמות הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי ירושלם מקבריהם: וישטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבו ואשר עבדום ואשר הלכו אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו: ונבחר מות מחיים לכל השארית הגשארים מן המשפחה הרעה הזאת בכל המקומות - אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות: ואמרת אליהם כה אמר יהוה ה'יפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובכו העם הזה - משבה נצחת החויוקן בתרמית מאנו לשוב: הקשבת וישמע לוא כן ידברו אין איש נחם על רעתו לאמר מה עשיתי כלה שב במרצתם כסוס שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ותור וסיים ועגור שמרו את עת באנה ועמי לא ידעו את משפט יהוה: איכה תאמרו הכמים אנחנו ותורת יהוה אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר ספרים: הגישו חכמים חתו וילכדו הנה בדבר יהוה מאסו והכמת מה להם: לכן אתן את נשיהם לאחרים - ויטותיהם לזרשים - : אסף אסיפם נאם יהוה אין ענבים כנפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל - : על מה אנחנו ישכים האספו ונבוא אל ערי המצבר ונדמה שם כי יהוה אלהינו הדמנו וישקנו מי ראש כי חטאנו ל-ו-: קוה לשלום ואין טוב לעת מרפה והנה בעתה: מן נשמע נחרת סוסו מקול מצהלות אביריו רעשה כל הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה: כי הנני משלח בכם נחשים צפענים אשר אין להם לחש ונשכו אתכם נאם יהוה: מבלוגיית עלי גיון עלי לבי דני: הנה קול שועת בת עמי מארץ מרחקים היהוה אין בציון אם מלכה אין בה מדוע הכעסוני בפסליהם כהבלי נכר: עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו: על שבר בת עמי השברתי קדרתי שמה החוקתני: הצרי אין בנלעד אם רפא אין שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה 30
- 9, א ואבכה יומם ולילה את הללי בת עמי: מי יתנני במדבר מלון ארחים ואעזבה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בנדים: וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה נכרו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואתי לא ידעו נאם יהוה: איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו כי כל אח עקוב יעקב וכל רע רכיל יהלך: ואיש ברעהו יתלול ואמת לא ידברו למרו לשונם דבר שקר העו-4 נלאו | 35
- 6, ח תשב: תך בתוך מרמה כמרמה מאנו דעת אותי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני צורפם וכחנתים כי איך אעשה מפני רעת- בת עמי: חין שות-ט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארכו: העל אלה לא אפקד - נאם יהוה אם בנוי אשר כזה לא תתנקם נפשי: על ההרים אשא ככי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצחו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדרו הלכו: ונתתי את ירושלם לנלים מעון תנים ואת ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי יהוה אליו ויגדה על מה אברה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: ויאמר יהוה על עובם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: וילכו

47.4 לרכבו המון גלגליו לא הפנו אבות אל בנים מרפין ידים: על היום הבא לשרוד את כל פלשתים להכרית לצר ולצידון כל שרוד עור כי שרד יהוה את פלשתים שארית אי כפתור: באה קרתה אל עזה נדמתה אשקלון שארית עֲנָקִים עד מתי ה תתגודדי: הוי הרב ליהוה עד אנה לא תשקמי האספי אֶל תַעֲרָךְ תַרְגְּעֵי וְלִמִּי: 6 איך תשקט - ויהוה צוה לה אל אשקלון ואל הוף הים שם יעדה: 7

48.א למואב

כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הוי אל נבו כי שָׁדְדָה - נלכדה קריתים הבישה המושגב והתה: אין עוד תהלת מואב בחשבון חטבו עליה רעה לכו ונכריתנה 2 מנוו גם מִדְּמֵי תַלְמֵי אַהֲרִיִּךְ תֵּלֶךְ הָרֵב: קול צעקה מהללים שֵׁד וְשֵׁבֵר נִדּוּל: 3 נשברה מואב השמיעו ועקה צַעֲרָה: כי מעלה הֶלְהֵת בבכי יעלה יבוֹ וְבִמְרֹד הֶרְוִים - צעקת שֵׁבֵר שִׁמְעוּ: גָּמוּ מִלְטוּ נִפְשֵׁכֶם וְתַהוֹנָה 'קָצֵי-יָדַי' בַּמִּדְבָּר: כי 7.6 יען בַּמַּחֲדָּה - בִּי-מִצֵּד-וְתִיךְ גַּם אֶת תִּלְכְּדֵי וַיֵּצֵא כַמֹּאֵשׁ בְּהוֹלָה בְּהוֹלָה וְשִׁרְוֵי יַהֲדָה: ויבא שֵׁדֵד אֶל כָּל עִיר וְעִיר לֹא תִמְלֹט וְאִבְדָּה הַעַמֶּק וְנִשְׁמַד הַמִּישֵׁר - כִּי-אֲשֶׁר אָמַר 8 יהוה: הִנֵּנוּ צִיָּן לְמוֹאָב כִּי נֵצַא תֵּצֵא וְעִרְיָה לְשִׁמָּה תַהֲיִינָה מֵאִין יוֹשֵׁב בָּהֶן: אֲרוּר 15 עֲשֵׂה מִלֵּאכֶת יְהוָה רַמְיָה וְאֲרוּר מִנְעַע הָרֵבִו מִדָּם: שאגן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמרו וְלֹא הוֹרֵק מְכַלֵּי אֶל כָּלִי וּבְגוֹלָה לֹא הֵלֶךְ עַל כֵּן עַמְדָּה טַעַמְוּ כּוּ וְרִיחוּ לֹא נִמְרָה: לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי לוֹ צִעִים וְצִעְהוּ וְכִלְיוּ יִרְקוּ 12 וּנְכַלְיֵי-יָ וְנִפְצוּ: וְכֹשׁ מוֹאָב מִכְמוּשׁ כְּאֲשֶׁר בִּישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבְּמַחְסֵם: 13 איך תֵּאמְרוּ נְבוּרִים אֲנַחְנוּ וְאֲנָשִׁי הִיל לְמַלְחָמָה: יִשְׁדָּד מוֹאָב וְעִרְיָה עֵלָה וּמִבְּחָר 14.20 בְּחֹרְבוֹ יִרְדוּ לְמַבְחָה נֹאֵם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: קְרוּב אִידֹ מוֹאָב לְבוֹא וְרַעְתּוֹ 16 מְחַרָה מֵאֲדָה: גָּדוּ לוֹ כָּל סְבִיבוֹ וְכָל יַדְעֵי שְׁמוֹ אֲמְרוּ אִיכָּה נִשְׁבַּר מִטָּה עוֹ מִקָּל 17 תַּפְאֲרָה: רְדִי מִבְּבוֹד-יְיָ שְׁבִי בְצִמָּה יִשְׁבֶת בַּת דִּיבּוֹן כִּי שׁוֹדֵד מוֹאָב עֵלָה בְךָ שָׁחַת 18 מִבְּצֻרְךָ: אֵל דֶּרֶךְ עֲמָדִי וְצִפִּי יוֹשֶׁבֶת עֲרוּעֵר שְׂאֵלִי גַם וְנִמְלַטָה אֲמַרִי מַה נְהִיתָה: 19 הַבִּישׁ מוֹאָב כִּי תַחַת הַלֵּלֵי-יָ וְזַעֲקֵי-יָ הִגִּידוּ בְּאַרְגָּוֹן כִּי יִשְׁדָּד מוֹאָב: וּמִשְׁפָּט בֹּא 21.25 אֶל אֲרִיץ הַמִּישֵׁרִים: נִגְדַעְהָ קֶרֶן מוֹאָב וּזְרַעוּ נִשְׁבְּרָה נֹאֵם יְהוָה: עוֹבוּ עֲרִים וְשִׁבְנוּ כֹּה 25 בְּסַלְעֵי יִשְׁבֵי מוֹאָב וְהוּוּ כִּוּוֹנָה תִקְנֵן בְּעֵבְרֵי פִי פַחַת: וְהִשְׁבַּתִּי לְמוֹאָב נֹאֵם יְהוָה לֵה מַעֲלָה בְמָה וּמִקְטִיר לְאֱלֹהֵיוֹ: עַל כֵּן לְכוּ לְמוֹאָב כְּהַלְלִים יְהִמָּה וְלְכוּ אֶל אֲנָשֵׁי 36 קִיר חֲרָשׁ כְּהַלְלִים יְהִמָּה עַל כֵּן יִתְרַת עֲשֵׂה אֲכָדוּ: בִּכְלֵי רֹאשׁ קֶרֶתָה וְכָל זֶקֶן 37 נִרְעָה - כָּל יָדַים נִקְדַּת וְעַל - כָּל- מַתְנִים שֶׁק: עַל כָּל נְנוֹת מוֹאָב וּבְרַחֲבֵתֶיהָ כֹּלָה מִסַּפֵּד 38 כִּי שִׁבְרַתִּי אֶת מוֹאָב כְּכִלֵּי אֵין חֲפִין בּוֹ נֹאֵם יְהוָה: אִיךְ תַּחַת - אִיךְ הִפְנָה עֲרֵף 39 מוֹאָב בּוֹשׁ וְהִיָּה מוֹאָב לְשַׁחַק וְלִמְחַתָּה לְכָל סְבִיבוֹ: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה: - נִלְכְּדָה 41.40 הַקְרִיּוֹת וְהַמְצֻדוֹת נִתְפַשְׁהוּ: - וְנִשְׁמַד מוֹאָב מֵעַם כִּי עַל יְהוָה הִנְדִּיל: פַּחַד וּפַחַת 43.42

(1) 48.22-24: אל חלון ואל יצעה ועל מופעת: ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים: ועל קריתים ועל בית נבול ועל בית סעון: ועל קרית ועל בצרה ועל כל ערי ארץ מואב החקיות והקרבות: 24

(2) 47.26: השכיחתי כי על יהוה הנדיל וספק מואב בקיאו ותיה לשחק גם הוא: ואם לוא השחק תיה לך ישראל אם כננבים נמצאהו כי מדי דברך בו התגודדי: 26

(3) 47.27: שמענו נאין מואב נאָה מאד גבהו ונאנו ונאנו רם לבו: אני ידעתי נאם יהוה עברתי ולא כן הריו לא כן עשו: על כן על מואב אילול ולמואב כלה אועק אל אנשי קיר חרש יהנה: מכבי ועוד אכבת לך הגפן שקמה נמיסחין עברו ים עד ים יעוד נגעו על קיצוד ועל כצירך שדר נפל: ונאספת שפתה וניל סנרפל וסארין מואב ויין מיקבים השכתי לא ירדך הירד הירד לא הירד: מועקת חשבון עד אֶלְקָה עד יתין נתנו קולם מצער עד חרנים עגלת שלישיה כי גם ים נפרים לשסבות יהיו: 27

- 25,17 והתהללו מפני ההרב אשר אנכי שלח בינתם; ואקח את הכוס מיד יהוה
 18 ואשקה את כל הנוים אשר שלחני יהוה אליהם: את ירושלם ואת ערי
 19 יהודה ואת מלכיה -ו-את שריה לתת אתם להרבה לשמה -ו-לשקקה -: את פרעה
 20 מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו: ואת כל יְעָרְבֵי - ואת כל מלכי
 21 - פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד: את אדום 5
 22 ואת מואב ואת בני עמון: ואת - מלכי צר ואת - מלכי צידון ואת מלכי-ם -
 23,24 אשר בעבר הים: את דדן ואת תימא ואת כוז ואת כל קצוני פאה: ואת כל
 26,כה - הערב השבנים במדבר: ואת כל - מלכי עילם ואת כל מלכי מדי: ואת כל
 מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש אל אחיו ואת כל הממלכות - אשר על פני
 27 האדמה -: ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל שתו ושברו וקו 10
 28 ונפלו ולא תקומו מפני ההרב אשר אנכי שלח ביניכם: והיה כי יִמְאֲנו לקחת
 29 הכוס מידך לשתות ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות שתו תשתו: כי הנה
 בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מתל להרע ואתם הנקה תנקו לא תנקו כי הרב
 אני קרא על כל יושבי הארץ נאם יהוה צבאות: 15

46,א אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הנוים:

46,א

- למצרים 2
 על חיל פרעה נבו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמש אשר הכה
 נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה: 20
 4-3 יָרְכוּ מִגֵּן וצִנָּה ונָשׂוּ לִמְלַחְמָה: אִסְרוּ הַסּוֹסִים וְעִלּוּ הַפְּרָשִׁים וְהִתְיַצְבוּ בְּכּוֹכְעִים
 ה מִרְקוּ הַרְמָחִים לְכִשּׁוֹ הַסְּרִיגוֹת: מְדוּעַ רֵאִיתִי הַמָּה הַתִּים נִסְגָּיִם אַחֲרֵי וּנְבוּרִיהֶם
 6 יָקְתוּ וּמְנוּם נָסוּ וְלֹא תִפְנוּ מְנוּר מִסְכִּיב נָאִם יְהוָה: אֵל יָנוּם הַקֵּל וְאֵל יִמְלֹט
 7 הַנְּבוּר צַפּוּנָה עַל יַד נְהַר פָּרַת כְּשֶׁלּוּ וּנְפִלוּ: מִי זֶה כִּי־אֵר יַעֲלֶה כְּנַהֲרוֹת יִתְנַעֲשׂוּ
 8 מִיָּמִינוּ: מִצְרַיִם כִּי־אֵר יַעֲלֶה וּכְנַהֲרוֹת יִתְנַעֲשׂוּ מִיִּם וַיֹּאמֶר אַעֲלָה אֶכְפֹּס אֶרֶץ אֲבִיבָה 25
 9 עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ: עִלּוּ הַסּוֹסִים וְהִתְהַלְלוּ הִרְכַּב וַיִּצְאוּ הַנְּבוּרִים כּוֹשׁ וּפּוֹט תִּפְשִׁי מִגֵּן
 י וְלוֹבִיִּם . . . הִרְכִּי קֶשֶׁת: וְהַיּוֹם הַהוּא לֹאֲדַנִּי יְהוָה צְבָאוֹת יוֹם נִקְמָה לְהַנְקֵם מִצְרַיִם
 וְאֲכַלְהָ הָרֵב וְשִׁבְעָה וְרִוְתָהּ מִדָּמָם כִּי זָכַח לֹאֲדַנִּי יְהוָה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ צַפּוֹן אֵל
 11 נְהַר פָּרַת: עָלֵי נִלְעַד וְקִחֵי צִרִי כְּתוּלַת בֵּת מִצְרַיִם לְשִׂיֵּא הַרְבִּיבָה רַפְּאוֹת קְעֵלָה
 12 אִין לָךְ: שְׁמַעוּ גוֹיִם קִי-וּלְךָ וְצוֹחֲתְךָ מִלֵּאָה הָאֶרֶץ כִּי גְבוּר בְּגְבוּר כְּשֶׁלּוּ יַחֲדוּ 30
 נִפְלוּ שְׁנֵיהֶם:

-לפלשתים-

47,א

- 2 כה אמר יהוה הנה מים עלים מצפון והיו לנחל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עיר
 3 וישכי בה וזעקו האדם והיכל כל יושב הארץ: מקול שְׁעֵטַת פְּרַסוֹת אֲבִירוֹ מִרְעֵשׁ 35

— 48 —

- (?) 25,17 ואתה הנבא אליהם את כל הדברים האלה ואמרת אליהם יהוה סמרום ישאן ומסעון קדשו
 31 יתן קולו שאנן ישאן על נהרו הודר כדרכים יענה אל כל יושבי הארץ: בא שאנן עד קצה הארץ
 32 כי ריב ליהוה בנוים נשפט הוא לכל בשר הרשעים נתנם להרב נאם יהוה: כה אמר יהוה
 33 צבאות הנה רעה יצאת מפני אל גוי וסעד גדול יעיר מירבתי ארץ: והיו הללו יהוה ביום ההוא
 בקצה הארץ ועד קצה הארץ לא יספרו ולא יאספו ולא יקברו לדגן על פני האדמה יהוה:
 34 הילילו הרעים וזעקו והתפלו אדירי הצאן כי מלאו ימיכם לטבות ותפצותיכם ונפלתם ככלי
 35 תסדה: ואבד פנים מן הרעים ופליטה טאדירי הצאן: קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן
 38,37 כי שרד יהוה את מרעיהם: ונדפו נאית השלום מפני הרון אף יהוה: עוב כפפור סבו כי היתה
 ארצם לשמה מפני הרון הינה ומפני הרון אפיו:

49,28

לקדר ולממלכות חצור.

- כה אמר יהוה קומו עלו אל קדר ושדדו את בני קדם: אהליהם וצאנם יקחו
 ורועותיהם ובל כליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם מגור מסביב: גסו נרו ל
 מאד יקצמיקו לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי יעין עליכם - מלך בבל עצה
 וחשב עליהם מחשבה: קומו עלו אל נוי שליו וישב לבטה - לא דלתים ולא
 בריח לו בדד ישכנו: והיו נמליהם לבו והמון מקניהם לשלל וזרתים לכל רוח
 קצוצי פאה וסבל עבריו אביא את אידם נאם יהוה: והיתה חצור למעון תנים
 שקמה עד עולם לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם:

10

דברי ירמיהו הנביא

אשר דבר מן השנה החמישית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה
 עד תם מלכותו

15

- אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו על דברי הבקורות: אבלה יהודה ושעריה
 אפלטו קדרו לארץ ונזחת ירושלם עלתה: ואדיריהם שלחו צעיריהם למים
 באו על גבים לא מצאו מים שבו כליהם ריקם בשו והקבלמו וחפו ראשם:
 בעבור האדמה חמה כי לא היה גשם בארץ בשו אברים חפו ראשם: כי נם
 אילת בשדה ילדה ועווב כי לא היה דשא: ופראים עמדו על שפים שאפו רוח
 - נלו עיניהם כי אין עשב: אם עוינינו ענו בנו יהוה עשה למען שמך כי רבו
 משוכתינו לך הטאנו: מקנה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ
 וכארח נטה ללון: למה תהיה כאיש נדהם כנבור לא יוכל להושיע ואתה בקרבנו
 יהוה ושמך עלינו נקרא אל תנתנו: כה אמר יהוה לעם הזה כן אהבו לנוע
 רגליהם לא חשכו ויהוה לא רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם: ויאמר יהוה
 אלי אל התפלל בעד העם הזה למוכה: כי יצמו אינני שמע אל רנתם וכי יעלו
 עלה ומנחה אינני רצם כי בחרב וכרעב ובדבר אנכי מבלה אותם: ואמר אהה
 אדני יהוה הנה הנביאים אמרים להם לא תראו חרב ורעב לא יהיה לכם כי
 שלום אמת אתן לכם במקום הזה: ויאמר יהוה אלי שקד הנביאים נבאים בשמי
 לא שלחתים ולא צויתים ולא דברתי אליהם חזון שקד וקסם - אל-ל ותרמית-
 לכם המה מתנבאים לכם: לכן כה אמר יהוה על הנביאים הנבאים בשמי ואני
 לא שלחתים והמה אמרים חרב ורעב לא יהיה בארץ הזאת בחרב וכרעב יתמו
 הנביאים ההמה: והעם אשר המה נבאים להם יהיו משלכים בחוצות ירושלם
 מפני הרעב והחרב ואין מקבר להמה המה נשיהם ובניהם ובנותיהם ושפתי
 עליהם את רעתם: ואמרת אליהם את הדבר הזה תרדנה עיני דמועה לילה ויומם
 ואל תדמינה כי שבר גדול נשברה בתולת בת עמי מבה נחלה מאד: אם יצאתי
 השרה והנה הללי הרב ואם באתי העיר והנה תחלואי רעב כי נם נביא נם כהן
 סחרו אל ארץ - לא ידעו: המאם מאסת את יהודה אם בניון נעלה נפשך מדוע
 הפיתנו ואין לנו מרפא קנה לשלום ואין טוב ולעת מרפא והנה בעתה: ידענו
 יהוה רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך: אל תנאין למען שמך אל תנבל כסא
 כבודך וזכר אל תפר בריתך אתנו: היש בהכלי הגוים מנשמים ואם השמים יתנו
 רביבים הלא אתה הוא יהוה אלהינו ונקוה לך כי אתה עשית את כל אלה:
 ויאמר יהוה אלי אם יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה שלח מעל

15,1

48,44 ופח עליך יושב מואב נאם יהוה: הנאם מפני הפחד יפל אל הפחת והעלה מן הפחת ילבד בפה כי אביא אלה אל מואב שנת פקדתם נאם יהוה:*

לבני עמון

49,א

5 כה אמר יהוה הבנים אין לישראל אם יורש אין לו מדוע ירש מלכם את 5
 2 נד ועמו בערו יושב: לכן הנה ימים באים נאם יהוה והשמעתי אל רבת בני עמון
 תרועת מלחמה והיתה לתל שממה ובנתיה באש תצתנה וירש ישראל את ירשיו
 3 אמר יהוה: הילולי עמון כי שדדה עיר צעקנה בנות רבה הגרנה שקים ספרנה
 4 והתשומטנה בנדרות כי מלכם בנולה ילך כהניו ושריו יחדיו: מה תתהללי
 5 בעמקים וב עמקך הבת השוככה הבטחה באצרתיה האמדה מי יבא אלי: הנני 10
 מביא עליך פחד נאם אדני יהוה צבאות מכל סביביך ונחתם איש לפניו ואין
 6 מקבץ לנדה: ואחרי כן אישב את שבות בני עמון נאם יהוה:

לאדום

7

7 כה אמר יהוה צבאות האין עוד חכמה בתיומן אבדה עצה מבנים נסרתה 15
 8 חכמתם: נסו הקנו העמקו לשבת יושבי דדן כי איד עשו הבאתי עליו עת
 9 פקדת-1: אם בצרים באו לך לא ישאירו עוללות אם גנבים כלילה השחיתו דים:
 י כי אני השפתי את עשו גליתי את מסתרו ונחבה לא יוכל שדד ורעו ואהיו
 12,11 ושכניו ואיננו: עזבה יתמד אני אחיה ואלמנותיך עלי תבמחו: כי כה אמר יהוה
 הנה אשר אין משפטם לשתות הכוס שתו ושתו ואתה הוא נקה תנקה לא תנקה 20
 13 כי שתה תשתה: כי בי נשבעתי נאם יהוה כי לשמה לחרפה לחרב ולקללה תהיה
 14 בצרה וכל עריה תהינה לחרבות עולם: שמועה שמעתי מאת יהוה וציר בנוים
 15 שלוח התקבצו ובאו עליה וקומו למלחמה: כי הנה קטן נתתיך בנוים בזוי באדם:
 16 תפלתך השיא אתך והון לבך שכני בהגני הסלע תפשי מרום נבעה כי תנביה
 17 כנשר קנך משם אורידך נאם יהוה: והיתה אדום לשמה כל עבר עליה ישם 25
 18 וישרק על כל טנותה: כמהפכת סדם ועמרה ושפניה אמר יהוה לא ישב שם
 19 איש ולא יגור בה בן אדם: הנה כארית יעלה מנאון הירדן אל ניה איתן כי
 ארניעה אריצנו מעליה ומי בחור אליה אפקד כי מי כמוני ומי יעידני ומי זה
 20 רעה אשר יעמד לפני: לכן שמעו עצת יהוה אשר יעין אל אדום ומחשבותיו אשר
 חשב אל יושבי תימן אם לוא יסהבום צעירי הצאן אם לא ישם עליהם נהם: 30
 22,21 מקול נבלם רעשה הארץ צעקה בים סוף נשמע קולה: הנה כנשר יעלה וידאה
 ויפרש כנפיו על בצרה והיה לב נכורי אדום ביום ההוא כלב אשה מצרה:

לדמשק

23

23 בושה חמת וארפד כי שמעה רעה שמעו נמנו בה מדאגה השקט לא יוכל-1: 35
 24 בה רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה צרה והבלים אחותה כיוולדה: אוי לי
 26 כי עזבה עיר תהלתה קרות משושי: לכן יפלו בהזריה ברחבתיה וכל אנשי
 27 המלחמה ידמו - נאם יהוה צבאות: והצתי איש בחומת דמשק ואבלה ארמנות
 בן הדר:

—*23*

(2) 48,44 בצל חסכון עמדו מלח נסים כי איש יצא מחסכון ולחבה מבין סיהן ותאכל פאת מואב וקדקד
 בני שאין: אוי לך מואב אבד עם כמוש כי לקחו בניך בשבי ובנתתיך בשביה: ושכתי שבות
 מואב באחרית הימים נאם יהוה עד ספספ מואב:

- כל נבעה ומניקי הסלעים: כי עיני על כל דרכיהם לא נכתרו מלפני ולא נצפן 16,17
 עונם מנגד עיני: ושלמתי - משנה עונם וחטאתם על חללם את ארצי בנבלת 18
 שקוציהם ותועבותיהם מלאו את נחלתי: לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם 21
 את ידי ואת נבורתו וידעו כי שמי יהוה: חטאת יהודה כתובה בעט ברול בצפרן 17,8
 שמיר הרושה על לוח לבם ולקרנות מוכחותיהם: יזכר בניהם מצבותם 2
 ואשריהם על עין רענן על נבעות הנבלות: הקרו בשדה חילך וכל אוצרותיך לבו 3
 אתן במתיך בחטאת ככל נבוליד: ושמטתה ידך מנחלתך אשר נתתי לך 4
 והעבדתיך את איביך בארץ אשר לא ידעת כי אש קדחת - באפי עד עולם
 הוקד:
 רפאני יהוה וארפא הושיעני ואנשעה כי תהלתי אתה: הנה המה אמרים 14,15
 אלי איה דבר יהוה יבוא נא: ואני לא אצתי מרעה אחרוך ויום אנוש לא התאזתי 16
 אתה ידעת מוצא שפתי נבח פניך היה: אל תהיה לי למחמה מחסי אתה ביום 17
 רעה: ובשו רדפי ואל אבשה אני יחמו המה ואל אחמה אני הביא עליהם יום 18
 רעה ומשנה שרון שברם:
 עובתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ידרות נפשי בכף איביה: היתה 12,8,7
 לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה: העיט צבוע נחלתי 9
 יבי העיט סביב עליה לבו אספו כל חית השדה התיו לאכלה: רעים רבים שחתו 10
 כרמי בססו את חלקתי נתנו את חלקת חמדתי למדבר שממה: שממה לשממה 11
 אבלה עלי שממה נשמה כל הארץ כי אין איש שם על לב: על כל שפים במדבר 12
 באו שדרים כי הרב ליהוה אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל
 בשר: ורעו חטים וקנים קצרו נקלו לא יועלו ובשו מתבואתיכם מחרון אף יהוה: 13
 כה אמר יהוה על כל שבגי הרעים הננעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את 14
 ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אהרי נתשי 15
 אותם אשוב ורחמתים והשיבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אם למד ילמדו 16
 את דרכי עמי להשבע בשמי חי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בבעל ונכנו 25
 בתוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתי את הגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה: 17
- הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה א,35
 לאמר: הלוך אל בית הרכבים ודברת אותם והבאותם בית יהוה אל אחת הלשכות 2
 והשקית אותם יין: ואקח את יאזניה בן ירמיהו בן חבצניה ואת אחיו ואת כל 3
 בניו ואת כל בית הרכבים: ואבא אתם בית יהוה אל לשכת בני הנן בן ינדליוהו 4
 איש האלהים אשר אצל לשכת השרים אשר ממעל ללשכת מעשיהו בן שלם שמר
 הסף: ואתן לפני בני בית הרכבים נבעים מלאים יין וכסות ואמר אליהם שתו ה
 יין: ויאמרו לא נשתה יין כי יונדב בן רכב אבינו צוה עלינו לאמר לא תשתו 6
 יין אתם ובניכם עד עולם: ובית לא תבנו וזרע לא תזרעו וזרע לא תטעו ולא 7
 יהיה לכם כי באהלים תשבו כל ימיכם למען תחיו ימים רבים על פני האדמה
 אשר אתם גרים שם: ונשמע בקול יהונדב בן רכב אבינו לכל אשר צונו לבלתי 8
 שתות יין כל ימינו אנחנו נשינו בנינו ובנותינו: ולבלתי בנות בתים לשבתנו וזרם 9
 ושרה וזרע לא יהיה לנו: ונשב באהלים ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב 40
 אבינו: והיה בעלות נבוכדראצר מלך בבל אל הארץ ונאמר באו ונבוא ירושלם 11
 מפני חיל הכשדים ומפני חיל ארם ונשב בירושלם: והיה דבר יהוה אלי: לאמר: 12
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הלך ואמרת לאיש יהודה ולישבי ירושלם 13
 הלא תקחו מוסר לשמע אל דברי נאם יהוה: הוקם את דברי יהונדב בן רכב 14

- 15,2 פני ויצאו: והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר יהוה אשר
 3 למוֹת למוֹת ואשר להרב להרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי: ופקדתי
 עליהם ארבע משפחות נאם יהוה את הרב את הרב להרני ואת הכלבים לסחב ואת עוף
 4 השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית: ונתתים לוועה לכל מטלבות הארץ
 ה בגלל מנשה בן יחזקיהו מלך יהודה על אשר עשה בירושלם: כי מי יחטל עליך
 6 ירושלם ומי יגוד לך ומי יסור לשאל לשלם לך: אתָ נטשת אתי נאם יהוה אחור
 7 הלכי ואַט את ידי עליך ואשהיתך נלאיתי הנחם: ואזכם כמורה בשערי הארץ
 8 שבלתי אבדתי את עמי מדרכיהם לוא שבו: עצמו לי אלמנות־יחור מחול ימים
 9 הבאתי להם על אס בחור שָׁרַד בצהרִים הפלתי עליה פתאם עיר וְהָלוֹת: אַמְלֵלָה
 10 ילדת השבעה נפחה נפשה בא־ שִׁמְשָׁה בעד יומם בושה וחפרה ושאריתם לחרב
 י אתן לפני איביהם נאם יהוה: אוי לי אמי כי ילדתי איש ריב ואיש מדון לכר
 12 הארץ לא נשיתי ולא נשו כי גִּלְהָם קָלְלָנִי: אתה ידעת יהוה זכרני ופקדני
 16 והנקם לי מרדפי אל לארך אפך תקחני דע שאתי עליך הרבה: נמצאו דבריך
 ואכלם ויהי דבר־ךָ לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי יהוה אלהי
 17 צבאות: לא ישבתי בסוד משחקים ואעלו מפני ירך בדר ישבתי כי ועם מלאתי: 15
 18 למה היה כאבי נצח ומבתי אנושה מאנה הרפא היו תהיה לי כמו אכזב מים לא
 19 נאמנו: לכן כה אמר יהוה אם תשוב ואשיבך לפני תעמד ואם תוציא יקר מזולל
 2 כפי תהיה ישבו תמה אליך ואתה לא תשוב אליהם: ונתתיך לעם הזה לחומת
 נהשת בצורה ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני להושיעך ולהצילך נאם
 20 יהוה: והצלתך מיד רעים ופִּדְתִּיךָ מִכַּף עֲרִיצִים:

- 16,2,א ויהי דבר יהוה אלו לאמר: לא תקח לך אשה ולא יהיו לך בנים ובנות
 3 במקום הזה: כי כה אמר יהוה על הבנים ועל הבנות הילדים במקום הזה ועל
 4 אמתם הילדות אותם ועל אבותם המולדים אותם בארץ הזאת: ממותי תחלאים
 ימתו לא יספרו ולא יקברו לזמן על פני האדמה יהיו וכחרב וברעב יכלו והיתה
 5 גבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: כי כה אמר יהוה אל תבוא בית
 מִרְיָח ואל תלך לספוד ואל תנד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה נאם
 6 יהוה את החסר ואת הרחמים: ומתו גדלים וקטנים בארץ הזאת לא יקברו ולא
 7 יספרו להם ולא יתגדר ולא יקרח להם: ולא יפרסו להם -לחם- אבל לנחם- על מת
 8 ולא יִשְׁקוּ אותם כוס תנחומים על אב־ ועל אס־: ובית משתה לא תבוא לשבת
 9 אותם לאבל ולשתות: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני משבית מן
 י המקום הזה לעיניכם ובימיכם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה: והיה כי
 תגיד לעם הזה את כל הדברים האלה ואמרו אליך על מה דבר יהוה עלינו את
 כל הרעה הגדולה הזאת ומה עֲנֵנּוּ ומה חטאתנו אשר חטאנו ליהוה אלהינו:
 11 ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי נאם יהוה וילבו אחרי אלהים אחרים
 12 ויעבדום וישתהוו להם ואתי עזבו ואת תורתי לא שמרו: ואתם הרעתם לעשות
 13 מאבתיכם והנכם הלבים איש אחרי שררות לבו הרע לבלתי שמע אלי: ותטלתי
 אתכם מעל הארץ הזאת על הארץ אשר לא ידעתם אתם ואבתיכם ועבדתם שם
 16 את אלהים אחרים יומם ולילה אשר לא אתן לכם חנינה: הנני שלח לדי־נים
 רבים נאם יהוה ודיגובם ואחרי כן אשלח לרבים צידים וצדום מעל כל הר ומעל
 40

(ב) 15,11 אפר יהוה אם לא שדוּתְךָ לטוב אם לוא הפנעתי כך בעת רעה ובעת צרה את האיבו: הילע

11,12 ברזל ברזל מצפין ונחשת: הילך ואיצ־תיך לבו אתן לא כשהור ובכל חפאותיך ובכל נבול־ךְ:

14 והעברתי את איב־ךָ בארץ לא ידעת כי אש קרחת באפי עליכם תוקד:

- 13,21 מה תאמרי ביפקדוי עליך ◦ אלפים לראש
 הלוא חבלים יאחווך כ־אשת לדה:
 22 וכי תאמרי בלבבך מדוע קראני אלה
 ברב עונך גנלו שולך נחמסו עקבך:
 23 יהיבך כושי עורו ונמר חברגרתיו
 5 גם אתם תוכלו להיטיב למדי הרע:
 24 ואפיצם כקש עובר לרוח מדבר
 * * * * *
 כה זה נורלך כ־מאתי ומנת מ־מדיך ◦ ותבמחי בשקר:
 10 אשר שכחת אותי
 ונם אני חשפתי שולך על פניך ונראה קלונך: נאפִיך ומצהלותיך זמת ונותך על 27.26
 נבעות בשדה ראיתי שקוציך אוי לך ירושלם לא תטהרי אחרי מתי עד:

15

דברי ירמיהו הנביא אשר דבר בימי צדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה

- 24 א הראני יהוה והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל יהוה אחרי הגלות א.
 20 גבוכרדאצר מלך בבל את יכניהו בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת
 הקֶרֶשׁ ואת המֶסְכֶנֶר מירושלם ויבאם בבל: הדוד אחד תאנים טבות מאד כתאני 2
 הבְּקָרוֹת והדוד אחר- תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מלע: ויאמר יהוה 3
 אלי מה אתה ראה ירמיהו ואמר תאנים התאנים הטבות טבות מאד והרעות
 רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: כה אמר יהוה 4
 25 אלהי ישראל כתאנים הטבות האלה כן אפיר את גלות יהודה אשר שלחתי מן
 המקום הזה ארין כשדים לטובה: ושמתי עיני עליהם לטובה והשבתים א-ל 6
 הארין הוואת ובניתים ולא אהרס ונטעתים ולא אתווש: ונתתי להם לב לדעת אתי 7
 כי אני יהוה והיו לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי ישבו אלי בכל לבם:
 וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה מרע - כה אמר יהוה כן אתן את צדקיהו 8
 30 מלך יהודה ואת שריו ואת שארית ירושלם הנשארים בארץ הוואת והישיבים בארץ
 מצרים: ונתתים לזועה - לכל ממלכות הארץ להרפה ולמשל לשנינה ולקללה 9
 ככל המקמות אשר אדיחם שם: ושלחתי כם את התרב את הרעב ואת הדבר י
 עד תָּמַם מעל האדמה אשר נתתי להם ולאבותיהם:
 35 ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיהו - מירושלם אל - זקני הגולה ואל א.
 הבהנים ואל הנביאים ואל כל העם - י: ביר אלעשה בן שָׁפָן ונמריה בן חלקיה 3
 אשר שלח צדקיהו מלך יהודה אל - מלך בבל בכללה לאמר: כה אמר יהוה 4
 צבאות אלהי ישראל לכל הגולה אשר הנליתי מירושלם בכלה: בָּנוּ בתים וישבו ה
 ונמעו ננות ואבלו את פרן: קחו גשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם גשים 6
 40 ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו: ודרשו 7
 את שלום העיר אשר הנליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל יהוה כי בשלומה

(א) 29.2 אחרי זאת יכניהו הסלך והנבירה והסריסים שרי יהודה וירושלם וההרש והמסנר מירושלם:

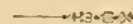
35 אשר צוה את בניו לבלתי שקות יין ולא שתו - ואנכי דברתי אליכם השכם
 17 ודבר ולא שמעתם אלי: לכן כה אמר יהוה - אלהי ישראל הנני מביא אל
 18 יהודה ואל כל יושבי ירושלים את כל הרעה אשר דברתי עליהם: ולבית הרכבים
 אמר - יהוה צבאות אלהי ישראל יען אשר שמעתם על מצות יהונדב אביכם -
 19 ותעשו ככל אשר צוה אתכם: לכן - לא יכרת איש ליונדב בן רכב עמד לפני 5
 כל הימים:

10

דברי ירמיהו הנביא אשר דבר בימי יהויכין בן יהויקים מלך יהודה

13.א כה אמר יהוה אלי הלוך וקנית לך אזור פשתים ושמתו על מתניך ובמים
 3.2 לא תבאהו: ואקנה את האזור כדבר יהוה ואשם על מתני: ויהי דבר יהוה אלי 15
 4 שנית לאמר: קח את האזור אשר קנית אשר על מתניך וקום לך פרתה וטמנהו
 6.ה שם בנזקיק הסלע: ואלך ואטמנהו בפרת כאשר צוה יהוה אותי: ויהי מקין ימים
 רבים ויאמר יהוה אלי קום לך פרתה וקח משם את האזור אשר צויתך לטמנו
 7 שם: ואלך פרתה ואחפר ואקח את האזור מן המקום אשר טמנתיו שמה והנה
 9.8 נשחת האזור לא יצלה לכל: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: כה אמר יהוה ככה
 א' אשחית את נאון יהודה ואת נאון ירושלים הרב: העם הזה הרע המאנים לשמע
 את דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות
 11 להם ויהי כאזור הזה אשר לא יצלה לכל: כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש
 כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל ואת כל בית יהודה נאם יהוה להיות לי
 12 לעם ולשם ולהחלה ולתפארת ולא שמעו: ואמרת אליהם את הדבר הזה כה אמר
 יהוה אלהי ישראל כל גבל ימלא יין ואמרו אליך הירוע לא נדע כי כל גבל
 13 ימלא יין: ואמרת אליהם כה אמר יהוה הנני ממלא את כל ישבי הארץ הזאת
 ואת המלכים הישבים לרוד על כסאו ואת הבהנים ואת הנביאים ואת כל יושבי
 14 ירושלים שכרון: ונפצתים איש אל אהיו והאבות והבנים יהרו נאם יהוה לא
 15 אחמול ולא אחוס ולא ארחם מהשחיתם: שמעו והאזינו אל תנכהו כי יהוה דבר: 30
 16 תנו ליהוה אלהיכם כבוד בטרם יהשך ובטרם יתגנפו רגליכם על הרי גשף וקויתם
 17 לאור ושמה לצלמות ישית לערפל: ואם לא תשמעוה במסותרים תכבה נפשי מפני
 גוה ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר יהוה:
 18 אמר למלך ולגבירה השפילו שבו
 35 כי ירד מראש-יכם עטרת תפארתכם:
 19 ערי הנגב קגרו ואין פתח
 הגלת יהודה כלה הגלת שלמה-
 כ שאי עיניך- וראי הבאים מצפון
 איה העדר נתן לך צאן תפארתך:

(2) 35.ט ואלשח אליכם את כל עבדי הנביאים השכם ושלח לאמר שבו נא איש מדרכו הרעה והיטיבו
 מעלליכם ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ושבו אל האדמה אשר נתתי לכם ולאבתוכם
 16 ולא השיתם את אונכם ולא שמעתם אלי: כי הקיפו בני יהונדב בן רכב את מצות אביהם אשר
 צום והעם הזה לא שמעו אלי:

רכבים ברכב ובסוסים הוא ועבדיו ועמו: ואם לא תשמעו את הדברים האלה ה, 22
 בי נשבעתי נאם יהוה כי לתקרה יהיה הבית הזה: כי כה אמר יהוה על בית 6
 מלך יהודה

5 נלעד אתה לי ראש הלבנון
 אם לא אשיתך מדבר ערים לא נושבי:
 וקדשתי עליך משחתים איש וכליו 7
 וכתרו מבחר ארויך והפילו על האש:
 ועברו נויים רבים על העיר הזאת ואמרו איש אל רעהו על מה עשה יהוה ככה 8
 לעיר הנדולה הזאת: ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהיהם וישתחוו 9
 לאלהים אחרים ויעבדום: 10

אל תכבו למת ואל תגדו לו כבו כבו להלך כי לא ישוב עוד וראה את י
 ארץ מולדתו: כי כה אמר יהוה אל שלם בן יאשיהו מלך יהודה המלך תחת 11
 יאשיהו אביו אשר יצא מן המקום הזה לא ישוב שם עוד: כי במקום אשר הנלו 12
 אתו שם ימות ואת הארץ הזאת לא יראה עוד:

13 הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבד חנם ופעלו לא
 יתן לו: האמר אבנה לי בית מדות ועליות מרנחים וקרע לו הלוגיו: ספון בארו 14
 ומשוח בששך: התימלך כי אתה מתחרה בא-חאב- אביך הלוא אכל ושתה ועשה 15
 משפט וצדקה או טוב לו: הן דין עני ואביון או טוב הלא היא הרעת אתי נאם 16
 יהוה: כי אין עיניך ולבך כי אם על בצעך ועל רם הנקי לשפוך ועל העשק ועל 17
 המרוצה לעשות: לכן כה אמר יהוה אל יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לא יספרו 18
 לו הוי אחי והוי אחות לא יספרו לו הוי אדון והוי הדה: קבורת חמור יקבר 19
 סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים:

עלי הלבנון וצעקי ובבשן תני קולך וצעקי מעברים כי נשכרו כל מאהביך: 20
 דברתי אליך בשלותיך אמרת לא אשמע זה דרכך מנעוריך כי לא שמעת בקולי: 21
 כל לעיך תרעה רוח ומאהביך בשבי ילכו כי או תבשי ונכלמת מכל רעתך: 22
 ישתבם כלבנון מקננתם בארזים מה נאנתם בבא לך חבלים חיל כילדה: הי 23-24
 אני נאם יהוה כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי
 משם אתקנה: ונתתיך ביד מבקשי נפשך - אשר אתה יגור מפניהם - ביד כה
 נבוכדראצר מלך בבל וביד הכשדים: והטלתי אתך ואת אמך אשר ילדתך על 26
 ארץ אחרת אשר לא ילדתם שם ושם תמותו: ועל הארץ אשר הם מנשאים את 30
 נפשם לשוב שם שמה לא ישיבו: העצב נבזה נפזין האיש הזה כניהו אם כלי 28
 אין חפץ בו מדוע הוטלו הוא וזרעו והשלכו על הארץ אשר לא ידעו: ארץ ארץ 29
 ארץ שמעי דבר יהוה: כה אמר יהוה כתבו את האיש הזה עירי נבר לא יצלח ל
 בימו כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא רוד ומושל עוד ביהודה:

35 הוי רעים מאבדים ומפצים את צאן מרעיתי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה 23,2
 אלהי ישראל על הרעים הרעים את עמי אתם הפצתם את צאני ותהחום ולא
 פקדתם אתם הנני פקר עליכם את רע מעלליכם נאם יהוה: ואני אקבץ את 3
 שארית צאני מכל הארצות אשר ההחתי אתם שם והשיבתי אתהן על נויהן ופרו
 ורבו: והקמתי עליהם רעים ורעום ולא יראו עוד ולא יחזו ולא יפקדו נאם 4
 יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ה 40
 ועשה משפט וצדקה בארץ: בימיו תישע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה שמו 6
 אשר יקראו יהוה צדקנו:

29,8 יהיה לכם שלום: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל ישואו לכם נביאיכם
 9 אשר בקרבכם וקסמיכם ואל תשמעו אל חלמיהם אשר יהם חלמים: כי בשקר
 י הם נבאים לכם בשמי לא שלחתיים נאם יהוה: כי כה אמר יהוה כי לפי מלאת
 לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם
 11 אל המקום הזה: כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יהוה
 12 מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה: וקראתם אתי והלכתם
 13 והתפללתם אלי ושמעתי אליכם: ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם:
 14 ונמצאתי לכם נאם יהוה ושבתי את שביי אתכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל
 המקומות אשר הדחתי אתכם שם נאם יהוה והשבתי אתכם אל המקום אשר
 21,10 הנליתי אתכם משם: כי אמרתם הקים לנו יהוה נבאים בבלה: כה אמר יהוה
 - אל אחאב בן קוליה ואל צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר הנני נתן
 22 אתם ביד - מלך בכל והבם לעיניכם: ולקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר
 31 בבבל⁸: כה אמר יהוה אל שמעיה הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה ואני לא
 32 שלחתי ונבטח אתכם על שקר: לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי
 ועל זרעו לא יהיה לו איש ישב בתוך העם הזה - לראות- בטוב אשר אני 15
 עשה לעמי נאם יהוה כי כרה דבר על יהוה:

49,34 אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא אל עולם בראשית מלכות צדקיהו
 לה מלך יהודה לאמר: כה אמר יהוה צבאות הנני שבר את קשת עולם ראשית
 36 נבורתם: והבאתי אל עולם ארבע רוחות מארבע קצות השמים ונרתים לכל הרחות
 37 האלה ולא יהוה הנני אשר לא יבוא שם נדחי עי-לם: והחתיתי את עולם לפני
 איביהם ולפני מקשי נפשם והבאתי עליהם רעה את חרון אפי נאם יהוה ושלחתי
 38 אחריהם את החרב עד כלתי אותם: ושמתי כסאי בעולם והאבדתי משם מלך
 39 ושרים נאם יהוה: והיה -אחרי- כן -י-אשיב את שביי-ת עולם נאם יהוה:

22,2,א כה אמר יהוה רד בית מלך יהודה ודברת שם את הדבר הזה: ואמרת
 שמע דבר יהוה מלך יהודה הישב על כסא דוד אתה ועבדיך ועמך הבאים
 3 בשערים האלה: כה אמר יהוה עשו משפט וצדקה והצילו גוול מיד עשוק וגר
 4 יתום ואלמנה אל תנו -י-אל תחמסו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה: כי אם
 30 עשו תעשו את הדבר הזה וכאו בשערי הבית הזה מלכים ישיבים לרוד על כסאו

—*—

(2) 29,16 כי כה אמר יהוה אל הסלך היושב אל כסא דוד ואל כל העם היושב בעיר הזאת אחיכם
 17 אשר לא יצאו אתכם בנולה: כה אמר יהוה צבאות הנני משלח בם את ההרב את הרעב ואת
 18 הרבר ונתתי אותם כהאנים השערים אשר לא תאכלנה מיע: ורדפתי אחריהם בחרב ברעב ובדבר
 ונתתם לוועה לכל סמלכות הארץ לאלה ולשפה ולשקפה ולתהפה בכל הגוים אשר הדחתים
 19 שם: תחת אשר לא שמעו אל דברי נאם יהוה אשר שלחתי אליהם את עבדי הנביאים השבם
 20 ושלה ולא שמעתם נאם יהוה: ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה אשר שלחתי מירושלם בבלה:
 23,22 (3) לאמר ישמך יהוה כצדקיהו וכאקב אשר קלם מלך בבל כאם: יען אשר עשו נבלה בישראל
 וינאפו את נשי רעיהם וידברו דבר בשמי שקר אשר לא צויתים ואנכי היודע ועד נאם
 יהוה: ואל שמעיתו הנחלמי האמר לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר
 24 יען אשר אתה שלחת בשקבה ספרים אל כל העם אשר בירושלם ואל צפניה בן מעשיה
 25 הכהן ואל כל הכהנים לאמר: יהוה נתנך כהן תחת יהוידע הכהן להיות פקיד- בית יהוה
 27 לכל איש משנע ופתנבא ונתתה אתו אל הטהפת ואל הצינק: ועתה לפה לא נערת
 28 בירמיהו הענתתי המתנבא לכם: כי על כן שלה אלינו בבל לאמר ארבה היא בנו בתים
 29 ושבנו ונסעו ננות ואכלו את פריהן: ויקרא צפניה הכהן את הספר הזה באוני ירמיהו
 31,1 הנביא: והיה דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: שלח על כל הגולה לאמר

הצרים עליכם מחוץ לחומה ואספתי אותם אל תוך העיר הזאת: ונלחמתי אני ה' 21,5
 אתכם ביד נמויה ובזרוע חזקה ובאף ובחמה ובקצף גדול: והכיתי את יושבי 6
 העיר הזאת - את האדם ואת הבהמה בדבר גדול ימתו: ואחרי כן נאם יהוה 7
 אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת עבדיו ואת העם - הנשארים בעיר הזאת מן 5
 הדבר מן התרב ומן הרעב ביד - איביהם וביד מבקשי נפשם והכם לפי חרב לא 8
 יחוס עליהם ולא יחמל ולא ירחם: ואל העם הזה תאמר כה אמר יהוה הנני נתן 8
 לפניכם את דרך החיים ואת דרך המות: הישב בעיר הזאת ימות בחרב וברעב 9
 ובדבר והיוצא ונפל על הכשדים הצרים עליכם יחיה והיתה לו נפשו לשלל: כי 10
 שמתי פני בעיר הזאת לרעה ולא לטובה נאם יהוה ביד מלך בבל נתתן ושרפה 11
 באש: הנני אליך ישבת העמק צור המישר נאם יהוה האמרים מי יחת עלינו 13
 ומי יבוא במעונותינו: ופקדתי עליכם כפרי מעלליכם נאם יהוה והצתי אש ביערה 14
 ואכלה כל סביביה:

ארוך היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתני אמי אל יהי ברוך: ארוך האיש 20,14 טו
 אשר יבשר את אבי לאמר ילד לך בן זכר שמת שמחה: והיה האיש ההוא כערים 15
 אשר הפך יהוה ולא נתם ושמע ועקה בבקר ותרועה בעת צהרים: לפה לא 17
 מותתני - ברחם ותהי לי אמי קברי ורחמה הרת עולם: למה זה מרחם יצאתי 18
 לראות עמל וינון ויכלו בבשת ימי:
 פתיתני יהוה ואפת חזקתני ותוכל הייתי לשחוק כל היום כלה לענ לי: כי מדי 8,7
 אדבר אזעק חמס ושד אקרא כי היה דבר יהוה לי לחרפה ולקלס כל היום: 20
 ואמרת לא אוכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש בערת עצר בעצמתי 9
 ונלאיתי לכלל ולא אוכל: כי שמעתי דבת רבים מגור מסביב הגידו וננידנו כל 10
 אנוש שלמי שמדי צלעי אולי יפתה ונוכלה לו ונקחה נקמתנו ממנו: ויהוה אותי 11
 כנבור עריין על כן רדפי יפשלו ולא יכלו בשו מאד כי לא השכילו כלמת עולם 25
 לא תשכח: ויהוה צבאות בחן צדיק ראה כליות ולב אראה נקמתך מהם כי אליך 12
 נלית את ריבוי:

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת העשירית לצדקיהו מלך א,32
 יהודה: וזו חיל מלך בבל צרים על ירושלם וירמיהו - היה כלוא בחצר המטרה: 2
 30 וי-תי-3 - דבר יהוה אל-2 ירמיהו לאמר: הנה הנמאל בן שלם דרך בא אליך 7,6
 לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הנאלה לקנות: ויבא אלי 8
 הנמאל בן דדי כדבר יהוה אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר 9
 בענתות כי לך משפט הירשה ולך הנאלה קנה לך ואדע כי דבר יהוה הוא: 9
 ואקנה את השדה מאת הנמאל בן דדי - ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים 9
 ועשרה הכסף: ואכתב בספר ואחתם ואער עדים ואשקל הכסף במאזנים: ואקה 11,1
 11,1

(2) 21,12-11 ולבית מלך יהודה שמעו דבר יהוה: בית דוד כה אמר יהוה דינו לבקר משפט והצילו
 נוול מיד עושק פן הצא כאש חמתי ובערה ואין סבבה מפני רע מעלליכם:

(3) 20,13 שירו ליהוה הללו את יהוה כי הציל את נפש אביון מיד מרעים:

(7) 32,א היא השנה ששנה עשרה שנה לנבוכדראצר:

(2) 3,2 אשר בית מלך יהודה: אשר כלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר פרוע אתה נבא לאמר
 כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכרה: וצדקיהו מלך יהודה
 לא ימלם מיד הכשדים כי הנתן ינתן ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועיניו את עיניו
 ה תראינה: ובבל יולך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו נאם יהוה כי תלחמו את
 הכשדים לא תצליחו:

לנבאים

23,9

- נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמתי הייתי כאיש שכור ובגבר עברו יין מפני
 יהוה ומפני דברי קדשו: - כי מפני אלה אבלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי
 11 מרוצתם רעה ונכורתם לא כן: כי גם נביא גם כהן חנפו גם בביתי מצאתי
 12 רעתם נאם יהוה: לכן יהיה דרכם להם כחלקלקות באפלה יהיו ונפלו בה כי
 13 אביא עליהם רעה שנת פקדתם נאם יהוה: ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו
 14 בבעל ונתעו את עמי את ישראל: ובנבאי ירושלם ראיתי שעוררה נאוף והלך
 בשקר וחזקו ידי מרעים לבלתי שבו איש מרעתו היו לי גלם כסדם וישיבה
 15 כעמרה: לכן כה אמר יהוה צבאות על הנבאים הנני מאכיל אותם לענה והשקתים
 16 מי ראש כי מאת נביאי ירושלם יצאה הנפה לכל הארץ: כה אמר יהוה צבאות
 אל תשמעו על דברי הנבאים הנבאים לכם מהגלים המה אתכם חזון לבם ידברו
 17 לא מפי יהוה: אמרים אמור למנאפי קבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הלך בשררות
 18 לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה: כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו
 21 ו-מי הקשוב דברי נפשמי: לא שלחתי את הנבאים והם רצו לא דברתי אליהם
 22 והם נפאו: ואם עמדו בסודי וישמעו דברי את עמי וישבו מדרכם הרע ומרע
 15 מעלליהם: האלתי מקרב אני נאם יהוה ולא אלהי מרחק: אם יסתר איש במסתרים
 24-23 ואני לא אראנו נאם יהוה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה:
 26 שמעתי את אשר אמרו הנבאים הנבאים בשמי שקך לאמר חלמתי חלמתי: עד
 27 מתי ייש בלב הנבאים נבאי השקר ונביאי תרמית לבם: החשובים להשיבה את
 עמי שמו בחלומתם אשר יספרו איש לרעהו כאשר שכחו אבותם את שמי בבעל:
 28 הנביא אשר אתו חלום וספר חלום: ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן
 29 את הבר נאם יהוה: הלוא כה דברי כאש נאם יהוה וכפטיש יפצין סלע: לכן
 31 הנני על הנבאים נאם יהוה מננבי דברי איש מאת רעהו: הנני על הנבאים
 32 נאם יהוה הלקחים לשונם וינאמו נאם: הנני על הנבאים- נבאי חלמות שקך
 25 נאם יהוה ויספרום ונתעו את עמי בשקריהם ובכזוזתם ואנכי לא שלחתי ולא
 33 צויתים והועיל לא ויעילו לעם הזה נאם יהוה: וכי ישאלך העם הזה או הנביא
 או כהן לאמר מה משא יהוה ואמרת אליהם אתים המשא ונמשתי אתכם נאם
 34 יהוה: והנביא והכהן והעם אשר יאמר משא יהוה ופקדתי על האיש ההוא ועל
 35 לה ביתו: כה תאמרו איש על רעהו ואיש אל אחיו מה ענה יהוה ומה דבר יהוה:
 36 ומשא יהוה לא תוכרו עוד כי המשא יהיה לאיש דברו והפכתם את דברי אלהים
 37 חיים יהוה צבאות אלהינו: כה תאמר- אל הנביא מה ענך יהוה ומה דבר יהוה:
 38 ואם משא יהוה תאמרו לכן כה אמר יהוה יען אמרכתם את הדבר הזה משא יהוה
 39 ואשלה אליכם לאמר לא תאמרו משא יהוה: לכן הנני ונשאתי אתכם נשא-
 30 ונמשתי אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם ולאכתיכם מעל פני: ונתתי עליכם
 הרפת עולם וכלמות עולם אשר לא תשבח:

35

- 21,4 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשלה אליו המלך צדקיהו את
 2 פשהור בן מלכיה ואת צפניה בן מעשיהו הכהן לאמר: דרש נא בעדנו את יהוה
 כי נכובדראצר מלך בבל נלהם עלינו אולי יעשה יהוה אותנו ככל נפלאותיו ויעלה
 4-3 מעלינו: ויאמר יהוה אלי: כה תאמר אל צדקיהו: כה אמר יהוה אלהי ישראל
 הנני מסב את כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים בס את הפשרים

—+3—

(2) 23,2-19 הנח סקרת יהוה חסה יצאה וסער מתהולל על ראש רסעים יחול: לא ישוב אף יהוה ער
 עשתי וער הקיסו פוזות לבו כאחרית הימים תתבוננו בה בינה:

- 33.4 כה אמר יהוה אלהי ישראל על בתי העיר הזאת ועל בתי מלכי יהודה
 1 הַנְּתָצִים² אֲשֶׁר⁸ הִכְשִׁידוּ⁵ בָּאִים נִבְסָלוֹת⁴ וְיִבְהָרֵב⁶ לְהִלָּחֵם יְעִלְיָהֶם וּלְמַלְאֵם הַ
 אֶת פְּנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר הִבִּיתִי בָאֵפֶי וּבַחֲמָתִי וְאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פְנֵי מַתְּ-עַל כָּל
 רַעְתָּם: הַנְּנִי מַעֲלָה לֵה אֲרֻכָּה וּמְרַפָּא וּרְפָאֵתֶם וּנְלִיתִי לָהֶם עֵתֶרֶת שְׁלוֹם וְאִמְתָּ: 6
 5 וְהִשְׁבַּתִּי אֶת שַׁבּוֹת יְהוּדָה וְאֶת שַׁבּוֹת יִשְׂרָאֵל וּבְנִתִים כְּבִרְאֲשֹׁנָה: וְסִהַרְתִּים מִכָּל
 עֲוֹנֵם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וְסִלַּחְתִּי לְכָל עֲוֹנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וְאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי:
 9 וְהִיָּתָה לִי ל־שִׁשּׁוֹן לְתַהֲלָה וּלְתַפְאָרֶת לְכָל נְוֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת כָּל הַטּוֹבָה
 אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה - וּפְחָדוֹ וּרְגֻזוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְעַל כָּל הַשְּׁלוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
 לָהּ: כֹּה אָמַר יְהוָה עוֹד יִשְׁמַע בְּמִקּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חֲרֵב הוּא מֵאִן י
 10 אָדָם וּמֵאִן בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם הַנְּשֻׁמּוֹת מֵאִן אָדָם וּמֵאִן יוֹשֵׁב
 11 וּמֵאִן בְּהֵמָה: קוֹל שִׁשּׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלֵאָה⁸ כִּי אֲשִׁיב אֶת שַׁבּוֹת
 12 הָאָרֶץ כְּבִרְאֲשֹׁנָה אָמַר יְהוָה: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד יִהְיֶה בְּמִקּוֹם הַזֶּה הַחֲרֵב
 13 מֵאִן אָדָם וְעוֹד בְּהֵמָה וּבְכָל עֲרֵי נוֹה רַעִים מְרַבְּצִים צֹאן: בְּעָרֵי הָהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה
 וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבְאָרֶץ בְּנִימִן וּבְסִבְיָה יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עַד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל
 15 יְדֵי מוֹנֵה אָמַר יְהוָה:¹³ לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְלֹא יֹאמְרוּ עוֹד חֵי יְהוָה
 אֲשֶׁר הִעֲלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מִצְרַיִם: כִּי אִם חֵי יְהוָה אֲשֶׁר הִעֲלָה - אֶת⁸ (15=)
 זֶרַע - יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ צַפְנָה וּמְכַל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְיָחֶם שְׁמָה וְהִוְשַׁבְתִּים עַל
 אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נִתְּתִי לָאֲבוֹתָם:

דברי ירמיהו האחרונים

אשר דבר אחרי אשר נלכדה ירושלם

- 30.2, א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל 30.2, א
 3 לאמר כתב לך את כל הדברים אשר דברתי אליך אל ספר: כי הנה ימים באים 3
 נאם יהוה ושבתני את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתים אל הארץ
 אשר נתתי לאבתם ויךשוה:
 30 ואלה הדברים אשר דבר יהוה אל ישראל ואל יהודה: - כה אמר יהוה קול 30
 חַרְדָּה שִׁמְעֵנִי פַּחַד וְאִן שְׁלוֹם: שְׂאֵלוּ נָא וּרְאוּ אִם יֵלֵךְ זְכַר מְדוּעַ רְאִיתִי כָּל גִּבּוֹר 6

→ 43-3

33.11 (2) קוֹל אֹמְרִים הוֹרוּ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת כִּי טוֹב יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חָסְרוּ מִבָּאִים הוֹרָה בֵּית יְהוָה

- 14 (3) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְהִקִּימְתִי אֶת הַדְּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל
 15 בֵּית יְהוּדָה: בְּיָמֵם הֵהֱם וּבְעֵת הַהִיא אֲצַמִּיחַ לְרוּד צַפַּח צֻרְקָה וְעֵשֶׂה מִשְׁפָּס וְצֻרְקָה בְּאָרֶץ:
 17-16 בְּיָמֵם הֵהֱם תוֹשַׁע יְהוּדָה וְיְרוּשָׁלַם תִּשְׁבֹּן לְכַפֵּחַ זֶה אֲשֶׁר יִקְרָא לֵה יְהוָה צֻרְקוֹ: כִּי כֹה
 18 אָמַר יְהוָה לֹא יִכְרַת לְרוּד אִישׁ יִשָּׁב עַל כִּסֵּא בֵּית יִשְׂרָאֵל: וּלְכַהֲנֵים הַלְוִיִם לֹא יִכְרַת אִישׁ
 19 מִלְּפָנַי מַעֲלָה עוֹלָה וּמִקְפִּיר מִנְחָה וְעֵשֶׂה זֶבַח כָּל הַיָּמִים: וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ
 2 וְלֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְהוָה אִם תִּפְרוּ אֶת בְּרִיתֵי הַיּוֹם וְאֶת בְּרִיתֵי הַלַּיְלָה וּלְבַלְתִּי הַיּוֹם יוֹסֵם
 21 וְלַיְלָה כְּעֵתָם: נָם בְּרִיתִי תִפֹּר אֶת רוּד עֲבָדֵי כַּהֲנִיּוֹת לוֹ בֶּן מֶלֶךְ עַל כִּסְאוֹ וְאֶת הַלְוִיִם
 22 כַּהֲנֵיִם מִשְׁרָתִי: אֲשֶׁר לֹא יִסְפֹּר צַבָּא הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִמְד הוֹל הַיָּם כֵּן אֲרַבֵּה אֶת זֶרַע רוּד
 24-23 עֲבָדֵי וְאֶת הַלְוִיִם מִשְׁרָתִי אֲתִי: וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: הַלּוֹא רְאִיתִי מֵהַ עֵץ
 הַזֶּה דִּבְרוּ לְאֹמֶר שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה בְּהֵם וַיִּסְאָסֶם וְאֶת עֵמִי יִנְאָצוּן מֵהַיּוֹת
 25 עוֹד נְוִי לְפָנֵיהֶם: כֹּה אָמַר יְהוָה אִם לֹא בְרִיתִי יוֹסֵם וְלַיְלָה תִקַּח שְׁמִים וְאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי:
 26 נָם זֶרַע יַעֲקֹב וְרוּד עֲבָדֵי אִסְאָס מִקַּחַת מוֹרְעוֹ מִשְׁלִים אֶל זֶרַע אֲבֹרָהֶם יִשְׁחַק וַיַּעֲקֹב כִּי
 אֲשִׁיב אֶת שַׁבּוֹת וְחֻמְתֵּיהֶם:

32.12 את ספר המקנה את החתום - ואת הגלוי: ואתן את-י אל ברוך בן נריה בן
 מהסיה לעיני הנמאל הדי ולעיני העדים הכתבים בספר המקנה ו-לעיני כל
 14.13 היהודים הישבים בחצר המטרה: ואצוה את ברוך לעיניהם לאמר: כה אמר יהוה
 צבאות אלהי ישראל לקוח - את ספר המקנה הזה -את החתום ואת
 15 הגלוי - ונתת-י בכלי הרש למען יעמד - ימים רבים: כי כה אמר יהוה צבאות
 16 אלהי ישראל עוד יקנו בתים וחדות וכרמים בארץ הזאת: ואתפלל אל יהוה אחרי
 24 תתי את ספר המקנה אל ברוך בן נריה לאמר: הנה הסללות באו העיר ללכדה
 והעיר נתנה ביד הכשדים הנלחמים עליה מפני החרב והרעב והדבר ואשר דברת
 כה היה והנך ראת: ואתה אמרת אלי - קנה לך השדה בכסף והעיר עדים והעיר
 27.26 נתנה ביד הכשדים: ויהי דבר יהוה אלי- לאמר: הנה אני יהוה אלהי כל בשר
 28 הממני יפלא כל דבר: לכן כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד - מלך
 29 בבל ולכדה: ובאו הכשדים הנלחמים על העיר הזאת והציתו את העיר הזאת
 באש ושרפו - את הבתים אשר קטרו על ננותיהם לבעל והסכו נסבים לאלהים
 ל אחרים למען הבעיטני: כי הווי בני ישראל ובני יהודה אך עשים הרע בעיני
 31 מנערתיהם: - כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו 15
 32 אותה ועד היום הזה להסירה מעל פני: על כל רעת בני ישראל ובני יהודה
 אשר עשו להכעיסני המה מלכיהם שריהם כהניהם ונביאייהם ואיש יהודה וישיבי
 33 ירושלם: ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם ולמד ואינם שמעים לקחת
 34.34 מוסר: וישמו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמא: ויבנו את במות
 הבעל אשר בניו בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא 20
 צויתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת למען החטיא את יהודה:
 36 ועתה לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל אל העיר הזאת אשר את-ה אמר- נתנה
 37 ביד מלך בבל בחרב וברעב ובדבר: הנני מקבצם מכל הארצות אשר הפרחתים
 38 שם באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתים אל המקום הזה והשבתים לבטח: והווי
 39 לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי 25
 מ כל הימים לטוב להם ולבניהם אהריהם: וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב
 41 מאהריהם להיטיבו אותם ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי: וששתי
 42 עליהם להטיב אותם וגמעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי: כי כה
 אמר יהוה כאשר הבאתי אל העם הזה את כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי
 43 מביא עליהם את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם: ונקנה השדה בארץ הזאת 30
 44 אשר את-ה אמר- שקמה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד הכשדים: שדות
 בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימן וכסביבי ירושלם ובערי
 יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם יהוה:
 33.א ויהי דבר יהוה אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור בחצר המטרה לאמר: 3

32.17 (פ) אהה אדני יהוה הנח אתה עשית את השמים ואת הארץ בכהך הגדול ובולעך הנסויה לא
 18 יפלא ממך כל דבר: עשה חסר לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול
 19 הנבור יהוה צבאות שמו: גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם
 20 לת לאיש בדרכיו ובפרי מעלליו: אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום הזה ובישראל
 21 ובארם ותעשה לך שם כיום הזה: ותצא את עמך את ישראל סארין מצרים באתות וכמופתים
 22 וביר חוקה ובאורוע נסויה ובמורא גדול: ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת לאבותם
 23 לתת להם ארץ נבת חלב ודבש: ויבאו וירשו אתה ולא שמיעו בקולך ובתרתך לא הלכו את
 כל אשר צויתם להם לעשות לא עשו ותקרא אתם את כל הרעה הזאת:

33.12 (פ) כה אמר יהוה עשה יהוה יוצר אותה להכינה יהוה שמו: קרא אלי ואענך ואנירה לך גדלות
 ובצרות לא ידעתם:

צִיָּנוּם שְׁמִי לַךְ תִּמְרוּרִים שְׁתִּי לְבָךְ לִמְסֵלָה דֶרֶךְ הַלֵּכְתָּ שׁוּבוּ בַתּוֹלֵת יִשְׂרָאֵל שְׁבִי 31
 אֵל עֵרִיךְ אֱלֹהִים: עַד מָתִי תִתְחַמְקֵן הַבַּת הַשְּׂוֹכֵבָה כִּי בָרָא יְהוָה חֲדָשָׁה בָאָרֶץ 22
 יִנְקָבָה תְּסוּכֹב נִבְרוּ: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת הַדְּבָר 23
 הַזֶּה בָּאָרֶץ יְהוּדָה וּבְעֵרְוֵי בְּשׁוּבֵי אֶת שְׂבוֹתֵם יִבְרַכְךָ יְהוָה נוֹה צֶדֶק הִרְקִדְשׁ:
 5 וַיִּשְׁבוּ בְּהַ יְהוּדָה וְכָל עֵרְוֵי יַחֲדוּ אֲפָרִים וְנִסְעוּ בְעֵדְרִי: כִּי הִרְוִיתִי נֶפֶשׁ עֵיפָה וְכָל 24. כה
 נֶפֶשׁ דַּאֲבָה מְלֹאֲתִי: עַל זֹאת הִקִּיצְתִּי וְאָרָאָה וּשְׁנַתִּי עֲרָבָה לִי: 26
 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וּזְרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֵת בֵּית יְהוּדָה וְרַע 27
 אָדָם וְרַע בְּהֵמָה: וְהָיָה כְּאִשֶּׁר שִׁקְרָתִי עֲלֵיהֶם לְנִתּוּשׁ - וְלִהְרַע כֵּן אֲשַׁקֵּךְ עֲלֵיהֶם 28
 לְבָנוֹת וּלְנִטְוֵעַ נֹאֵם יְהוָה: כִּימֵים הֵהֱם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אֲבוֹת אֲכָלוּ כֶּסֶף וּשְׁנֵי 29
 10 בָנִים תִּקְדִּינָה: כִּי אִם אִישׁ כְּעֹנֵוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם הָאֵכֵל הַכֶּסֶף תִּקְדִּינָה שְׁנֵיוֹ: ל
 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְכִרְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֵת בֵּית יְהוּדָה כְּרִית חֲדָשָׁה: 31
 לֹא כְּכִרִית אֲשֶׁר כִּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵם כִּי־וּמֵם הַחֲזִיקִי בִידֵם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם 32
 אֲשֶׁר הֵמָּה תִּפְּרוּ אֶת כְּרִיתִי וְאֲנֹכִי בְעֵלְתִּי בָם נֹאֵם יְהוָה: כִּי זֹאת הַכְּרִית אֲשֶׁר 33
 אֲבָרַת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הֵהֱם נֹאֵם יְהוָה נִתְתִּי אֶת תּוֹרֹתִי בְּקִרְבָם 15
 וְעַל לִבָם אֲבַתְּכֵנָה וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ 34
 אֶת רַעְהוֹ וְאִישׁ אֶת אַחֲזוֹ לֵאמֹר דַּעֲנוּ אֶת יְהוָה כִּי כֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לִמְקַטְנֵם וְעַד
 נְדוּלָם נֹאֵם יְהוָה כִּי אֶסְלַח לְעֹנֵם וְלַחַטָּאתֵם לֹא אוֹכֵר עוֹד: 35 הִנֵּה יָמִים יָבֹאִים 38
 נֹאֵם יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לִיהוָה מִמְּנַדֵּל חֲנָנָל עַד שַׁעַר הַפֶּנֶה: וַיֵּצֵא עוֹד קוֹ- 39
 הַמִּדְּבָר נִגְדוּ עַל גִּבְעַת גִּבְךָ וְנִסַּב גִּצְתָּהּ: וְכָל הָעֵמֶק הַפְּנִימִים וְהַדְּשָׁן וְכָל הַשִּׂדְּמוֹת 20
 עַד נַחַל קָרְוֹן עַד פֶּנֶת שַׁעַר הַסּוּסִים מוֹרְחָה קִדְשׁ לִיהוָה לֹא יִנְתַּשׁ וְלֹא יִהְרַם
 עוֹד לְעוֹלָם:

הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא לְבוֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַבֹּת 46,13
 אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם:

25 הִגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וְהִשְׁמִיעוּ בְּמִנְדוּל וְהִשְׁמִיעוּ בְּנֵף וּבִתְחַפְּנָחֵם אָמְרוּ הַתִּיּוֹב 14
 וְהִכְּן לָךְ כִּי אֲבָלָה תִּרְבַּ סְבִיבֶיךָ: מְדוּעַ -יָם תִּף- אֲבִיר-ךָ לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הִדְפֹּז: 15
 תִּרְבָּה כּוֹשֵׁל נֵם נֶפֶל אִישׁ אֵל רַעְהוֹ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וּנְשָׁבָה אֵל עַמְנוּ וְאֵל אֶרֶץ 16
 מוֹלַדְתָּנוּ מִפְּנֵי תִּרְבַּ הַיּוֹנָה: <תִּקְרָאוּ לְשֵׁם פְּרַעְיָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שְׁאוֹן הָעֵבִיר הַמוֹעֵד: 17
 חִי אֲנִי נֹאֵם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כַתְּבוּר בְּהַרִים וּכְכַרְמֵל בִּים יְבוּא: כָּלִי 19,18
 30 גוֹלָה עָשִׂי לָךְ יוֹשְׁבַת בַּת מִצְרַיִם כִּי נָף לְשִׁמְהָ תִהְיֶה וְנִצְתָה מֵאֵין יוֹשֵׁב: עֲנֵלָה כִּי
 יִפְהַפְּיָה מִצְרַיִם קָרִין מִצְפּוֹן בֹּא בֵּה-: נֵם שְׁכַרְיָה בְּקִרְבָּה כְּעַגְלִי מְרַבֵּק כִּי נֵם 21
 הֵמָּה הַפְּנוּ נִסּוּ יַחֲדוּ לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אִידָם בֹּא עֲלֵיהֶם עַת פְּקַדְתָּם: קוֹלָה כִּנְחָשׁ 22
 יִלֵּךְ כִּי בַחִיל יִלְכוּ וּבְקִרְדָּמוֹת בָּאוּ לָהֶם כַּחֲטָבֵי עֵצִים: כִּרְתוּ יַעֲרָה נֹאֵם יְהוָה כִּי 23
 לֹא יִחַקֵּר כִּי רַבּוּ מֵאַרְבָּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר: הַבְּיֹשָׁה בַת מִצְרַיִם נִתְנָה בִיד עִם 24
 35 צִפּוֹן: אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶל אֲמוֹן מִנְּאָ וְעַל פְּרַעְיָה וְעַל כֹּה
 מִצְרַיִם וְעַל אֱלֹהֵיהֶם וְעַל מַלְכֵיהֶם וְעַל פְּרַעְיָה וְעַל הַבְּטָחִים בּוֹ: וְנִתְתִים בִּיד מִבְּקָשִׁי 26
 נִפְשָׁם וּבִיד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבִיד עַבְדּוֹ וְאַחֲרָיו כֵּן תִּשְׁכַּן כִּימֵי קִדְם נֹאֵם
 יְהוָה: 2

(2) לה. 31. כה אמר יהוה נתן שמש לאור יומם תקת ירח וכוכבים לאור לילה רגע הים ויהסו נליו
 36 יהוה צבאות שמו: אם יקשו התקים האלה סלפני נאם יהוה גם זרע ישראל ישבתו מהיות
 37 נוי לפני כל הימים: כה אמר יהוה אם יפרו שמים מלטעלה ויחקרו מוכדי ארץ למשה
 גם אני אמאם בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יהוה:

(3) 46.27 ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים
 Jer.

- 30.7 ידיו על תלציו כיוולדה ונהפכו כל בנים לירקון: הוי כי גדול היום ההוא מאין
 8 כסוהו ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע: והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות
 9 אשבר עלו מעל צואר-י ומסורותי-י אנתק ולא יעברו בו עוד זרים: ועברו את
 יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: 13-12
 14 תעלה אין לך: כל מאהביך שבחוך אותך לא ידרשו כי מנת אויב הפיתך מוסר
 15 אבורי על רב עונך עצמו חטאתיך: מה תזעק על שבךך אגוש מכאבך על רב
 16 עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך: לכן כל אכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי
 17 ילכו והיו ש-סיך למשקה וכל בנויך אתן לבו: כי אעלה ארכה לך וממנותיך
 18 ארפאך נאם יהוה כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה: כה אמר יהוה 10
 הנני שב שבות אהלי יעקב ומשבנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על
 19 משפטו ישב: ויצא מהם תודה וקול משחקים והרבתי ולא ימעטו והכברתי ולא
 20 יצערו: והיו בניו כקדם ועדתו לפני תבון ופקדתי על כל לחציו: והיה אדירו
 ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לנשת
 31.א אלי נאם יהוה: בעת ההיא נאם יהוה אלהים לאלהים לכל משפחות ישראל 15
 והמה יהיו לי לעם:

- 2 כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוך להרניעו ישראל:
 4-3 מרחוק יהוה נראה ל-ו אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: עוד אבנך
 ה ונבנית בתולת ישראל עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משהקים: עוד תטעי כרמים
 6 בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו: כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה 20
 7 ציון אל יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה רנו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים
 8 השמיעו הללו ואמרו הושיע יהוה את עמו-ו את שארית ישראל: הנני מביא
 אותם מארץ צפון וקבצתיים מירכתי ארץ במ עור ופסה הרה ויולדת יהרו קהל
 9 גדול ישובו הגה: בבכי יבאו ובתחנונים אוכלם אוליכם אל נהלי מים בדרך
 10 ישר לא יכשלו בה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא: כה אמר יהוה 25
 קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם - כי איננו:
 16 כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך נאם יהוה
 18.17 ושבו מארץ אויב: ויש תקוה לאהריתך נאם יהוה ושבו בנים לנבולם: שמוע
 שמעתי אפרים מתנודד יסרתני ואנסר כעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה
 19 יהוה אלהי: כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך בשתי וגם 30
 כ נכלמתי כי נשאתי חרפת געורי: הכן יקר לי אפרים אם ילד ישעשועים כי מדי
 21 דברי בו זכר ואזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יהוה: הציבי לך

— ירמיה —

(א) 30.1 ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך
 11 בארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין סחריר: כי אתך אני נאם יהוה להושיעך כי אעשה
 כלה בכל הגוים אשר הפיצותיך שם אך אתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקס לא
 אנקך:

(ב) 23.22 והיותם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: הגה כערת יהוה חסה יצאה סער מתנודד על
 21 ראש רשעים יחול: לא ישוב הרון אף יהוה עד עשתו ועד הקיטו מנסות לבו באחרית הימים
 תחכוננו בה:

(ג) 31.1 שמעו דבר יהוה נזים והנידו באיים מסדהק ואסרו מורה ישראל יקבענו ושפרו כרעה עדרו:
 12.11 כי פדה יהוה את יעקב ונאלו מיד חוק ממנו: וכאו ורננו במרום ציון ונהרו אל מים יהוה
 על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם בגן רוח ולא יוסיפו לראבה
 13 עוד: או תשמח בתולה כשהול ובקרים וזקנים יהרו והפכתי אכלם לששון ונהמתיים וספחתיים
 14 מינונם: ויזיתי נפש הכהנים רשן ועסי את מביי ישבעו נאם יהוה:

ספר דברי ירמיהו והוא כתוב ימים אחרים מות הנביא

- 19 א. כה אמר יהוה הלוך וקנית בקֶקֶק יוצר הרש ו-לקחת- מוקני העם ומוקני א.19
2 הבהנים: ויצאת אל ניא בן הנם אשר פתח שער החרס-ית וקראת שם את
3 הדברים אשר אדבר אליך: ואמרת שמעו דבר יהוה מלכי יהודה וישבי ירושלם
4 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא רעה על המקום הזה אשר כל
5 שמעה תצלנה אוניו: יען אשר עזבני וינכרו את המקום הזה ויקמרו בו לאלהים
6 אחרים אשר לא ידעום המה ואבותיהם ומלכי יהודה ומלאו את המקום הזה דם
7 נקים: ובנו את כמות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צייתי ה
8 ולא דברתי ולא עלתה על לבי: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יקרא למקום
9 הזה עוד התפת וניא בן הנם כי אם ניא התרנה: ובקתי את עצת יהודה וירושלם
10 במקום הזה והפלתים בחרב לפני איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את נבלתם
11 למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ושמתי את העיר הזאת לשמה ולשרקה כל
12 עבר עליה ישם וישרק על כל מפתה: והאכלתים את בשר בניהם ואת בשר
13 בניהם ואיש בשר רעהו יאכלו במצור ובמצוק אשר יציקו להם איביהם ומבקשי
14 נפשם: ושברת הבקֶקֶק לעיני האנשים ההלכים אותך: ואמרת אליהם כה אמר י
15 יהוה צבאות ככה אשבר את העם הזה ואת העיר הזאת כאשר ישבר את כלי
16 היוצר אשר לא יוכל לתרפה עוד - : כן אעשה למקום הזה נאם יהוה וליושביו
17 -לתת את העיר הזאת כתפת: והיו בתי ירושלם ובתי מלכי יהודה כמקום התפת
18 הממא- לכל הבתים אשר קמרו על נגתיהם לכל צבא השמים והסכ-ו- נסכים
19 לאלהים אחרים:
20 ויבא ירמיהו מהתפת אשר שלחו יהוה שם להנבא ועמד בחצר בית יהוה
21 ויאמר אל כל העם: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא- אל העיר
22 הזאת ועל כל עריה את כל הרעה אשר דברתי עליה כי הקשו את ערפם לבלתי
23 שמוע את דברי:
24 וישמע פשחור בן אֶמֶר הכהן והוא פקיד נגיד בבית יהוה את ירמיהו נבא א.20
25 את הדברים האלה: ויכה-ו- ויתן אתו על המהפכת אשר בשער בנימן העליון
26 אשר בבית יהוה: ויהי ממחרת ויצא פשחור את ירמיהו מן המהפכת ויאמר אליו
27 ירמיהו לא פשחור קרא יהוה שמך כי אם מגור מסביב: כי כה אמר יהוה הנני
28 נתנך למגור לך ולכל אהביך ונפלו בתרכ איביהם ועיניך ראות ואת כל יהודה
29 אתן ביד מלך בבל והגלם בבלה והקם בחרב: ונתתי את כל חסן העיר הזאת ה

דברי ירמיהו הנביא
אשר נשמטו ממקומותם באשמת הסופרים
ואין לאל ידינו לסדרם בסדרם הראשון

2,14, 5 העבד ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבו: עליו ישאנו כפרים נתנו
 16 קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מכלי ישב: גם בני נף ותחפניתים ירעוך
 17 קרקד: הלוא זאת תעשה לך עובדך את יהוה אלהיך - :

9,22 כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הנבון בנבורתו אל
 23 יתהלל עשיר בעשרו: כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וילע אותי כי אני
 10 יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהוה:

24,24 הנה ימים באים נאם יהוה ופקרתי על כל מול בערלה: על מצרים ועל
 יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר
 15 כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב:

12,4 עד מתי תאכל הארץ ועשב כל השדה ייבש מרעת ישבי בה ספתה בהמות
 ועוף כי אמרו לא יראה את אחריתנו:

16,19 יהוה גץ ומעץ ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבאו מאפסי ארץ ויאמרו אך
 20 כ שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל: היעשה לו אדם אלהים והמה לא
 אלהים:

17,ה כה אמר יהוה ארור הנבר אשר יבטח בארם ושם בשר זרעו ומן יהוה יסור
 6 לבו: והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ
 8,7 מלחה ולא תשב: ברוך הנבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: והיה כעין
 שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא כי יבא חס והיה עלהו רענן
 ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

9,9 עקב הלב מכל ואגש הוא מי ידענו: אני יהוה חקר לב בחן כליות -לתת
 30 לאיש כדרכו כפרי מעלליו:

11 קרא דגד ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימי יעזבנו ובאחריתו
 יהיה נבל:

13 מקוה ישראל יהוה כל עובדיך יבשו ייסוריך בארץ יכלמו כי עזבו מקור
 35 מים חיים את יהוה:

46,26 ושב יעקב ושקט ושקט ושקט ואין מתרד: אתה אל הירא עברי יעקב נאם יהוה כי אתך אני כי
 אעשה כלה בכל הגוים אשר הרחתיך שמה ואתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקמה לא
 אנקד:

17,12 כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו:

- להם למען ישבו איש מדרכו הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם: ויקרא ירמיהו 36,4
את ברוך בן נְרִיָה ויכתב ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר אליו
על מגלת ספר: ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור לא אוכל לבוא בית ה
יהוה: ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את דברי יהוה באוני העם 6
5 תחנתם לפני יהוה ויִשְׁבוּ איש מדרכו הרעה כי גדול האף והחמה אשר דבר
יהוה אל העם הזה: ויעש ברוך בן נְרִיָה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא 8
בספר דברי יהוה בית יהוה: ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך 9
יהודה בחדש התשעי קראו צום לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים
10 מערי יהודה בירושלם: ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו בית יהוה בלִשְׁבֶּת
נמריו בן שָׁפָן הספר בחצר העליון פתח שער בית יהוה החדש באוני כל העם:
וישמע מביהו בן נמריו בן שפן את כל דברי יהוה מעל הספר: וירד בית המלך 12.11
על לשכת הספר והנה שם כל השרים וישיבים אלישמע הספר ודליהו בן שמעיהו
ואלנתן בן עכבור ונמריו בן שפן וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים: ויגד להם 13
14 מיכיהו את כל הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באוני העם: וישלחו כל
השרים אל ברוך את יהודי בן נתניהו בן שְׁלֹמִיָהוּ בן כושי לאמר המגלה אשר
קראת בה באוני העם קחנה בידך ולך ויקח ברוך בן נְרִיָהוּ את המגלה בידו
ויבא אליהם: ויאמרו אליו שב נא וקראנה באונינו ויקרא ברוך באוניהם: ויהי 16.15
כשמעם את כל הדברים פחדו איש אל רעהו ויאמרו אל ברוך הניד נגיד למלך
20 את כל הדברים האלה: ואת ברוך שאלו לאמר הנד נא לנו איך כתבת את כל
הדברים האלה - : ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני
18 כתב על הספר בדיו: ויאמרו השרים אל ברוך לך הסתר אתה וירמיהו ואיש אל
ידע איפה אתם: ויבאו אל המלך חצרה ואת המגלה הפקדו בלשכת אלישמע 2
הספר ויגידו באוני המלך את כל הדברים: וישלח המלך את יהודי לקחת את 21
25 המגלה ויקחה מלשכת אלישמע הספר ויקראה יהודי באוני המלך ובאוני כל
השרים העמדים מעל המלך: והמלך יושב בית החרף בהדש התשיעי ואת האח 22
לפניו מבערת: ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך 23
אל האש אשר אל האח עד תם כל המגלה על האש אשר על האח: ולא פחדו 24
ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה: וגם 25
30 אלנתן ודליהו ונמריו הפגועו במלך לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם:
ויצוה המלך את ירחמאל בן המלך ואת שריהו בן עזריאל ואת שְׁלֹמִיָהוּ בן עבראל 26
לקחת את ברוך הספר ואת ירמיהו הנביא ויסתרים יהוה:
ויהי דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר 27
כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל 28
35 הדברים - אשר היו על המגלה - אשר שרף יהויקים מלך יהודה: ועל יהויקים
מלך יהודה תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת את המגלה הזאת לאמר מדוע
כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך ככל והשחית את הארץ הזאת והשבית ממנה
אדם ובהמה: לכן כה אמר יהוה על יהויקים מלך יהודה לא יהיה לו יושב על 5
כסא דוד ונבלתו תהיה מְשֻׁלֶּכֶת לחרב ביום ולקרחה כלילה: ופקדתי עליו ועל זרעו 31
40 ועל עבדיו את עונם והבאתי עליהם ועל ישבי ירושלם ואל איש יהודה את כל
הרעה אשר דברתי אליהם ולא שמעו: ויִקַּח -ברוך- מגלה אחרת ויכתב עליה 32
מפי ירמיהו את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף
עליהם דברים רבים כהמה:

- 20 ואת כל יגיעה ואת כל יקרה ואת כל אוצרות מלכי יהודה אתן ביד איביהם
6 ובזוום ולקהום והביאום בבלה: ואתה פשחור וכל ישיבי ביתך תלכו בשבי וככל
תבוא ושם תמות ושם תקבר אתה וכל אהביך אשר נבאת להם בשקר:
- 26,א
5 בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הרבר הזה יאל ירמיהו:
2 מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה עמד בחצר בית יהוה ודברת יאל כל -
יהודה הבאים להשתחות בית יהוה את כל הדברים אשר צויתך לדבר אליהם
3 אל הנרע דבר: אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר
4 אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם: ואמרת אליהם כה אמר יהוה אם
ה לא תשמעו אלי ללכת בתורתי אשר נתתי לפניכם: לשמע על דברי עבדי הנבאים
6 אשר אנכי שלח אליכם - השכם ושלח ולא שמעתם: ונתתי את הבית הזה כשלה
ואת העיר הזאת - אתן לקללה לכל נוי הארץ:
7 וישמעו הכהנים והנביאים וכל העם את ירמיהו מדבר את הדברים האלה
8 בבית יהוה: ויהי ככלוה ירמיהו לדבר את כל אשר צוהו - יהוה לדבר אל כל
9 העם ויתפשו אתו הכהנים והנביאים - לאמר מות תמות: מדוע נפית בשם יהוה
15 לאמר קשלו יהיה הבית הזה והעיר הזאת תהרב מאין יושב ויקהל כל העם אל
י ירמיהו בבית יהוה: וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו מכית המלך
11 בית יהוה וישבו שער יהוה החדש: ויאמרו הכהנים והנביאים אל השרים
ואל כל העם לאמר משפט מות לאיש הזה כי נבא אל העיר הזאת כאשר
12 שמעתם באזניכם: ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר יהוה שלחני
13 להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם: ועתה
היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול יהוה אלהיכם וינחם יהוה אל הרעה אשר
14.10 דבר עליכם: ואני הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם: אך ידע תדעו כי
אם ממתים אתם אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם ואל העיר הזאת ואל ישביה
16 כי באמת שלחני יהוה עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה: ויאמרו
השרים וכל העם אל הבהנים ואל הנביאים אין לאיש הזה משפט מות כי בשם
17 יהוה אלהינו דבר אלינו: ויקמו אנשים מוקני הארץ ויאמרו אל כל קהל העם
18 לאמר: מיכיה המורשתו היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם
יהודה לאמר כה אמר יהוה צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר
19 הבית לבמות יער: ההמת המטהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא את
יהוה ויחל את פני יהוה וינחם יהוה אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים
24 רעה גדולה על נפשותינו: אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת
אתו ביד העם להמיתו:
כ וגם איש היה מתנבא בשם יהוה אוריהו בן שמעיהו מקרית היערים וינבא
21 על העיר הזאת ועל הארץ הזאת ככל דברי ירמיהו: וישמע המלך יהויקים וכל
נבדויו וכל השרים את דבריו ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו וירא ויברח
22 ויבא מצרים: וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים את אלנתן בן עכבור ואנשים
23 אתו אל מצרים: ויוציאו את אוריהו ממצרים ויביאָהו אל המלך יהויקים ויפהו
בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם:
- 36,א
40 ויהי בשנה הרביעת ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל
2 ירמיהו מאת יהוה לאמר: קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר
דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הנוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו
3 ועד היום הזה: אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות

בית יהוה וכל הגולה מבבל אל המקום הזה: אך שמע נא הרבר הזה אשר אנכי
 דבר באזניך ובאזני כל העם: הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן העולם וינבאו אל
 ארצות רבות ועל ממלכות גדולות למלחמה ולרעה ולדבר: הנביא אשר ינבא
 לשלום כבא דבר הנביא ויָדַע הנביא אשר שלחו יהוה באמת: ויקח חנניה הנביא
 את המוטה מעל צואר ירמיה הנביא וישברהו: ויאמר חנניה לעיני כל העם לאמר
 כה אמר יהוה ככה אשבר את על - מלך בבל - מעל צואר כל הגוים: ויהי
 דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שבור חנניה הנביא את המוטה מעל צואר ירמיה
 הנביא לאמר: הלוך ואמרת אל חנניה לאמר כה אמר יהוה מופת עין שכרת
 ועשית: החתיקן מטות ברול: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על ברול
 נתתי על צואר כל הגוים - לעבד את - מלך בבל - : ויאמר ירמיה הנביא אל
 חנניה הנביא שמע נא חנניה לא שלחך יהוה ואתה הבטחת את העם הזה על
 שקר: לכן כה אמר יהוה הנבי משלחך מעל פני האדמה השנה אתה מת כי סרה
 דברת אל יהוה: וימת חנניה הנביא בשנה ההיא כחדש השביעי:

15 הדבר אשר צוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה בלכתו את 5I,59
 צדקיהו מלך יהודה בבל בשנת הרביעית למלכו ושריה שר מנוחה: ויכתב ירמיהו
 את כל הרעה אשר תבוא אל בבל אל ספר אחר: ויאמר ירמיהו אל שריה כבאך
 בבל וראית וקראת את כל הדברים האלה: והיה ככלתך לקרא את הספר הזה
 תקשר עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת: ואמרת ככה תשקע בבל ולא תקום
 20 מפני הרעה אשר אנכי מביא עליה - :

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה ונבוכדנאצר מלך בבל וכל חילו א. 34
 וכל ממלכות ארין ממשלת ידו וכל העמים נלחמים על ירושלם ועל כל עריה
 לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל הלך ואמרת אל צדקיהו מלך יהודה ואמרת
 25 אליו כה אמר יהוה הנבי נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ושרפה באש: ואתה
 לא תמלט מידו כי תפש תחפש ובידו תנתן ועיניך את עיני מלך בבל תראינה
 ופיהו את פיך ידבר ובבל תבוא: אך שמע דבר יהוה צדקיהו מלך יהודה כה
 אמר יהוה עליך לא תמות בחרב: בשלום תמות ו-כ-משרפות אבותיך המלכים ה
 הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספרו לך כי דבר אני דברתי
 30 נאם יהוה: וידבר ירמיהו הנביא אל צדקיהו מלך יהודה את כל הדברים האלה
 בירושלם: וחיל מלך בבל נלחמים על ירושלם ועל כל ערי יהודה - אל לכיש
 37 ואל עוקה כי הגה נשאר בערי יהודה ערי מבצר: וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו
 הכשדים הצרים על ירושלם את שמעם ויעלו מעל ירושלם: וישלח המלך צדקיהו
 את יהוכל בן שלמיה ואת צפניהו בן מעשיה הכהן אל ירמיהו הנביא לאמר
 35 התפלל נא בעדנו אל יהוה אלהינו: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו הנביא לאמר:
 כה אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל מלך יהודה השלח אתכם אלי לדרשני
 הגה חיל פרעה היצא לכם לעזרה שב לארצו מצרים: ושבו הכשדים ונלחמו על
 העיר הזאת ולבקה ושרפה באש: כה אמר יהוה אל תשאו נפשתיכם לאמר הלך
 ילכו מעלינו הכשדים כי לא ילכו: כי אם הביתם כל חיל כשדים הנלחמים אתכם
 40 ונשארו בם אנשים מִדְּקָרִים איש באהלו יקומו ושרפו את העיר הזאת באש:
 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את 34,8

(*) 5I,59 את כל הדברים האלה הכתבים אל בבל:

(B) 62 ואמרת יהוה אתה דברת אל המקום הזה להכריתו לבלתי היות בו יושב למאדם ועד בהמה
 כי שסמות עולם תהיה:

45.א הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך בן נריה בכתבו את הדברים האלה
 2 על ספר מפי ירמיהו בשנה הרבעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לאמר: כה
 3 אמר יהוה אלהי ישראל עליך ברוך: אמרת אוי גא לי כי יסף יהוה יגון על
 4 מכאבי ינעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: כה תאמר אליו כה אמר יהוה הנה
 ה אשר בנית אני הרס ואת אשר נסעתי אני נתש - : ואתה תבקש לך גדלות
 5 אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל
 על כל המקמות אשר תלך שם:

27,ab; 28,aa בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנת הרביעית בחדש החמישי: היה
 10 הדבר הזה אל ירמיה מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה - עשה לך מוסרות
 2 ומטות ונתתם על צנאריך: ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני
 3 עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הבאים ירושלם אל צדקיהו מלך
 4 יהודה: וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה
 ה תאמרו אל אדניכם: אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על
 15 פני הארץ בכחי הגדול ובורועי הנמויה ונתתיה לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי
 6 נתתי את - הארץ - > ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגם את חזית השדה נתתי לו
 8 לעבדו: והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו וגם נבוכדנאצר מלך בבל
 ואת אשר לא יתן את צנארו בעל מלך בבל כחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי
 9 ההוא נאם יהוה ער תמי אתם בידו: ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם
 ואל חלמיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו
 י את מלך בבל: כי שקר הם נפאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והרחתי
 11 אתכם ואברתם: והגוי אשר יביא את צנארו בעל מלך בבל ויעבדו והנחתיו על
 12 אדמתו נאם יהוה ועבדה וישב בה: ואל צדקיה מלך יהודה תדבר: ככל הדברים
 13 האלה לאמר הביאו את צנאריכם בעל מלך בבל ויעבדו אתו ועמו וחיו: למה
 25 תמותו אתה ועמך כחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד
 14 את מלך בבל: ואל תשמעו אל דברי הנבאים האמרים אליכם לאמר לא תעבדו
 15 את מלך בבל כי שקר הם נפאים לכם: כי לא שלחתים נאם יהוה והם נפאים
 16 בשמי לשקר למען הדיחי אתכם ואברתם אתם והנביאים הנפאים לכם: ואל
 30 הכהנים ואל כל העם הזה תדבר: לאמר כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי
 נביאיכם הנפאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים מבבלה עתה מקרה כי
 17 שקר המה נפאים לכם: אל תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל וחיו למה תהיה
 18 העיר הזאת חרבה: ואם נפאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה
 צבאות לבלתי יבאו הכלים הנותרים בבית יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם
 35 בבבלה: כי כה אמר יהוה - על יתר הכלים - > אשר לא לקחם - מלך בבל
 22 בנלותו את יבניהו - מירושלם - : בבבלה יובאו - נאם יהוה - :
 28,ab <י>יאמר חנניה בן עזור הנביא אשר מנבעון בבית יהוה לעיני הכהנים וכל
 2 העם לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את על מלך בבל:
 4-3 בעוד שנתיים ימים אני משיב אל המקום הזה את - כלי בית יהוה - : ואת
 ה יבניה - ואת - גלות יהודה - כי אשבר את על מלך בבל: ויאמר ירמיה הנביא
 6 אל חנניה הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל העם העמדים בבית יהוה: ויאמר
 ירמיה הנביא אמן כן יעשה יהוה יקם יהוה את דבריך אשר נבאת להשיב כלי

(א) 27.7 ועבדו אתו כל הגוים ואת בנו ואת בנו עד כא עת אדעו גם הוא ועברו בו גוים רבים ומלכים גדולים:

- 38 המלחמה הנשואים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם כדברים האלה
 כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעמ הזה כי אם לרעה: ויאמר המלך צדקיהו ה
 הגה הוא בידכם כי אין המלך יוכל את-ם דבר: ויקחו את ירמיהו וישלכו אותו 6
 אל הבור מלכיהו בן המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את ירמיהו בחבלים ובבור
 5 אין מים כי אם מיט ויטבע ירמיהו במיט: וישמע עבד מלך הכושי איש סרים 7
 והוא בכית המלך כי נתנו את ירמיהו אל הבור והמלך יושב בשער בנימן: ויצא 8
 עבד מלך מבית המלך וידבר אל המלך לאמר: אדני המלך הרעו האנשים האלה 9
 את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל הבור וימת תחתיו מפני
 הרעב כי אין הלחם עוד בעיר: ויצוה המלך את עבד מלך הכושי לאמר קח 10
 בידך מזה שלשה אנשים והעלית את-י מן הבור בטרם ימות: ויקח עבד מלך 11
 את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלני מסחבות 12
 ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל הבור בחבלים: ויאמר עבד מלך הכושי אל 13
 ירמיהו שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצילות ידיך מתחת לחבלים ויעש
 ירמיהו כן: וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אתו מן הבור וישב ירמיהו בחצר 14
 15 המטרה: וישלח המלך צדקיהו ויקח את ירמיהו הנביא אליו אל מבוא השלישי
 אשר בבית יהוה ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר אל תבחד ממני
 דבר: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אני לך הלוא המת תמיתני וכי איעצך לא 16
 תשמע אלי: וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו - לאמר חי יהוה אשר עשה 17
 לנו את הנפש הזאת אם אמיתך ואם אתגך ביד האנשים האלה אשר מבקשים
 20 את נפשך: ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל
 אם יצא תצא אל שרי מלך בכל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש
 ותיתה אתה וביתך: ואם לא תצא אל שרי מלך בכל ונתנה העיר הזאת ביד 18
 הכשדים ושרפוה באש ואתה לא תמלט מידם: ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו 19
 אני ראני את היהודים אשר נפלו אל הכשדים פן יתנו אתי בידם והתעללו כי:
 25 ויאמר ירמיהו לא יתנו שמע נא בקול יהוה לאשר אני דבר אליך ויישב לך ותחי כ
 נפשך: ואם מאן אתה לצאת זה הדבר אשר הראני יהוה: והנה כל הנשים אשר 22.21
 נשארן בכית מלך יהודה מוצאות אל שרי מלך ככל והנה אמרת
 הפיתוך ויכלו לך אנשי שלמך
 הקטבעו בכין רנלך נסנו אחור:
 30 ואת כל נשוך ואת בניך מוצאים אל הכשדים ואתה לא תמלט מידם כי ביד
 מלך בכל תתפש ואת העיר הזאת תשרף באש: ויאמר צדקיהו אל ירמיהו איש 24
 אל ידע בדברים האלה ולא תמות: וכי ישמעו השרים כי דברתי אתך ובאו אליך כה
 ואמרו אליך הגידה נא לנו מה דברת אל המלך אל תבחד ממנו ולא נמיתך
 26 ומה דבר אליך המלך: ואמרת אליהם מפיל אני תחנתי לפני המלך לבלתי
 35 להם ככל הדברים האלה אשר צוה המלך ויתרשו ממנו כי לא נשמע הדבר:
 וישב ירמיהו בחצר המטרה עד יום אשר נלכדה ירושלים: 28^a
 ואל ירמיהו היה דבר יהוה בהיתו עצור בחצר המטרה לאמר: הלוך ואמרת 39.16,10
 לעבד מלך הכושי לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא את
 40 דברי אל העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו לפניך ביום ההוא: והצלתיך ביום
 ההוא נאם יהוה ולא נתנתן ביד האנשים אשר אתה יגור מפניהם: כי מלט אמלמך 18
 ובחרב לא תפל והיתה לך נפשך לשלל כי בטחת בי נאם יהוה:
 והיה כאשר נלכדה ירושלים: ויבאו כל שרי מלך בכל וישבו בשער התוך 38.28^b,39.3
 נרנל שראצר סמנר נכו שרסכיס רב סרים נרנל שראצר רב מג וכל שארית שרי

34.9 כל העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו
 י העברי והעבריה תפשים לבלתי עבד כם ביהודי אחיהו איש: וישמעו כל השרים
 וכל העם אשר באו בכרית לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו תפשים לבלתי
 11 עבד כם עוד וישמעו וישלחו: וישבו אחרי כן וישבו את העבדים ואת השפחות
 12 אשר שלחו תפשים ויכבשוים לעבדים ולשפחות: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו - 5
 13 לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל אנכי כרתי ברית את אבותיכם כיום הוציא
 14 אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו
 העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו תפשי מעמך ולא שמעו אבותיכם
 10 אלי ולא הטו את אונם: ותשבו אתם היום ותעשו את הישר בעיני לקרא דרור
 16 איש לרעהו ותכרתו ברית לפני בבית אשר נקרא שמי עליו: ותשבו ותחללו את 10
 שמי ותשבו איש את עבדו ואיש את שפחתו אשר שלחתם תפשים לנפשם ותכבשו
 17 אתם להיות לכם לעבדים ולשפחות: לכן כה אמר יהוה אתם לא שמעתם אלי
 לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא לכם דרור נאם יהוה אל החרב
 18 אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לזועה לכל ממלכות הארץ: ונתתי את האנשים
 העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הכרית אשר כרתו לפני העגל אשר 15
 19 כרתו לשנים ויעברו בין בתריו: שרי יהודה ושרי ירושלם הפרסים והכהנים וכל
 כ עם הארץ העברים בין בתרי העגל: ונתתי אותם ביד איביהם וביד מבקשי נפשם
 21 והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ואת צדקיהו מלך יהודה
 ואת שריו אתן ביד איביהם וביד מבקשי נפשם וביד חיל מלך בבל העלים
 22 מעליכם: הנני מצוה נאם יהוה והשבתים אל העיר הזאת ונלחמו עליה ולכרוהו
 ושרפה באש ואת ערי יהודה אתן שקמה מאין ישב:

37,11-4 יורמיהו בא ויצא בתוך העם ולא נתנו אתו בית הכלוא: והיה בהעלות
 12 חיל הכשדים מעל ירושלם מפני חיל פרעה: ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ
 13 בנימן ולקלקל משם בתוך העם: ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקרת ושמו
 יראייה בן שלמיה בן חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשדים אתה 25
 14 נפל: ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על הכשדים ולא שמע אליו ויתפש יראייה
 10 בירמיהו ויבארו אל השרים: ויקצפו השרים על ירמיהו והכו אותו ונתנו אותו בית
 16 האסור בית יהונתן הספר כי אתו עשו לבית הכלא: ויבא ירמיהו אל בית הבור
 17 ואל התנזות וישב שם ירמיהו ימים רבים: וישלח המלך צדקיהו ויקחהו וישאלהו
 המלך בכיתו ויאמר היש דבר מאת יהוה ויאמר ירמיהו יש ויאמר ביד 30
 18 מלך בבל תנתן: ויאמר ירמיהו אל המלך צדקיהו מה חטאתי לך ולעבדיך ולעם
 19 הזה כי נתתם אותי אל בית הכלא: ואיפה נביאיכם אשר נבאו לכם לאמר לא
 כ יבא מלך בבל עליכם ועל הארץ הזאת: ועתה שמע נא אדני המלך תפל נא
 21 תחנתי לפניך ואל תשבני בית יהונתן הספר ולא אמות שם: ויצוה המלך צדקיהו
 35 ויפקדו את ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו כפר לחם ליום מחוץ האפים עד תם
 כל הלחם מן העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה:

38,א וישמע שפטיה בן מתן וגדליהו בן פשחור ויוכל בן שלמיהו ופשחור בן
 2 מלכיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל כל העם לאמר: כה אמר יהוה הישב
 בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והוצא אל הכשדים יחיה והיתה לו נפשו
 3 לשלל וחי: -כי- כה אמר יהוה הנתן תנתן העיר הזאת ביד חיל מלך בבל ולכדה: 40
 4 ויאמרו - אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על כן הוא מקפא את ידי אנשי

(א) 37.א וימלך מלך צדקיהו בן יאשיהו תחת כניהו בן יהויקים אשר המליך נבוכדנאצר מלך בבל
 2 בארץ יהודה: ולא שמע הוא ועבדיו ועם הארץ אל דברי יהוה אשר דבר ביד ירמיהו הנביא:

- מן המצפה אחר הבה את גדליה בן אחיקם גברים אנשי המלחמה ונשים וטף 41
 וסרסום אשר השיב מנבעון: וילכו וישבו בנדרות כִּמְהָם אשר אצל בית לחם 17
 ללכת לבוא מצרים: מפני הכשרים כי יראו מפניהם כי הבה ישמעאל בן נתניה 18
 את גדליהו בן אחיקם אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ויגשו כל שרי התילים א,42
 5 ויוחנן בן קרח ו-עזריה בן הושעיה וכל העם מקטן ועד גדול: ויאמרו אל 2
 ירמיהו הנביא תפל נא תחנתנו לפניך והתפלל בעדנו אל יהוה אלהיך בעד -
 השארית הזאת כי נשארנו מעט מהרבה כאשר עיניך ראות אתנו: ויגד לנו יהוה 3
 אלהיך את הדרך אשר נלך בה ואת הדבר אשר נעשה: ויאמר אליהם ירמיהו 4
 הנביא שמעתי הנני מתפלל אל יהוה אלהיכם כדבריכם והיה כל הדבר אשר
 10 יענה יהוה אתכם אניד לכם לא אמנע מכם דבר: והמה אמרו אל ירמיהו יהי ה
 יהוה בנו לעד אמת ונאמן אם לא ככל הדבר אשר ישלחך יהוה אלהיך אלינו
 כן נעשה: אם טוב ואם רע בקול יהוה אלהינו אשר א-נח-נו שלחים אתך אליו 6
 נשמע למען אשר ייטב לנו כי נשמע בקול יהוה אלהינו:
- 8.7 והיה מקין עשרת ימים והיה דבר יהוה אל ירמיהו: ויקרא אל יוחנן בן קרח
 15 ואל כל שרי התילים אשר אתו ולכל העם למקטן ועד גדול: ויאמר אליהם כה 9
 אמר יהוה אלהי ישראל אשר שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו: אם טוב
 תשבו בארץ הזאת ובניתי אתכם ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אטושי כי נחמתי
 אל הרעה אשר עשיתי לכם: אל תיראו מפני מלך בבל אשר אתם יראים מפניו 11
 אל תיראו ממנו נאם יהוה כי אתכם אני להושיע אתכם ולהציל אתכם מידו:
- 20 ואתן לכם רחמים ורחם אתכם ויהי-שיב אתכם יעל אדמתכם: ואם אמרים אתם 13.12
 לא נשב בארץ הזאת לבלתי שמע בקול יהוה אלהיכם: לאמר לא כי ארץ 14
 מצרים נבוא אשר לא נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע וללחם לא נרעב ושם
 נשב: ועתה לכן שמעו דבר יהוה שארית יהודה כה אמר יהוה צבאות אלהי 10
 ישראל אם אתם שום תשמון פניכם לבא מצרים ובאתם לגור שם: והיתה החרב 16
 25 אשר אתם יראים ממנה שם תשיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתם דאגים
 ממנו שם ידבק אחריכם מצרים ושם תמתו: ויהיו כל האנשים אשר שמו את 17
 פניהם לבוא מצרים לגור שם ימותו בחרב ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד
 ופליט מפני הרעה אשר אני מביא עליהם: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי 18
 ישראל כאשר נתך אפי - על ישיבי ירושלם כן תתך חמתי עליכם כבבאכם
 30 מצרים והייתם לאלה ולשמה ולקללה ולחרפה ולא תראו עוד את המקום הזה:
- דבר יהוה עליכם שארית יהודה אל תכאו מצרים ידע תדעו כי העידתי בכם 19
 היום: כי התע¹²ים בנפשותיכם כי אתם שלחתם אתי - לאמר התפלל בעדנו כ
 אל יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה אלהינו כן הגד לנו ועשינו: ואנד לכם 21
 היום ולא שמעתם בקול יהוה אלהיכם ולכל אשר שלחני אליכם: ועתה ידע 22
- 35 תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו במקום אשר חפצתם לבוא לגור שם: והיה א,43
 ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי יהוה אלהיהם אשר שלחו יהוה
 אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה: ויאמר עזריה בן הושעיה ויוחנן בן 2
 קרח וכל האנשים הַיָּדִים אמרו אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך יהוה
 אלהינו לאמר לא תכאו מצרים לגור שם: כי ברוך בן נריה מסית אתך בנו למען 3
 40 תת אתנו ביד הכשרים להמית אתנו ולהגלות אתנו בבל: ולא שמע יוחנן בן 4
 קרח וכל שרי התילים וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה: ויקח יוחנן ה
 בן קרח וכל שרי התילים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר
 נדחו שם לגור בארץ יהודה: את הנברים ואת הנשים ואת הסף ואת כנות המלך 6
 ואת כל הנפש אשר הניח נבווראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם בן שפן

39,14 מלך בבל: וישלחו ויקחו את ירמיהו מהצר המטרה ויתנו אתו אל גדליהו בן
 40,6 אחיקם בן שפן להוצאהו אל הבית וישב בתוך העם: ויבא ירמיהו אל גדליהו בן
 אחיקם המצפתה וישב אתו בתוך העם הנשארים בארץ:
 7 וישמעו כל שרי התילים אשר בשרה המה ואנשיהם כי הפקיד מלך בבל
 את גדליהו בן אחיקם בארץ וכי הפקיד אתו אנשים ונשים וטף ומגלת הארץ
 8 מאשר לא הגלו בבלה: ויבאו אל גדליהו המצפתה ישמעאל בן נתניהו ויוחנן -
 בן-קרח ושקריה בן תנחמת ובני עי-פי הנטפתי ויונייהו בן המעכתי המה
 9 ואנשיהם: וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו
 י מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל וייטב לכם: ואני הנני ישב
 במצפה לעמד לפני הכשדים אשר יבאו אליכם- ואתם אספו יין וקין ושמן ושמן
 10 בכליכם וישבו בערי-ם אשר תפשתם: וגם כל היהודים אשר במזאב ובבני עמון
 ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד
 12 עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר
 נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפתה ויאספו יין וקין הרבה מאד:
 14,13 ויוחנן בן קרח וכל שרי התילים אשר בשרה באו אל-גדליהו המצפתה: ויאמר
 15 אליו הֲיָדַעַתָּה הַדַּע כִּי בַעֲלִים מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן שִׁלַּח אֶת יִשְׁמַעְאֵל בֶּן נַתְנִיָּהוּ לְהַפְתֵּךְ
 16 נַפְשׁ וְלֹא הָאִמּוֹן לָהֶם נִדְלִיָּהוּ בֶן אַחִיקָם: ויוחנן בן קרח אמר אל גדליהו בכתר
 במצפה לאמר אלכה נא ואבה את ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע למה יפכה
 16 נפש ונפצו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדה שארית יהודה: ויאמר גדליהו בן
 אחיקם אל יוחנן בן קרח אל תעש את הרבר הזה כי שקר אתה דבר אל
 ישמעאל:

41,א ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מורע המלוכה -
 ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה:
 2 ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויבאו את גדליהו בן
 3 אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ואת כל היהודים
 אשר היו אתו - במצפה ואת הכשדים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה הבה
 4,ה ישמעאל: ויהי ביום השני להמית את גדליהו ואיש לא ידע: ויבאו אנשים משכם
 משלזו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדרים ומנחה ולבונה
 6 בידם להביא בית יהוה: ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם מן המצפה והמה-
 7 הלבנים- הלך וקבץ ויהי כפגש אתם ויאמר אליהם באו אל גדליהו בן אחיקם:
 7 ויהי כבאם אל תוך העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה אל - הבור הוא והאנשים
 8 אשר אתו: ועשרה אנשים נמצאו כם ויאמרו אל ישמעאל אל תמתנו כי יש לנו
 9 מטמנים בשרה חמים ושפן ורשב ויחדל ולא המיתם בתוך אחיהם: והבור
 אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הבה בור- גדל- הוא אשר
 עשה המלך אסא מפני בעשא מלך ישראל אתו מלא ישמעאל בן נתניהו חללים:
 35 וישב ישמעאל את כל שארית העם אשר במצפה ו-את בנות המלך - אשר
 הפקיד נבזוראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם - וילך לעבר אל בני עמון:
 11 וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי התילים אשר אתו את כל הרעה אשר עשה
 12 ישמעאל בן נתניה: ויקחו את כל האנשים וילכו להלחם עם ישמעאל בן נתניה
 13 וימצאו אתו אל סים רבים אשר כנבעון: ויהי כראות כל העם אשר את ישמעאל
 14 את יוחנן בן קרח ואת כל שרי התילים אשר אתו וישחמו: ויסבו כל העם אשר
 15 שבה ישמעאל מן המצפה וישבו וילכו אל יוחנן בן קרח: וישמעאל בן נתניה
 16 נמלט בשמנה אנשים מפני יוחנן וילך אל בני עמון: ויקח יוחנן בן קרח וכל
 שרי התילים אשר אתו את כל שארית העם אשר ישבה - ישמעאל בן נתניה

על כן קראת אתכם הרעה הזאת - : ויאמר ירמיהו אל כל העם ואל כל הנשים 44.24
שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים: כה אמר יהוה צבאות אלהי כה
ישראל לאמר אתם ונשיכם ותדברנה בפיכם ובידיכם מלאתם לאמר עשה נעשה
את נדרינו אשר נדרנו לקטר ילמלכת השמים ולהסך לה נסכים הקים תקימנה את
5 נדריכם ועשה תעשינה את נדריכם: לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה הישבים
בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הנדול אמר יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא
27 בפי כל איש יהודה אמר תי אדני יהוה בכל ארץ מצרים: הנני שקד עליהם
לרעה ולא למובה ותמון כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד
28 כלותם: ופליטי חרב ישבון מן ארץ מצרים ארץ יהודה מתי מספר וידעו כל
10 שארית יהודה הבאים לארץ מצרים לנוור שם דבר מי יקום ממני ומהם: * * *

* *

—+3-Q-+

(2) 44.29 וזאת לבס האות נאם יהוה כי פקד אני עליכם במקום הזה למען תרעו כי קום יקומו דברי
ל עליכם לרעה: כה אמר יהוה הנני נתן את פרעה הפרע מלך מצרים ביד איביו וביר מכקסי
נפשו כאשר נתתי את צדקיהו מלך יהודה ביד נבוכרראצר מלך בבל איבו ומקקש נפשו:

43.7 ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו: ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה ויבאו עד תחפנחס:

- 9.8 ויהי דבר יהוה אל ירמיהו בתחפנחס לאמר: קח בידך אבנים גדלות וסמנתם במלט במלפן אשר בפתח בית פרעה בתחפנחס לעיני אנשים יהודים: ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדראצר מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים האלה אשר סמנת- ונסה את שפרי-ירו עליהם: ובא- והכה את ארץ מצרים אשר למות ואשר לשבי 5 11 לשבי ואשר לחרב לחרב: והציג- אש בבתי אלהי מצרים ושרפם ושכם ועטה את ארץ מצרים כאשר יעטה הרעה את בנדרו ויצא משם בשלום: ושבר את מצבות בית שמש אשר באון- ואת בתי אלהי מצרים ישרף באש: 10
- 44.א הדבר אשר היה אל ירמיהו אל כל היהודים הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנחס ובנף ובארץ פתרוס לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אתם ראיתם את כל הרעה אשר הבאתי על ירושלם ועל כל ערי יהודה והנם חרבה היום הזה ואין בהם יושב: מפני רעתם אשר עשו להכעיסני ללכת לקצר לעבד לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה - ואבת-ם: ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים הנשכים ושלח לאמר אל גא תעשו את דבר התעבה הזאת אשר שנאתי: ולא שמעו ולא הסו את אונם לשוב מרעתם לבלתי קצר לאלהים אחרים: והתך חמתי ואפי ותבער בערי יהודה ובקצות ירושלם ותהיינה לחרבה לשממה כיום הזה: ועתה כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל למה אתם עשים רעה גדולה אל נפשתכם להכרית לכם איש ואשה עולל ויונק מתוך יהודה לבלתי 20 הותיר לכם שארית: להכעיסני במעשי ידיכם לקצר לאלהים אחרים בארץ מצרים אשר אתם באים לגור שם למען הכרית לכם ולמען היותכם לקללה ולחרפה בכל גווי הארץ: הנשחתם את רעות אבותיכם ואת רעות מלכי יהודה ואת רעות ש-ריו ואת רעותיכם ואת רעת נשיכם אשר עשו בארץ יהודה ובקצות ירושלם: 25 לא הָבֵאוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יֵרְאוּ וְלֹא הִלְכוּ בַתּוֹרַתִי וּבַחֲקֵתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לַפְּנִיכֶם וּלְפָנֵי אַבּוֹתֵיכֶם: לִכֵּן כֹּה אָמַר יְהוָה - הַנְּגִי שֵׁם פְּנֵי - לְהַכְרִית אֶת כָּל - וְלֹא - שארית - אשר - בארץ מצרים - וְגַם - פְּלוּ בַחֲרֹב - וְיִבְרַעַב יִתְמוּ מִקְמָן וְעַד גְּדוֹל - והיו לאלה לשמה ולקללה ולחרפה: ופקרתי על היושבים בארץ מצרים כאשר פקדתי על ירושלם בחרב ברעב ובדבר: ולא יהיה פליט ושריד לשארית יהודה 13 14 הבאים לגור שם בארץ מצרים ולשוב ארץ יהודה אשר המה מנשאים את נפשם לשוב לשבת שם כי לא ישובו כי אם פלטים: ויענו את ירמיהו כל האנשים הידעים כי מקטרות נשיהם לאלהים אחרים וכל הנשים העמדות קהל גדול וכל העם הישבים בארץ מצרים בפתרוס לאמר: הדבר אשר דברת אלינו בשם יהוה איננו שמעים אליך: כי עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפינו לקצר לַמְלֶכֶת־הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּהָךְ לֵה נִסְכִּים כְּאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ וְאֲבֹתֵינוּ מִלְכִּינוּ וְשִׁרְיָנוּ בְּעַרְיַת יְהוּדָה 15 18 וּבְקִצּוֹת יְרוּשָׁלַם וְנִשְׁבַּע לַחֵם וְנִהְיָה טוֹבִים וְרַעְיָה לֹא רָאִינוּ: וּמִן אֹז הִדְלַנוּ לְקַצֵּר לַמְלֶכֶת־הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּהָךְ לֵה נִסְכִּים חֲסַרְנוּ כָּל וּבַחֲרֹב וּבְרַעַב תִּמְנוּ: וְכִי אֲנַחְנוּ מִקְטָרִים לַמְלֶכֶת־הַשָּׁמַיִם וְלַהֲסֶךְ לֵה נִסְכִּים הַמְּבַלְעָדִי אֲנִישִׁינוּ עֲשִׂינוּ לֵה כְּנָגִים - כְּ וְהַסֶּךְ לֵה נִסְכִּים: וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֵל כָּל הָעָם עַל הַנְּכָרִים וְעַל הַנְּשִׁימִים וְעַל כָּל הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דַּבֵּר לֵאמֹר: הֲלֹא אֶת הַקָּצֵר אֲשֶׁר קָטַרְתֶּם בְּעַרְיַת יְהוּדָה וּבְקִצּוֹת יְרוּשָׁלַם אֲתֶם וְאַבּוֹתֵיכֶם מִלְכִּיכֶם וְשִׁרְיָכֶם וְעַם הָאָרֶץ אֲתֶם זָכַר יְהוָה וְתַעֲלָה עַל לְבוֹ: וְלֹא יוֹכַל יְהוָה עוֹד לְשֹׂאת מִפְּנֵי רַע מַעֲלֵיכֶם מִפְּנֵי הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם 21 22 וְהָיָה אֲרַעְכֶם לְחֲרָבָה וְלִשְׁמָה וְלִקְלָלָה - כַּהַיּוֹם הַזֶּה: מִפְּנֵי אֲשֶׁר קָטַרְתֶּם וְאֲשֶׁר חָטַאתֶם לַיהוָה וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה וּבַתְּרַתּוֹ וּבַחֲקֵתּוֹ וּבְעִדּוֹתָיו לֹא הִלַּכְתֶּם 23

כל מלאכה: וְבָאוּ בַשְּׁעָרֵי הָעִיר הַזֹּאת מַלְכִים וְשָׂרִים יֹשְׁבִים עַל כַּסָּא רֹד רֶכְבִּים כה. 17
 בָּרֶכֶב וּבִסּוּסִים הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְיֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת
 לְעוֹלָם: וּבָאוּ מֵעִיר יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמֵאֲרִיץ בְּנִימָן וּמִן הַשְּׂפֵלָה וּמִן הַהַר 26
 וּמִן הַנֶּגֶב מִקָּאִים עֲלֶיהָ וּזְבַת וּמִנְחָה וּלְבֹנָה וּמִקָּאִי תוֹדָה בֵּית יְהוָה: וְאִם לֹא 27
 תִּשְׁמְעוּ אֵלַי לְקֹדֶשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי שֹׂאת מִשָּׂא וּבֹא בַשְּׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם כּוּם
 הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בַּשְּׁעָרֵיהָ וְאָכַלְתָּ אֶרְמֹנֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִכְבְּהָ:

בשנה התשעית לצדקיהו מלך יהודה בחדש העשירי בא נבוכדראצר מלך א. 39
 בבל וכל חילו אל ירושלם ויצרו עליה: בעשתי עשרה שנה לצדקיהו בחדש 2
 הרביעי בתשעה לחדש הקֶקֶעָה העיר: ויהי כאשר ראה צדקיהו מלך יהודה וכל 4
 אנשי המלחמה ויברחו ויצאו לילה מן העיר דרך נן המלך בשער בין החמטים
 ויצאו דרך הערבה: וירדפו חיל כשדים אחריהם וישגו את צדקיהו בערבות ה
 ירחו ויקחו אתו ויעלֶהוּ אל נבוכדנאצר מלך בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו
 משפטים: וישחט מלך בבל את בני צדקיהו ברבלה לעיניו ואת כל חרי יהודה 6
 שחט מלך בבל: ואת עֵינֵי צדקיהו עָנָר וַיֹּאסְרֵהוּ בַּחֲשָׁמַיִם לְבִיא אֹתוֹ בְּבִלְהָ: 7
 ואת בית המלך ואת בֵּית־יְהוָה העם שרפו הכשדים כאשר ואת חומת ירושלם נתצו: 8
 ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים אשר נפלו עליו ואת יתר העם 9
 הנשארים הנלה נבזזו וראו רב טבחים בבל: ומן העם הדלים אשר אין להם
 מאומה השאיר נבזזו רב טבחים בארץ יהודה ויתן להם כרמים ויניבם כוּם
 ההוא: ויצו נבוכדראצר מלך בבל על ירמיהו ביד נבזזו רב טבחים לאמר: 11
 קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך כן 12
 עשה עִמּוֹ: יִרְמִיָהוּ הָיָה בְּרַמָּה וְהוּא אֲסוּר בְּאֲנָקִים בְּתוֹךְ כָּל גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם א. 40
 ויהודה המגלים בבלה: ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו יהוה אלהיך דבר 2
 את הרעה הזאת אל המקום הזה: ויבא ויעש יהוה כאשר דבר כי חטאתם ליהוה 3
 ולא שמעתם בקולו: - הנה פתחתך - מן האַנָּקִים אשר על ידך אם טוב בעיניך 4
 לבוא אתי בבל בא ואשים את עיני עליך ואם רע בעיניך - חדל - וְשָׁבָה ה
 אל גְּדַלְיָה בֶן אַחִיקָם כִּן שֵׁפֶן אֲשֶׁר הִפְקִיד מֶלֶךְ בָּבֶל בְּ-אֶרֶץ־יְהוּדָה וּשְׁבָה אֹתוֹ בְּתוֹךְ
 הָעָם או אל כל הישר בעיניך ללכת לך ויתן לו רב טבחים אַרְחָה וּמִשְׁאָתָה
 וישלחהו:

30

הדבר אשר דבר יהוה אל בבל אל ארץ כשדים ביד ירמיהו הנביא: א. 50
 הנידו בניו והשמיעו ושאו גם השמיעו אל תכחדו אמרו נלכדה בבל הביש 2
 בַּל חַת מֶרְדַּךְ - : כִּי עָלָה עֲלֶיהָ נֹי מִצְפּוֹן הוּא יִשִּׁית אֶת אֶרְצָהּ לְשָׂמָה וְלֹא יִהְיֶה
 יוֹשֵׁב בָּהּ מֵאָדָם וְעַד כְּהֵמָּה נָדָו הַלְכוּ: כִּימִים הֵמָּה וּבַעַת הַהִיא נָאֵם יְהוָה
 יבאו בני ישראל המה ובני יהודה יחדו הלוך ובכו ילכו ואת יהוה אלהיהם 35
 יבקשו: ציון ישאלו דרך הַנְּהָ פְּנִיָהֶם בָּאוּ וּגְלִיָּה-הָ אֵל יְהוָה בְּרִית עוֹלָם לֹא ה
 תִּשְׁכַּח: צָאן אֲבֹדוֹת הַיָּמִים עָמִי רַעִיָהֶם הַתְּעוּם הָרִים שׁוֹבְבִים־מֵמָּה אֵל נִבְעָה 6
 הַלְכוּ שִׁכְחוּ רִבְצָם: כֹּל מִצְאֵיהֶם אֲכָלוּ וְצָרִיָהֶם אָמְרוּ לֹא נֹאשָׁם תַּחַת אֲשֶׁר חֲטָאוּ
 לַיהוָה נוֹה צָדֵק וּמִקּוֹה אֲבוֹתֵיהֶם - : גָּדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֲרִיץ כְּשָׂדִים צָאוּ וְהָיוּ 8
 כְּעֵתוּדִים לִפְנֵי צָאן: כִּי הִנֵּה אֲנֹכִי מֵעִיר וּמֵעֵלָה עַל בָּבֶל קָהַל נְוִים גְּדִלִים מֵאֲרִיץ 40
 צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשָּׁם תִּלְכְּדוּ חֲצִיו כְּנִבּוּר מִשְׁכִּיל לֹא יִשׁוּב רִיקָם: וְהִיתָה כְּשָׂדִים י
 לְשַׁלַּל כָּל שְׁלָלֶיהָ יִשְׁבְּעוּ נָאֵם יְהוָה: כִּי תִשְׁמַח־יְהוָה כִּי תַעֲלֹז־יְהוָה שָׂשִׁי נַחֲלָתִי כִּי תִפּוּשׂוּ־יְהוָה 11

(א) 39:13 וישלח נבזזו רב טבחים ונבזשו רב סרים ונרגל שראצר רב מג וכל רבי מלך בבל:

יתר הדברים
אשר המה כתובים על ספר ירמיהו
ולא דבר אותם ירמיהו ולא כתב אותם הכותב
את ספר דברי ירמיהו

10,2 א שמעו את הדבר אשר דבר יהוה עליכם בית ישראל: כה אמר יהוה אל
3 דרך הגוים אל תלמדו ומאֹתות השמים אל תִּחַתוּ כִּי יִחַתוּ הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה: כִּי
4 חֻקֹּת הָעַמִּים הַבֵּל הוּא כִּי עֵין מִיעַר כִּרְתוּ מַעֲשֵׂה יָדֵי חֹרֵשׁ בַּמַּעַצֵּד: בַּכֶּסֶף וּבִזְהָב
9 יִיפְּהוּ בַמַּסְמְרוֹת וּבַמִּקְבּוֹת יִחַזְקוּם וְלֹא יִפִּיק: כֶּסֶף מִקָּע מִתְרַשֵּׁישׁ יוּבֵא וְזָהָב
ה מֵאֻפּוֹ מַעֲשֵׂה חֹרֵשׁ וְיָדֵי צוֹרֵף תִּכְלֹת וְאֶרְנָמָן לְבוּשָׁם מַעֲשֵׂה חֲכָמִים כֻּלָּם: כֹּתֵם 5
מִקְשָׁה הַמָּה וְלֹא יִדְבְּרוּ נִשְׁוֹא יִנְשָׂאֵי כִּי לֹא יִצְעֲדוּ אֶל תִּירָאוּ מֵהֶם כִּי לֹא יִרְעוּ
7.6 וְגַם הַיְמִיב אֵין אוֹתָם: מֵאֵין כַּמוֹךְ יִהְיֶה גְדוֹל אֶתָּה וְגְדוֹל שִׁמְךָ בְּנִבְוֵרָה: מִי לֹא
יִרְאֵךְ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךְ יֵאֲתָה כִּי בְּכֹל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכֹל מַלְכוּתָם מֵאֵין כַּמוֹךְ:
8 וּבֹאחַת יִבְעֲרוּ וַיִּכְסְלוּ מוֹסֵר הַבְּלִיַּם עֵין הוּא: וַיְהוֶה אֱלֹהִים אִמַּת הוּא אֱלֹהִים
12 חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם מִקְצֵפוֹ תִרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא יִכְלוּ גּוֹיִם וְעַמּוֹ: עֲשֵׂה אֶרֶץ בְּכַתּוֹ 10
13 מִכֵּין חֶבֶל בַּחֲכַמְתּוֹ וּבַתְּבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמַיִם: לִקְוֹל תָּתוּ הַמּוֹן מִיַּם בְּשָׁמַיִם וַיַּעֲלֶה
14 נְשָׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרִקִּים לְמַטֵּר עֲשֵׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֲצוּרוֹתָיו: נִבְעַר כָּל אָדָם
16 מִדַּעַת הַבִּישׁ כָּל צוֹרֵף מִפְּסָל כִּי שִׁקֵּר נִסְכּוֹ וְלֹא רוּחַ בָּם: הַבֵּל הַמָּה מַעֲשֵׂה
16 תַעֲתָעִים בַּעַת פְּקֻדָּתָם יֵאבְרוּ: לֹא כֹאֲלֶה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא וַיִּשְׂרָאֵל
15 שְׁבַט נַחֲלָתוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:

17,19 כה אמר יהוה אלי הלוך ועמדת בשער בני יה-עם אשר יבאו בו מלכי
כ יהודה ואשר יצאו בו ובכל שערי ירושלם: ואמרת אליהם שמעו דבר יהוה מלכי
21 יהודה וכל יהודה וכל ישרי ירושלם הבאים בשערים האלה: כה אמר יהוה
22 השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלם: ולא
20 תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת
23 כאשר צויתי את אבותיכם: ולא שמעו ולא הטו את אזנם ויקשו את ערפם לבלתי
24 שִׁמְעוּ-עַ וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹסֵר: וְהִיָּה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמַעוּן אֵלַי נָאִם יִהְיֶה לְבַלְתִּי הַבִּיא
מִשָּׂא בַשַּׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת בְּיָ-
15

- מאלהיו מיהוה צבאות כי ארצם מלאה אשם מקדוש ישראל: נסו מתוך כבל 51,6
ומלטו איש נפשו אל תדמו בעונה כי עת נקמה היא ליהוה נמול הוא משלם
לה: כוס זהב כבל ביד יהוה משפרת כל הארץ מיינה שחו נויים על כן יתחללו 7
- פתאם נפלה כבל ותשבר הילילו עליה קחו צרי למכאוביה אולי תרפאו: רפאנו 8-9
את כבל ולא גרפתה עזובה ונלך איש לארצו כי נגע אל השמים משפטה ונשא 5
עד שחקים: הוציא יהוה את צדקתינו כאו וגספרה בציון את מעשה יהוה אלהינו: י
הברו החצים מלאו השלטים: העיר יהוה את רוח מלכי מדי כי על כבל מומתו 11
להשחיתה כי נקמת יהוה היא נקמת היכלו: אל הזמט כבל שאו גם החזיקו 12
המשמר הקימו שמרים הכינו הארבים כי גם זמם יהוה גם עשה את אשר דבר
אל יושבי כבל: שכנתם על מים רבים רבת אוצלת בא קצף אמת בצעף: נשבע 10-14
יהוה צבאות בנפשו כי אם מלאתיך אדם כילק וענו עליך הידד: עשה ארץ 10
בלהו מכין חבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמים: לקול תתו המון מים בשמים 16
ויעל נשאים מקצה ארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו: נבער כל אדם 17
מדעת הביש כל צרף מפסל כי שקר נסבו ולא רוח בס: הכל המה מעשה 18
תעתעים בעת פקדתם יאבדו: לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא - נחלתו 15-19
יהוה צבאות שמו: ספין אתה לי כלי מלחמה ונפצתי בך נויים והשתחי בך ב
ממלכות: ונפצתי בך סוס ורכבו ונפצתי בך רכב ורכבו: ונפצתי בך איש ואשה 20-21
ונפצתי בך זקן ונער ונפצתי בך בחור ובתולה: ונפצתי בך רעה ועדרו ונפצתי 23
בך אבר וצמדו ונפצתי בך פחות וסגנים: ושלמתי לבבל ולכל יושבי כשדים את 24
כל רעתם אשר עשו בציון לעיניכם נאם יהוה: הנני אלך הר המשחית נאם 20
יהוה המשחית את כל הארץ ונטייתי את ידי עליך ונלגלתיך מן הסלעים ונתתיך
להר שרפה: ולא יקחו ממך אבן לפנה ואבן למוסדות כי שממות עולם תהיה 26
נאם יהוה: שאו גם בארץ תקעו שופר בגוים קדשו עליה נויים השמיעו עליה 27
ממלכות אררט מני ואשכנו פקדו עליה טפסר העלו סוס כילק סמר: קדשו עליה 28
נויים את מלכי מדי את פחותיה ואת כל סגניה ואת כל ארץ ממשלתו: ותרעש 25
הארץ ותהלל כי קמה על כבל מחשבות יהוה לשום את ארץ כבל לשמה מאין
יושב: חדלו נבזרי כבל להלחם ישבו במצודות נשתה נבורתם היו לנשים הוצאתו ל
משכנתיה נשברו בריחיה: רץ לקראת רץ ורוץ ומניד לקראת מניד להניד למלך 31
כבל כי נלכדה עירו מקצה: והמעברות נתפשו ואת האנשים שרפו באש ואנשי 32
המלחמה נבהלו: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל בת כבל כנן עת 30
הדריכה עוד מעט וכאה עת הקציר לה: אכלני הממני נבוכדראצר מלך כבל 34
הצינני כלי ריק בלעני כתנין מלא כרשו מעדני הדיחני: חמסי ושארי על לה
כבל האמר ישבת ציון ודמי אל יושבי כשדים תאמר ירושלם: לכן כה אמר יהוה 36
הנני רב את ריבך ונקמתי את נקמתך והחרבתי את ימה והובשתי את מקורה:
והיתה כבל לנלים מעון תנים שטה ושרקה מאין יושב: יהדו ככפרים ישאנו נערו 38-37
כנורי אריות: בתמם אשית את משהיהם והשברתים למען יעלו וישנו שנת עולם 39
ולא יקיצו נאם יהוה: אורידם ככרים לטבות כאילים עם עתודים: איך נלכדה - 41,6
ותתפש תהלת כל הארץ איך היתה לשמה ככל בנויים: עלה על כבל הים בהמון 42
גליו נכסתה: היו עריה לשמה ארץ ציה וערכה - לא ישב בהן כל איש ולא 43
יעבר בהן בן אדם: ופקדתי על כל כבל והוצאתי את בלעו מפיו ולא יגהרו 44
אליו עוד נויים גם הזמט כבל נפלה: צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו 40
מחרון אף יהוה: ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ וכא בשנה 46
השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמס בארץ משל על משל: לכן הגה ימים 47
באים ופקדתי על פסילי כבל וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה: ורננו 48

50,12 כעגלה רָשָׁא ותצהל־י־וּ כאַפְרִים: בושה אַמְכֶם מאד חפרה יולדתכם הנה אחרית
 13 נזים מדבר ציה וערבה: מקצף יהוה לא תשב והיתה שָׁמָּה כלה כל עבר על
 14 בכל יִשְׂרָאֵל ויִשְׂרָק על כל מְבוֹתֶיהָ: עֲרֹכוּ עַל בָּבֶל סָבִיב כֹּל דְּרָכֵי קֶשֶׁת יָדוֹ אֵלֶיהָ
 15 אֵל תַּחְמְלוּ אֵל חֵץ כִּי לִיהוָה חֲמָאָה: הֲרִיעוּ עֲלֶיהָ סָבִיב נִתְּנָה יָדָהּ נִפְלוּ אֲשֵׁי־הַתִּיהָ
 16 נִהְרָסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא הִנְקַמוּ בָּהּ כֹּאֲשֶׁר עֲשִׂתָה עֲשׂוּ לָהּ: כִּרְתוּ
 5 זורע מִבְּבֶל וּתְפֹשׂ מִנֶּל בַּעַת קֶצִיר מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ אֵל עֲמוּ יִפְּנוּ וְאִישׁ
 17 לְאַרְצוֹ יִנּוּסוּ: שֶׁה פּוֹזְרָה יִשְׂרָאֵל אֲרִיזוֹת הַדִּיחִיָּה רָאִשׁוֹן אֲבָלוּ מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְזֶה
 18 הֶאֱתָרוֹן עֲצָמוֹ - מֶלֶךְ בָּבֶל: לִכֵּן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פֹקֵד
 19 אֵל מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֵל אֲרָצוֹ כֹּאֲשֶׁר פִּקְדָתִי אֵל מֶלֶךְ אֲשׁוּר: וְשִׁבַּתִּי אֵת יִשְׂרָאֵל אֵל
 כ נְהוּ וְרַעַה הַכְּרַמַּל וְהַכֶּשֶׁן וּבַהֲרֵ אֲפְרַיִם וְהַגִּלְעָד תִּשְׁבַּע נִפְשׁוּ: בַּיָּמִים הָאֵלֶּם וּבַעַת
 10 הַהִיא נֹאֵם יְהוָה יִקְשֹׁשׂ אֵת עֵינֵי יִשְׂרָאֵל וְאִינְנוּ וְאֵת חֲמָאָת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאֶנָּה
 21 כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאֵר: עַל הָאָרֶץ מֵרְתִים עֲלָה עֲלֶיהָ וְאֵל יוֹשְׁבֵי פְקוּדֵי חֶרֶב
 23,22 וְהִתְרַס - נֹאֵם יְהוָה וְעִשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: קוֹל מִלְחָמָה בָּאֲרֶץ וּשְׁבַר נְדוּל: אִיךָ
 24 נִגְדַע וּשְׁבַר פְּטִישׁ כֹּל הָאָרֶץ אִיךָ הִיְתָה לִשְׁמָה בָּבֶל בְּנוִיִם: יִקְשְׁתִּי לָךְ וְגַם נִלְכַּדְתָּ
 כֹּה בָּבֶל וְאֵת לֹא יִדְעַת נִמְצָאָת וְגַם נִתְפַּשַׁת כִּי בִיהוּה הַתְּנִרִית: פִּתַּח יְהוָה אֵת
 15 אוֹצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֵת כְּלֵי זַעֲמוֹ כִּי מִלְאֲכָה הִיא לְאֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת בָּאֲרֶץ כְּשָׂדִים:
 26 כֹּאֵל לֵה מִקֵּץ פִּתְחוּ מֵאֲבָסִיָּה פְּלוּה כְּמוֹ עֲרִמִים וְהַחְרִימוּהָ אֵל תְּהִי לֵה שְׂאֲרִית:
 28,27 חֲרְבוּ כֹל פְּרִיָּה וַיְרֹדוּ לְמַבְח הָיוּ עֲלֵיהֶם כִּי בֹא יוֹמָם עַת פִּקְדָתָם: קוֹל נְסִים
 29 וּפְלִטִים מֵאֲרֶץ כָּבֵל לְהַנִּיד בְּצִיּוֹן אֵת נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הַיְכָלֹ: הַשְּׁמִיעוּ
 20 אֵל בָּבֶל יִרְבִּיִם כֹּל דְּרָכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ עֲלֶיהָ סָבִיב אֵל יְהִי יְלֵה פְּלִטָה שְׁלֹמוֹ לֵה
 5 כַּפְעֵלָה כְּכֹל אֲשֶׁר עֲשִׂתָה עֲשׂוּ לָהּ כִּי אֵל יְהוָה זֶרָה אֵל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: לִכֵּן יִפְּלוּ
 31 בַּחֲרוּיָה בְּרַחֲבֹתֶיהָ וְכֹל אֲנָשֵׁי מִלְחָמָתָהּ יִדְמוּ - נֹאֵם יְהוָה: הִנְנִי אֵלֶיךָ זֶדוֹן נֹאֵם
 32 אֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בֹא יוֹמֶךָ עַת פִּקְדָתִיךָ: וְכִשְׁל זֶדוֹן וְנִפְּלוּ וְאִין לוֹ מְקִים
 33 וְהַצַּתִּי אִשׁ בְּ־עֵרְוֹ וְאֶכְלָה כֹּל סְבִיבֹתָיו: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹשׂוֹקִים בְּנֵי
 34 יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה יַחְדוּ - כֹּל שְׂבִיָּהֶם הַחַיּוֹקוּ בָּם מֵאֲנוּ שְׁלַח־ם: נֹאֵלֶם חוֹק יְהוָה
 25 לֵה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב רִיב אֵת רִיבֶם לְמַעַן הֲרִנִיעַ אֵת הָאָרֶץ וְהֲרִנּוּ לְיֹשְׁבֵי בָּבֶל: חֶרֶב
 36 עַל כְּשָׂדִים נֹאֵם יְהוָה וְאֵל יֹשְׁבֵי בָּבֶל וְאֵל שְׂרִיָּה וְאֵל חֲכַמִּיָּה: חֶרֶב אֵל הַבָּדִים
 37 וְנֹאֵלוּ חֶרֶב אֵל נְבוּרִיָּה וְחַתּוּ: חֶרֶב אֵל סוֹסִיוֹ וְאֵל רִכְבוֹ וְאֵל כֹּל הָעֶרֶב אֲשֶׁר
 38 בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ לְנִשְׁיִם חֶרֶב אֵל אוֹצְרֹתֶיהָ וְקִזּוּ: יִתְּרַב אֵל מִיָּמֶיהָ וַיִּבְשׂוּ כִּי אֲרֶץ
 39 פְּסִילִים הִיא וּבְאֵימִים יִתְהַלְּלוּ: לִכֵּן יִשְׁבוּ צִיִּים אֵת אִיִּים וַיִּשְׁבוּ בָּהּ בְּנוֹת יַעֲנָה
 40 וְלֹא תִשָּׁב עוֹד לְגַצָּח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד דוֹר וָדָר: כִּמְהַפְכַת אֱלֹהִים אֵת סָרַם וְאֵת
 41 עֲמֵרָה וְאֵת שִׁבְנִיָּה נֹאֵם יְהוָה לֹא יִשָּׁב שֵׁם אִישׁ וְלֹא יִנּוֹר בָּהּ בֶּן אָדָם: הִנֵּה עַם
 42 בֹּא מִצָּפוֹן וְגוֹי נְדוּל וּמִלְכִים רַבִּים יַעֲרוּ מִירְכַתִּי אֲרֶץ: קֶשֶׁת וּכִידָן יַחַיּוֹקוּ אֲבוֹרֵי
 הַמָּה וְלֹא יִרְחַמוּ קוֹלָם כִּים יִהְיֶה וְעַל סוֹסִים יִרְכָּבוּ עֵרוֹךְ כֹּאִישׁ לְמִלְחָמָה עֲלֶיךָ
 43 בַּת בָּבֶל: שָׁמַע מֶלֶךְ בָּבֶל אֵת שְׁמַעַם וּרְפוּ יָדָיו צָרָה הַחַיּוֹקְתָהּ חֵיל כִּיּוֹלְדָהּ: 35
 44 הִנֵּה כֹאֲרִיָּה יַעֲלֶה מִנְּאוֹן הִירְדָן אֵל גּוֹה אֵיתָן כִּי אֲרַנִּיעָה אֲרֵי־צֶם מַעֲלִיָּה וּמִי
 45 בַּחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֵד כִּי מִי כְּמוֹנִי וּמִי יוֹעֲדֵנִי וּמִי זֶה רַעַה אֲשֶׁר יַעֲמַד לִפְנָי: לִכֵּן
 שְׁמַעוּ עֲצַת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲיֵץ אֵל בָּבֶל וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֵל אֲרֶץ כְּשָׂדִים אִם
 46 לֹא יִסְחָבוּם צַעֲרֵי הַצָּאֵן אִם לֹא יִשִּׁים עֲלֵיהֶם נוֹהֵ־ם: מְקוֹל נִתְפַּשָּׁה בָּבֶל נִרְעָשָׁה
 40 הָאָרֶץ וּזְעָקָה בְּנוִים נִשְׁמַע:

51,2,א כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מַעִיר עַל בָּבֶל וְאֵל יֹשְׁבֵי כְּשָׂדִים רֹחַ מִשְׁחִית: וּשְׁלַחְתִּי

3 לְכָבֵל יְהוּדָה וְיִבְקְקוּ אֵת אֲרָצָה כִּי הִיוּ עֲלֶיהָ מִסְבִּיב בְּיוֹם רַעַה: - יִרְדֵּךְ הַדֶּרֶךְ קֶשֶׁתוֹ וְיִתְעַל יְהֵעֲלָה בְּסָרְיָנוּ וְאֵל תַּחְמְלוּ אֵל בְּתַרְיָה הַחְרִימוּ כֹל צְבָאָה:

4.ה וְנִפְּלוּ חֲלָלִים בָּאֲרֶץ כְּשָׂדִים וּמִקְרָאִים בְּחוֹצוֹתֶיהָ: כִּי לֹא אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה

- הסירות ואת המנרות ואת הכפות ואת המנקיות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף 52
לקח רב טבחים: העמודים שנים הים אחד והבקר שנים עשר נחשת אשר תחת 3
המכנות אשר עשה המלך שלמה לבית יהוה לא היה משקל לנחשתם כל הכלים
האלה: והעמודים שמונה עשרה אמה קומתם העמוד האחד וחוטם שנים עשרה 21
אמה יסבגו ועביו ארבע אצבעות נבוב: וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת האחת 5
חמש אמות וְשָׁבָה ורמונים על הכותרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני
ורמונים: ויהיו הרמונים תשעים וששה ורוחה כל הרמונים מאה: על השֶׁבֶכָה סביב: 23
ויקח רב טבחים את שֶׁרְיָה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת 24
שמרי הסף: ומן העיר לקח סרים אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ושבעה 25
אנשים מראי בני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר שר הצבא המצבא את עם 10
הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: ויקח אותם נבזראדן רב 26
טבחים וילך אותם אל מלך בבל רבלתה: ויכה אותם מלך בבל ויקחם כרבלה 27
בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: זה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת 28
שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה: בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר 29
15 מירושלם נפש שמונה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר 5
הגלה נבזראדן רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש
ארבעת אלפים ושיש מאות:
ויהי בשלשים ושבע שנה לנלות יהויכן מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים 31
וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכתו את ראש יהויכין מלך 20
יהודה ויצא אתו מבית הכלא: וידבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא 32
יהי-מלכים אשר אתו בכבל: ושנה את בנדי כלאו ואכל לחם לפניו תמיד כל ימי 33
חייו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו עד יום 34
מותו כל ימי חייו:

51 על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יב־אֵלֶי לֵה הַשּׁוֹדְדִים נֹאם יְהוָה:
 49 גַּם בָּבֶל לִנְפֹל לְהַלְלִי יִשְׂרָאֵל נֹם לְבָבֶל נִפְלוּ חַלְלֵי כָל הָאָרֶץ: פִּלְסִים מִחֶרֶב
 51 הִלְכוּ אֶל תַּעֲמָדוֹ וְזָכְרוּ מִרְחוֹק אֵת יְהוָה וִירוּשָׁלַם תַּעֲלֶה עַל לִבְבֶכְכֶם: בִּשְׁנֵי כִי
 52 שָׁמַעְנוּ חֲרָפָה כִּסְתָה כְלָמָה פָּנֵינוּ כִי בָאוּ זָרִים עַל מִקְדָּשֵׁי בַיִת יְהוָה: לִכֵּן הִגַּה
 53 יָמִים בָּאִים נֹאם יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל פְּסִילֵיהָ וּבְכָל אֶרֶצָה יֹאנֵק הַלֵּל: כִּי תַעֲלֶה 5
 54 בְּכָל הַשָּׁמַיִם וְכִי תִבְצֹר מְרוֹם עָנָה מֵאֵתִי יִבְאוּ שֹׁדְדִים לֵה נֹאם יְהוָה: קוֹל וַעֲקָה
 55 מִבָּבֶל וְשֹׁבֵר גְּדוֹל מֵאָרֶץ כְּשָׁדִים: כִּי שָׁדַד יְהוָה אֶת בָּבֶל וְאִבְדָּ מִמֶּנָּה קוֹל גְּדוֹל
 56 וְהָמוּ גְלִיהֶם כְּמִים רַבִּים נִתָּן שֹׁאֵן קוֹלָם: כִּי בָא עֲלֶיהָ עַל בָּבֶל שׁוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ
 57 גְּבוּרֵיהָ חֲתַתָּה קִשְׁתוֹתֶיהָ כִּי אֵל נִמְלֹת יְהוָה שָׁלֵם יִשְׁלֵם: וְהִשְׁכַּרְתִּי שְׂרִיָה וְחִכְמִיָּה
 58 פַּחוּתִיָּה וְסַנְנִיָּה וְגַבְרִיָּה וְיִשְׁנֵי שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְיְצוּ נֹאם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת 10
 58 בְּאֵשׁ יִצְתּוּ וְיִנְעוּ עַמִּים כַּדֵּי רִיק וְלֵאמֹר בְּדֵי אֵשׁ יִיַעֲפוּ:
 59 הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶת שְׁרָיָה בֶן נְרִיָּה בֶן מַחֲפִיָּה בְּלִבְתּוֹ אֶת
 60 צְדַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּבֶל בְּשַׁנַּת הַרְבֵּעִית לְמַלְכוּת וְשְׂרִיָּה שֶׁר מְנוּחָה: וַיִּכְתַּב יְרֵמְיָהוּ
 61 אֶת כָּל הַרְעָה אֲשֶׁר תְּבוֹא אֶל בָּבֶל אֶל סֵפֶר אֶחָד אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים 15
 61 אֶל בָּבֶל: וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ אֶל שְׁרָיָה כְּבֹאֵךְ בְּבֶל וְרֵאִיתָ וְזָקַרְתָּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים
 62 הָאֵלֶּה: וְאָמַרְתָּ יְהוָה אֵתָּה דְּבַרְתָּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַזְכִּירָתוֹ לְבַלְתִּי הַזֹּאת כִּי יוֹשֵׁב
 63 לְמַאֲדָם וְעַד בְּהִמָּה כִּי שִׁמְמוֹת עֵילָם תִּהְיֶה: וְהִיָּה כְּכֹלֶתְךָ לִקְרֹא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה
 64 תִּקְשֶׁר עֲלָיו אֶבֶן וְהִשְׁלַכְתָּ אֶל הַיָּם: וְאָמַרְתָּ כֹה אָמַר יְהוָה וְהָיָה כְּכֹלֶתְךָ לִקְרֹא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה
 20 הַרְעָה אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא עֲלֶיהָ וַיַּעֲפוּ עַד הִנֵּה דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ:

52,א בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם
 2 אמו המוֹטֵל בת ירמיהו מלִבְנָה: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְהוּיָקִים:
 3 כִּי עַל אַף יְהוָה הָיְתָה בִירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה עַד הַשְּׁלִיכוֹ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרַד
 4 צְדַקְיָהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל: וַיְהִי בִשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמַלְכוּת בְּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרוֹ לַחֹדֶשׁ 25
 5 בָּא נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְכָל חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלַם וַיִּחַנו עֲלֶיהָ וַיִּבְנוּ עֲלֶיהָ דֶּיֶק
 6.ה סָבִיב: וַתְּבֹא הָעִיר בְּמִצּוֹר עַד עֲשָׂתִי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ צְדַקְיָהוּ: בְּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי
 7 בַתְּשַׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיְחַזֵּק הָרַעֵב בְּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ: וַתִּפְקַע הָעִיר וְכָל
 8 אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה יִבְרָחוּ וַיִּצְאוּ מֵהָעִיר לֵילָה דֶרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֲמֹתִים אֲשֶׁר עַל גֵּן
 9 הַמֶּלֶךְ וּבְשָׂדִים עַל הָעִיר סָבִיב וַיִּלְכוּ דֶרֶךְ הָעֲרֵבָה: וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כְּשָׂדִים אַחֲרָי 30
 9 הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁגּוּ אֶת צְדַקְיָהוּ בְּעֲרֵבַת יָרְחוֹ וְכָל חֵילוֹ נִפְצוּ מֵעֲלָיו: וַיִּתְּפֹשׂ אֶת הַמֶּלֶךְ
 10 וַיַּעֲלֵה אוֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְלַתָּה בְּאָרֶץ חֲמַת וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים: וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ
 11 בָּבֶל אֶת בְּנֵי צְדַקְיָהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת כָּל שְׂרֵי יְהוּדָה שִׁחַט בְּרַבְלַתָּה: וְאֵת עֵינֵי
 12 צְדַקְיָהוּ עָזַר וַיֹּאסְרוּהוּ בְּנִתְשָׁמִים וַיִּבְאֵהוּ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּבֹלָה וַיִּתְּגַהּוּ בְּבֵית הַפְּקֻדָּה
 35 עַד יוֹם מוֹתוֹ: וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּעֶשְׂרוֹ לַחֹדֶשׁ הָיָה שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ
 13 נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עִמָּדָה לְפָנָיו מֶלֶךְ בָּבֶל בִירוּשָׁלַם:
 13 וַיִּשְׂרַף אֶת בַּיִת יְהוָה וְאֶת בַּיִת הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל בַּיִת הַגְּדוֹל
 14 שָׂרַף בְּאֵשׁ: וְאֶת כָּל הַזֹּמֹת יְרוּשָׁלַם סָבִיב נִתְצוּ - חֵיל כְּשָׂדִים אֲשֶׁר אֶת רַב
 15 טַבָּחִים: - וְאֶת יֵתֵר הָעַם הַנְּשָׂאָרִים בְּעִיר וְאֶת הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נִפְלוּ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל
 16 וְאֶת יֵתֵר הָאֲמוּן הַגֵּלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים: וּמִדְּלוֹת הָאָרֶץ הִשְׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן 40
 17 רַב טַבָּחִים לְכַרְמִים וּלְגִבִּים: וְאֵת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבַיִת יְהוָה וְאֵת הַמְּכַנּוֹת
 18 וְאֵת יַם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבַיִת יְהוָה שִׁבְרוּ כְּשָׂדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל גַּחְשָׁתָם בְּבֹלָה:
 18 וְאֵת הַסְּרוֹת וְאֵת הַיַּעֲיִים וְאֵת הַמּוֹזְרוֹת וְאֵת הַמּוֹזְרוֹת וְאֵת הַכְּפּוֹת וְאֵת כָּל כְּלֵי
 19 הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָהֶם לִקְחוּ: וְאֵת הַסָּפִים וְאֵת הַמַּחְתּוֹת וְאֵת הַמּוֹזְרוֹת וְאֵת

- 2 of מְצַאֲתֵיךְ, which might be either first person (63), or second person feminine (so S; T seems to have read מְצַאֲתֵיךְ). Our translation follows the latter construction as the more probable. כִּי עַל כָּל אֵלֶּה might also mean: *thou hast not come upon them breaking in, but on account of all this*, that is, thou hast murdered them on account of all thy sins and evil deeds, because they would not connive at them, but rebuked thee for them; and this might refer to the murdered prophets of v. 30: דָּם גָּזִי is actually used in this way in 2 K. 21, 16; 24, 4. The expression would, however, be extremely forced and unnatural. The reference of אֵלֶּה בְּנִפְיֶךָ: *I have not found it* (the blood of the murdered) *in the place of breaking in, but upon all these* (the edges of thy garments), is likewise unsatisfactory. It would seem to be the simplest plan to connect the words with the following verse: *but in spite of all this thou sayest: I am innocent*. But here, too, serious philological difficulties arise, and, moreover, this explanation is excluded by the structure of both verses, according to which the words in question or their equivalent can only be connected with v. 34. No certain restoration of this corrupt passage has so far been offered.
- 3 (1) אֵל begins the verse with the word לֹא־מֵר, which causes considerable difficulty. It cannot mean *τὸ vulgo dicitur* (3), and it is impossible to supply a form of מֵר. The assumption that the phrase וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי has been omitted, or that וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר 20 יְהוָה אֵלַי בְּיָמַי יֹאשִׁיָהוּ הַמֶּלֶךְ is to be supplied from v. 6, is excluded by the fact that 3, 1 forms the immediate continuation of 2, 37. It would seem, therefore, more natural to take מֵר (2, 37) as the *verbum dicendi* or *sentienti* upon which לֹא־מֵר depends. But the intervention of the words וְלֹא הֶעֱלִיתִי לָהֶם is opposed to this view. We must, therefore, in accordance with 6S, omit the word, though it is difficult to 25 say how it got into the passage, since it can hardly be regarded as a dittogram of the preceding הֵם. It might possibly be the corrupt remnant of a verse that has entirely dropped out, since the context, although intelligible as it stands, would certainly be clearer if some such idea intervened as we find in Hos. 2, 9: *Then shalt thou say: I will return to my former husband, for I was better off 30 then than now*.
- (4.5) אֵל K^cthib קראתי and דברתי.
- (19) The K^cthib תִּקְרָאוּ and תִּשְׁבוּ, expressly attested by 6 and S, has been unnecessarily altered by the Q^crê to תִּקְרָא and תִּשְׁבוּ.
- (22) אֶרְפָּא is expressly recognized by the Masora as an incorrect spelling for אֶרְפָּא. 35
- (23) ὄντως εἰς ψεῦδος ἦσαν οἱ βουνοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν ὀρέων, 6S3 and apparently also T; AS τὸ πλῆθος τῶν ὀρέων, which gives a better sense, and correctly omits the copula. אֵל has לִשְׁקֹר מְנַבְעַת הַמֶּזֶן הָרִים. The simple change of the punctuation to הַמֶּזֶן is of no service, since the idea would still be very awkwardly expressed. No such form as מְנַבְעַת or מְנַבְעַת for מְנַבְעַת occurs, nor did the Masorites 40 find it here. In spite of 23, 23 and ψ 101, 7; Prov. 12, 17; 19, 5, 9, it is altogether impossible to divide differently and read מְנַבְעַת הָרִים, and nothing else remains than to assume a clerical error and strike out the מ.
- 4 (1.2) Verses 1 and 2 are an amplification of the words of J11V11 in 3, 22^a, but both in 45 thought and expression decidedly foreign to the style of Jeremiah. 6 presents them in a characteristically different form, in which their un-Jeremian character appears still more distinctly: ἔάν ἐπιστραφή Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, πρὸς μὲ ἐπιστραφήσεται, καὶ ἔάν περιέλῃ τὰ βδελύγματα αὐτοῦ ἐκ στομάτος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου εὐλαβηθῇ, καὶ ὁμολῆσῃ: ὦ Κύριος, μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ 50 δικαιοσύνῃ, καὶ εὐλογήσουσιν ἐν αὐτῷ ἔθνη καὶ ἐν αὐτῷ ἀνέουσιν τῷ θεῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ. In reality, 4, 3 forms the immediate continuation of 3 25 and contains the answer of J11V11 to Israel's confession in 3 22^b 25.

Critical Notes on Jeremiah

- 1 3) As this verse mentions the eleventh year of Zedekiah it cannot have been written in the fourth or fifth year of Jehoiakim.
- 5) **Al** K^ethib אצורך.
- 10) **Al** † ולהרוס; but as early as Sir. 49,7 the words are quoted in the form ἐκριζοῦν καὶ κακοῦν καὶ ἀπολλύειν ὡσαύτως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν.
- 14) **Al** התפתה; but **U** ἐκκαυθήσεται, as in the foregoing verse λέβητα ὑποκαίμενον, and as is required by the parallel with the preceding vision.
- 18) **Al** ולתמות; perhaps a mere clerical error; cf. 2,25; 8,6; 17,23. The same variant occurs 51,58. 10
- 2 12) **Al** תרבו, which is in every respect strange. **U** well renders ἐπί πλείον σφόδρα = תרבה פאד.
- 20) **Al** שבת, נתקה, so **U** †; cf. also 5,5. This may have been intended by **Al**, but the pointing is שבתה and נתקה, and the first person is expressly confirmed by **U** † 'AΘ.
- The K^ethib אעבוד, confirmed by **U** †, is altered by the Q^ré to אעבד; so also **U**.
- 21) **Al** has התנן, as in 22,26 התנן אחרת, which is contrary to syntax, and only occurs in rare instances in very doubtful passages.
- 24) **Al** K^ethib נפשו.
- 25) **Al** K^ethib וגורנך, a mere clerical error; cf. ad 1,18. 20
- 27) The K^ethib ילדתי, confirmed by **U** †, is unnecessarily altered by the Q^ré to ילדתני.
- 30) **Al** לקהו. **U** correctly ἐδέξασθε.
- 31) For סאפליה (STADE, § 302^b: סאפליה) cf. Dr. MARTIN JÄGER's note in his paper on the semivowel ' in Assyrian, printed in DELITZSCH's and HAUPT's *Beitrag zur semitischen Sprachwissenschaft*, vol. i, p. 471 below. JÄGER considers the appended יה in סאפליה; סאפליה; חסיןיה (ψ 89,9); שלהכתיה (Cant. 8,6) an enclitic emphatic particle. — P. II.] 25
- 33) **U** σὺ ἐπονηρεύσω τοῦ μᾶται τὰς ὁδοῦς σου, and this parallelism between היטיבי and הרעות was certainly intended in the original text. **Al** reads אהיהרעות למרת (K^ethib למרת), which has about the same meaning, but is very unnaturally expressed: *thou hast taught thy ways evil*. 30
- 34) **Al** † אבזנים, which disturbs the *parallelismus membrorum*, and introduces an erroneous, or at least misleading feature into the figure. 35
- Al** has at the end of the verse: בי על כלי-אלה: which is read by **U** † אלה, ἐπί πάση δρui. The understanding of the passage is rendered difficult by the ambiguity

- 5 *cf.* also the German *laufisch*. $\mathfrak{C}$ seems not to have read the word. $\mathfrak{S}$ freely, but well למול .
- 13) $\text{אל} + \text{להם} + \text{בנה יעשה להם}$. These words, rightly omitted in $\mathfrak{G}$, are superfluous and, moreover, do not suit the context. Speeches of the false prophets are not quoted here, and even should we assume that the words of the people given in v. 12 are merely the echo of the lies spoken to them by the false prophets, and, therefore, substantially the language of the prophets, they are nevertheless not words of ill omen, but promises of happiness, with reference to which it cannot be said: *may what they prophesy happen to themselves!* Moreover the words which immediately precede in v. 13, are the assurance of what is for Jeremiah an absolute certainty, so that the wish that they may come to pass is utterly illogical.
- 20-22) STADE ('ZAT. iii, 15-16,) rightly says that verses 20-22 cannot be attributed to Jeremiah. The inflated and pompous diction of v. 22 ill accords with the tone of the remaining speeches, which is elevated indeed, but always simple; moreover the use of the plurals הנירו and השמיעו in calling the prophet to deliver prophetic addresses to Israel, is unparalleled.
- 24) אל $\text{K}^{\text{a}}\text{thib}$ ויורה .
- 28) אל has עברו דברי רע , which the commentators have endeavored to explain in various ways: *they overstep the words of evil*, that is, they surpass in evil all measure and limit; or *they overflow with evil words or with evil*. $\Sigma\Theta$ ($\text{καὶ παρέβησαν τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν}$) read דבריו , so also $\mathfrak{I}$, and apparently $\mathfrak{C}$. $\mathfrak{G}$ and $\mathfrak{S}$, on the other hand, $\text{καὶ παρέβησαν κρίσιν οὐκ ἔκριναν κρίσιν ὀρφανοῦ}$, did not read רע דברי רע and took the inf. absol. דין as a substantive standing as direct object to עברו . This sets us on the right track. עברו דברי רע must in fact be stricken out, and עברו must be emended to עביו , in accordance with Deut. 32, 15. The pausal form of a י^{a} verb with י retained, which occurs also Jer. 12, 9, must be preserved, as it affords the best explanation of the corruption עברו .
- 6 (2) A very doubtful passage in which the tradition varies greatly. We have translated in accordance with אל : *I annihilate the lovely and delightful, the daughter of Zion*. The words are certainly disconnected and sound rather prosaic and flat, but the fact that רמה has, in the Qal, the meaning *annihilate*, is positively assured by Hos. 4, 5. $\mathfrak{C}$ seems to have so understood the words, and RASHI and JOSEPH QAMHI explain in the same way. Σ and $\mathfrak{I}$ ἠφανίσθη , *i. e.* הפיתית , and DAVID QAMHI takes the Qal in this sense. $\mathfrak{S}$ rather more suitably: הפיתית = הפיתית , which is taken as 2 pers. fem. written with י according to the Aramaic form, but in this case a ל , or an אל would be necessary. EWALD would avoid this difficulty by rendering: *I mean the daughter of Zion*, which he takes as a parenthesis; but הפיתית always means *to imagine something*, never simply *to mean*. $\mathfrak{G}$ differs completely, reading נהיה instead of הנהיה and joining it to v. 1: $\text{καὶ συντριβὴ μεγάλη γίνεταί καὶ ἀφαιρεθήσεται τὸ ὕψος οὐχάταρ Σιων}$. This would give good sense and would suit the connection. They evidently read רופת (*cf.* Mi. 2, 3) instead of רמית , but the word ἀφαιρεθήσεται causes some difficulty. A consideration of אל might lead to the conjecture ונענתה : *and the haughtiness of the daughter of Zion shall be brought low*. But נענתה is never translated by ἀφαιρέσθαι , nor ענה by ἀφαιρέω , and the context requires something stronger than the mere humiliation of haughtiness. It seems best, therefore, to retain the reading of אל .
- 6) אל has עצה without מסיק ; so also $\mathfrak{C}$. All other Versions read עצה , which is necessary; *cf.* Deut. 20, 19.
- (7) אל כהקיר , but the same verb must stand in both hemistichs. הקיר might be derived from the stem קיר ; *cf.* הפיר ψ 33, 10; Ez. 17, 19; אפיר ψ 89, 33; השירו Hos. 8, 4; but the Jewish commentators expressly derive הקיר from קיר , and the change

- 4 (4) **א** **ע** **ל** **ת** **ע**; so also Σ $\tau\acute{\alpha}\varsigma$ $\pi\omicron\nu\eta\rho\iota\alpha\varsigma$. $\mathcal{CS}$ better **ע** **ל** **ת**, cf. Deut. 10, 16. $\mathcal{G}$ freely $\tau\eta\nu$ $\sigma\kappa\lambda\eta\rho\omicron\kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha\nu$ $\theta\upsilon\omega\nu$, but in a number of MSS (among them those which contain the recension of Lucian) we find $\tau\eta\nu$ $\acute{\alpha}\kappa\rho\omicron\beta\upsilon\sigma\tau\iota\alpha\nu$ $\tau\eta\varsigma$ $\kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha\varsigma$ $\theta\upsilon\omega\nu$.
- (5) **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**; so also $\mathcal{J}$, a dittoagram of the final ν of **ו** **א** **מ** **ר** **ו**. $\mathcal{GCS}$ agree with the Q^cr^e.
- 10 This verse is modeled on 14, 13; 1, 6; cf. also 1, 11, 13; 11, 5; 24, 3. But while in these passages the speech of the prophet is immediately followed by the divine answer, we find here nothing of the sort; v. 11 completely ignores v. 10, and connects directly with v. 9. As regards the matter also, the words are very suspicious. In spite of 1 K. 22, 20-23, Jeremiah could not say that the false prophets deceived the people by command of **י** **ו** **י** **ו**, nor does he ever say so, however much he complains of the false prophets and contends against them: cf. especially the answer of **י** **ו** **י** **ו** in 14, 14 with the standing **ל** **א** **ל** **א** **ל** **א** (14, 19; 23, 32; 27, 14; 29, 9) and the **ו** **י** **א** **ו** **ל** **כ** **נ** **ב** **י** **א** **ו** **כ** of 29, 8. The verse must accordingly be considered as a later addition intended to exculpate Judah.
- (16) **ה** **נ** **ה**. The Masoretic accentuation must be abandoned. **א** joins **ה** **נ** **ה** to the following words, but $\mathcal{G}$ correctly regards it as containing the purport of **ה** **ו** **י** **ו**: $\lambda\delta\omicron\upsilon$ $\eta\kappa\alpha\sigma\iota$. Since Jerusalem alone, not the **נ** **י** **י** themselves, can be conceived of as the recipient of the announcement, **ל** must here, as frequently after **א** **מ** **ר**, serve to designate that concerning which the announcement is made. It would have been clearer, had the prophet said **ה** **נ** **ה**, but the simple **ה** **נ** **ה** is also used in v. 24 where we should expect **ה** **נ** **ה**; cf. also Job 9, 19.
- (19) **א** presents in the K^ct^hib the impossible form **א** **ו** **ה** **ו** **ל**, which, in order to obtain a form grammatically possible, is altered by the Q^cr^e to **א** **ו** **ח** **ו** **ל**. The reading **א** **ו** **ח** **ו** **ל** gives the meaning $\acute{\alpha}\lambda\omega$ which is required by the context and is in accordance with the entire tradition. This reading is in fact given in the BAER-DELITZSCH edition, but there, too, is pointed **א** **ו** **ח** **ו** **ל**. **א** **ו** **ח** **ו** **ל** must, however, have actually stood in the archetype of **א**, since otherwise the misunderstanding of the form would be simply inconceivable.
- א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, which is altered by the Q^cr^e to **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**. The context absolutely requires the participle **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, which is also the reading of all the Ancient Versions. In 22, 29 we have two certain participial forms ending in **ת**.
- (28) **א** reads **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**; $\mathcal{G}$, on the other hand, gives the only natural and unconstrained order of the words: $\delta\iota\omicron\tau\iota$ $\acute{\epsilon}\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\sigma\alpha$ $\kappa\alpha\iota$ $\omicron\upsilon$ $\mu\epsilon\tau\alpha\text{-}\nu\omicron\eta\sigma\omega$, $\acute{\omega}\rho\mu\eta\sigma\alpha$ $\kappa\alpha\iota$ $\omicron\upsilon\kappa$ $\acute{\alpha}\pi\sigma\sigma\tau\acute{\rho}\epsilon\psi\omega$ $\acute{\alpha}\pi'$ $\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$.
- 29 $\mathcal{G}$ correctly $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ η $\chi\upsilon\beta\alpha$; so also $\mathcal{L}$ in the London Polyglot. **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, an error produced by the influence of the following **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**.
- (30) **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**.
The following word **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** is wanting in $\mathcal{G}$, and is rather harsh syntactically, but should nevertheless be retained.
- 5 7) **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**.
BAER-DELITZSCH point **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, and $\mathcal{GCSJ}$ all take it in this sense. But most printed editions of the Hebrew have **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, and a few Greek MSS, among them those which exhibit the recension of Lucian, have, in accordance with this reading, $\kappa\alpha\iota$ $\acute{\omega}\rho\mu\eta\sigma\omega$ as a doublet.
- (8) The K^ct^hib **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, which gives perfectly good sense, is, to say the least, unnecessarily altered by the Q^cr^e to **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**.
The difficult word **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** is read by $\mathcal{LJAO}$ **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**; Σ **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, but without obtaining a satisfactory sense. **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** can only be part. Hif. from a stem **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, which must then be combined with **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** to wander about, which in Prov. 5, 20 is also used of the madness of love. The stem **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע**, which EWALD would compare **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** = **א** **ל** **ק**^c **ת** **י** **ב** **ו** **ת** **ק** **ע** likewise unites the meanings of running and heat or rut;

- 3 (6) **A** has ותוּי, but in accordance with the sense only the third pers. sing. fem. is possible, as rendered by **CSJ** and explained by RASHI and QAMHI. **A**, moreover, actually writes ותוּ in v. 8. **G** has ἐπόρνευσαν, as previously also ἐπορεύθησαν, but in many MSS, among them those of Lucian's recension, we find in both cases the singular ἐπορεύθη and ἐπόρνευσεν. An analogous case is **הַמַּחֲרִי** 5 18,23.
- (7) The Q^rc reads unnecessarily ותרא for ותראה.
- (8) **A** and most of the MSS of **G** have וארא, και εἶδον, which gives no sense. The group of MSS which exhibit the text of Lucian, and **S** offer the only reading which suits the context και εἶδεν, **LSO**; and in **G** it is only a matter of the difference between εἶδον and εἶδεν. **J**, rightly perceiving the impossibility of the traditional text, passes over the word altogether.
- (9) **A** has כקל, which **CSJ**, the Masora and Rabbinical tradition derive expressly from the stem קלל. In view of the large number of analogous formations, the fact that no substantive קל occurs makes no difference, but the idea would be too weak. **A** has ותתקנה. But since הנה is intransitive, we could only have ותתקנה הארץ as in 3,1, omitting את, or ותתקנה אתהארץ, as in 3,2. The latter is preferable. **CSJ** actually render so. **G** omits the words altogether.
- (13) **A** ששמעתם, an error due to the influence of the succeeding verse. **CSJ** correctly ἀπήκουσας, *audisti*.
- (17-18) STADE has shown (ZAT. iii, 14-15) that vv. 17 and 18 have no connection with the preceding verses, but are an addition by a later hand. This is sufficiently evident from the contradiction between vv. 14 and 18. In the former, the converted remnant of the Ten Tribes of Israel are brought back to Jerusalem, which is clearly regarded as still standing. In the latter, both Israel and Judah return to Palestine from the northern land, so that Judah, too, is regarded as languishing in exile. These interpolated verses have displaced the original conclusion of the passage, since a discourse could not end with v. 16.
- II (2) **A** points very strangely וְדַבְּרָתֶיךָ, as also **C** and **J**. The only possible reading is that of **CS** και λαλήσεις, **LSO**. This would suggest דַּבְּרָתֶיךָ, but we must assume that וְדַבְּרָתֶיךָ was the original reading, and that **G** and **S**, rendering somewhat freely, have left the suffixed pronoun untranslated, since otherwise it would be impossible to account for the reading of **A**.
- (13) **A** + לבשת מובתות, an utterly impossible expression, which disturbs the whole structure of the verse.
- (14) **A** בער, which is a mere clerical error. **CSJ** all read ἐν καιρῷ; cf. v. 12; 2, 27-28.
- (15) **A** presents this verse in the form: מִה לִי יוֹדֵי בִיטֵי עֲשׂוֹתֶהָ תִּסְוֹטָהָ הַרְבִּים וּבְשֵׁר־קֶדֶשׁ יַעֲבִרוּ פִּעְלֶיךָ כִּי רָעַתְכִי אִין תַּעֲלִין, which is so hopelessly corrupt that all attempts at explanation must fail. **G** has τί ἡ ἡγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησεν βδελυγία; μὴ εὐχαὶ καὶ κρέα ἀγα ἀφελούσιν ἀπὸ σοῦ τὰς κακίας σου, ἡ τοῦτοις διαφεύξη; This undoubtedly contains the original text, and from it the origin of all the corruptions of **A** can be readily and certainly explained.
- (19) The reading of **A** and all Versions is בלחם, which can only be explained in a forced and absurd manner. HITZIG's emendation בלחם, on the basis of Deut. 34,7, is most excellent in its classic simplicity.
- (22) **A** reads ותוּי, specially noting the *scriptio defectiva*. But even **C** has thought it necessary to alter the verb here. According to 14,15, ותוּי is evidently the correct reading.
- 12 (5) In place of the universally attested reading בונתה HITZIG again proposes the ex-

- 6 of בור to ביר (Q^rè) cannot be explained unless the הקיר be understood in this way.
- אll correctly בור, which is altered by the Q^rè to ביר, owing to its incorrect conception of הקיר.
- 9) Ἡ ἐπιστρέψατε (χεῖρα). The latter word is not found in all MSS, and in none with the possessive pronoun. אll ירך, which arises through dittography of the initial כ of the following בבוצר, and consequently the infin. absol. הקשב had to be taken as imperative.
- 15) אll has פקרתים as in 49,8; 50,31; but all the Ancient Versions read פקרתם, as also אll in the passages 8,12; 10,15; 11,23; 23,12; 46,21; 48,44; 50,27.
- 17) אll והקפתי, expressly pointed as *conversivum*. Ἡ correctly καθέστακα, and 𐤀𐤓𐤕 have at least *et constitui*.
- 18) Ἡ καὶ οἱ ποιμαίνοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν, which contains a most excellent and apposite reference to v. 3. אll ורעי ערה את־אשר־בם אll, which is utterly unintelligible. Since ערה in this connection can not possibly designate the congregation of Israel (so 𐤀), or a portion of it, while ערה, without further qualification, can hardly be taken as referring to the assemblage of the peoples (so apparently 𐤑), and the rendering συναγῶγῃ ἐν αὐτοῖς (ΣΣ) is excluded by the אא, א is cleverly thought of the stem עור: καὶ ἔστωτε (ורעי) τῆς μαρτυρίας τῆς οὐσῶν ἐν αὐτοῖς. But in this case we should at least have אא ערה, and, furthermore, ערה never occurs in the sense of testimony given against one. We must, therefore, gratefully accept the reading of Ἡ: ורעי עריהם, though the construction would certainly be smoother if we read ורעו רעי עריהם.
- 21) The K^{thib} יאברו, in favor of which we have the testimony of all the Ancient Versions, is altered by the Q^rè ויאברו, which only makes the construction more dragging and affected.
- 25) The Q^rè reads הנאו הלכו in conformity with all the Versions. The K^{thib} has הנאי תלכי, which is due to the influence of the singular forms of the following verse.
- 27) אll points מפצץ, which gives no satisfactory sense. J. D. MICHAELIS proposes here the excellent punctuation מפצץ; for בצר in the sense of *separating* from extraneous matter, said of the refiner of metal, cf. בצר Job 22,24.25 (and 36,19). Ἡ (ἐν λαοῖς δεδοκίμασμένοις) probably read בקפי מבחן, since מבחן, which immediately precedes, and ובחנת, which immediately follows, are both rendered by δοκιμάζω, although the word מבחן does not occur elsewhere, and מבתר would be graphically more probable; מבחרין נבחר, Prov. 8,10, is actually rendered ὑπέρχυσίον δεδοκίμασμένον.
- 29) אll מאשתם in the K^{thib} as one word; so also 𐤓 𐤌𐤁𐤕𐤓. The Q^rè and all other Versions divide into two words. We must also follow the Masoretic accentuation, which joins מאש to the second part of the verse and separates it from מפת נהר. נהר is not, as 𐤀𐤓𐤕 take it, Nif'al from חרר, but Qal from נחר *to snort. pant.* of which no verbal forms occur, though it is undoubtedly the stem from which are derived נחרה 8,16, נהר Job 39,20, and נחריים Job 41,12 (most probably also בנחירותיך Ez. 32,2, the clever emendation proposed by EWALD in place of the traditional בנחירותיך).
- צרה, which might be a nominal formation like בחון in v. 27; but it is simpler to read, with 𐤀𐤓𐤕 (cf. also 9,23) the participle צרה.
- 3 6 16. STADE (ZAT. iv, 151 154) has shown convincingly that 3,6-16 forms an independent passage, complete in itself, which interrupts the connection between 3,5 and 3,19, and cannot originally have stood here. A certain affinity with 3,13 on the one hand, and with 3,20 22 on the other, may have caused its insertion here.

- 18 idea is certainly most appropriate and in accordance with the connection; but the words do not suit the metre, and it cannot be supposed that the prophet would here suddenly depart from the metrical arrangement, which he so strictly maintains both in the preceding portion and also in the two following verses. We must, therefore, while keeping as closely as possible to the traditional text, bring the words into proper metrical arrangement, and this can be done either by expanding the words into two verses, or by contracting them into one. The form of the other stanzas, in which the idea is invariably expressed in two parallel verses, compels us to adopt the latter alternative, unless we expand the preceding verse *כי שכתני עמי לשוא יקמרו* into a complete stanza by the addition of a second verse, and this is in every respect a less advisable procedure. We must, therefore, have a verb which can serve as predicate to both halves of the verse. Since *כשל* cannot be construed either with *מן* or with *ל*, I adopt *שלך* which is graphically the most probable, and is construed with both the above-mentioned prepositions. *לכת.....ררך* and *בדרכיהם* are later explanatory additions.
- 16) *אל* K^{thib} *שרוקת אל*.
All the Versions have *ויגיד*; but it is more in accordance with the structure of the *קינה* strophe, to have the second and shorter member follow asyndetically.
- 17) *אל* points *אָרָאם*; but *ⲬⲚⲩ* agree in reading *δειξω αυτοις = אָרָאם*.
- 22) *אל* K^{thib} *שיחה*.
- 23) *אל* has *תמחי*, which is certainly an error; cf. 3,6.
For *ויהו* the Q^{re} would read *ויהוי*, which would have about the same meaning, but would not be so forcible an expression.
- 7 2) *Ⲭ* simply *ἀκούσατε λόγον Κυρίου πάσα Ἰουδαία*. Instead of this, *אל* presents the beginning of this chapter in the following amplified form:
הִדְבַר אֲשֶׁר הָיָה אֵל יְהוָה יִדְמִיחוּ מֵאֵת יְהוָה לְאָמֵר עֲמַד בְּשַׁעַר בַּיִת יְהוָה וְקִרְאת שֵׁם אֵת הַדְּבַר הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שְׁמָעוּ דְבַר יְהוָה כֹּל יְהוּדָה הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵי הָאֵלֶּה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַיהוָה. Since no reason can be assigned for an unintentional omission of these words in *Ⲭ*, and still less for their intentional omission, the shorter form of the text presented by *Ⲭ* must be regarded as the original. On the other hand, it is easy to see the motive which would lead to the introduction of additions from 26,2.
- 10) The general traditional pointing is *נַעֲלַנּוּ*, which EWALD cleverly alters to *נַעֲלַנּוּ*.
- 15) *אל* + *בל*, which has probably crept in here from the following part of the verse. *Ⲭ* correctly omits it.
- 18) *אל* always points *מְלָכָה*, which evidently = *מְלָאכְתָּה*, and is regarded as a synonym of the more usual *הַשָּׁמַיִם*. But originally the feminine of *מֶלֶךְ* was certainly intended, which is always read *מְלָכָה*. Cf. especially on this point, KUENEN, *Verslagen en Mededelingen de K. Akad. v. Wetensch., Afdel. Letterkunde 3, Reeks, Deel 5* (1887) = KUENEN's *Gesammelte Abhandlungen* (Freiburg i. B. 1894, pp. 186-211) and, as the principal defender of the opposite view, STADE, *ZAT.* vi, 289-339.
- 22) *אל* K^{thib} *הוציא*.
- 24) *אל* + *בשררות*, as the word more commonly employed by Jeremiah in such a case. Both words together give rise to an impossible construction, so that, following *Ⲭ*, we omit *בשררות*.
- 25) The universally attested reading is *הַנְּבִיאִים יוֹם*, in which *יוֹם* is probably to be regarded as a dittogram of the final *יוֹם* of *הַנְּבִיאִים יוֹם*, since *יוֹם* alone never means *daily*; we should, in this case, have at least *יוֹם יוֹם*. Cf. 25,4; 26,5; 29,19; 35,15; 44,4.
- 8 1) *אל* K^{thib} *ויעצו*.
- 3) *אל* + *הַנְּשֹׂאִים*, a dittogram from the preceding line and, therefore, rightly lacking in *Ⲭ*.

12 cellent emendation בורה, which is almost categorically demanded by the sense and the context.

18 13 The Q^re reads unnecessarily הוא והנה instead of והנהו.

10) אל הרעה K^ethib אל

5

1.1) Both here and in the whole of the following passage, we must deviate considerably from the traditional text. אל reads הַעֲזֹב מִצִּיּוֹר שְׂרֵי, which can be explained in two ways: שְׂרֵי may be taken to mean *my fields*, and we may translate: *Does the snow of Lebanon that comes from the rocks leave my fields?* that is, does it ever cease to water Canaan? Or שְׂרֵי may be regarded as the well known poetic by-form for שְׂרֵה, and, according to 17.3; 21,3, referred to Jerusalem: *Does the snow of Lebanon cease from the rock of the field?* In this case, comparing ψ 133,3, a connection is assumed between the waters of Jerusalem and the Lebanon. Then it is still better to adopt EWALD's view, and to see in the rock of the field the peak of Lebanon itself, clad with eternal snow and visible 15 from afar. This interpretation of the words is undoubtedly the most natural and probable; and we obtain this sense clearly and unambiguously, if we make the slight alteration of שְׂרֵי to שְׂרֵן. Sirion is, according to Deut. 3,9, another name for Mount Hermon, which occurs also in poetry ψ 29,6; and the Anti-Lebanon is still more appropriate here than the Lebanon, since the former is actually cover- 20 ed with perpetual snow, while the Lebanon attains the region of perpetual snow only in its more distant northern portions lying outside of Palestine. For the reading שְׂרֵן, Ⓞ paves the way with its ἀπὸ πέτρας υαστοί and ΣΣ with ἀπὸ πέτρας μαστῶν, which, since a *status constructus* is altogether out of the question, points to a reading שְׂרֵים or שְׂרֵן. א presents here a noteworthy attempt to obtain a 25 satisfactory sense from the traditional text by means of a slight change of punctuation: ἢ ἐγκαταλειφθήσεται ἀπὸ στερεοῦ ἰκανοῦ χιῶν τοῦ Λιβάνου= הַעֲזֹב מִצִּיּוֹר שְׂרֵי: *Does the snow of Lebanon ever cease to come from the Rock, the Almighty?* The change to שְׂרֵן is still not sufficient; we must also correct הַעֲזֹב to הַיֹּשֵׁב. עֹב used absolutely is very rare, and עֹב מִן is never used at all, while עֹב 30 Lam. 4,9 as a synonym of מָסַס in the sense, *flow away, melt away, vanish*.

The second hemistich is given by the entire tradition in the form: אִם יִתְשֵׁוּ אִם מִים יִתְשֵׁוּ. מִים יִרִים קְרִים נוֹלִים Ⓞ ἢ ἐκκλίνη ὄρωσ βιαιῶς ἀέμω φερόμενον, goes back to a text substantially the same; it evidently reads קְרִים instead of קְרִים, and renders somewhat freely. I pass over here the numerous attempts to extract a tolerable 35 sense from וְרִים קְרִים. It is evident, however, at the first blush, that the second hemistich forms, in its syntactic relation to the first hemistich, the second member of a double question, and also that, in regard to its matter, it must contain a parallel thought to the first, a rhetorical question. It is, moreover, extremely probable that the construction also was originally parallel to that of the first 40 hemistich. We are thus led to point מִים as מִים corresponding to מִצִּיּוֹר. The mountain peak is contrasted with the surface of the sea. The Mediterranean Sea ים אַחֲרֹן Deut. 11,24; 34,2; Joel 2,20; Zech. 14,8) was, for the Hebrews, the Ocean, the great sea; and this reading must be restored here. That which dries up from the ocean just as little as the snow melts from the mountain tops, 45 is the water. מִים alone would be completely sufficient in poetic diction (Ex. 15,8; Is. 44,3; Cant. 4,15; Prov. 5,15; ψ 78,16.44), but since the metre positively requires two words, we must read מִים. The suspicious similarity of the two words קְרִים וְרִים in the received text is very striking. The possibility of regarding them as the corruption of an original אַחֲרֹן מִים cannot be gainsaid, and in this way 50 the conditions both of sense and parallelism are strictly fulfilled.

15) Here, too, a wide departure from the traditional text is necessary. אל has יִתְשָׁלוּם יִתְשָׁלוּם (שְׂבִילֵי שְׂבִילֵי, Q^re reads עֹלָם ללכת נתיבות הַרְךְ לֹא פְלוּהָ and so all Versions. The

- 9 an interval not less so. The emendation ארצנו, which is graphically very simple, removes both objections. The השלכנו משכנותינו is imperatively required both by sense and context. **A**l reads השלכנו משכנותינו, which can only be rendered: *they [people] have cast down our dwellings*. **G** και ἀπερρίψαμεν τὰ σκαυώματα ἡμῶν, *i. e.* השלכנו משכנותינו, and this shows the first stage of the corruption of the text, *viz.* the falling out of the **מ** before **ש**. 5
- 21) Before ונפלה, **A**l reads כִּי בָּה נָאִם יְהוָה. These words are grammatically very objectionable, have no meaning at all in this place, and disturb the whole metrical arrangement, so that, following **G**, we must strike them out. **A**l and all the Ancient Versions read ברמן על פני השדה, as in 8.2; 16.4; 10.25, 32; *cf.* also 2 K. 9.37; but this is not allowable for metrical reasons. The form given in the text is based on **ψ** 83, 11: והיו רמן לארמה. **G** presents this verse in a still further amplified form: και ἔσονται οἱ νεκροὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς παράδειγμα ἐπὶ πρῶσῶπου τοῦ πεδίου τῆς γῆς ὑμῶν, so that we might be tempted to expand the thought into a complete stanza of two verses; but the metrical structure is altogether opposed to this. 15
- 10 (17) **A**l K^shib וישבתי. The fact that the metre hitherto employed is retained in this verse also, shows that 10, 17 is the immediate continuation of 9, 21.
- (18) This למען ימצאו is very difficult, but is the universally attested reading. **G** ὅπως εὔρεθῆ ἢ πλεῖστον σου; **T** בריל דיקבלון פורענות היביתון; **I** *ita ut inveniantur*. **S** quite freely, and with a different application: **وَيَحْفَظُونَ سَجَاسَاتِي**. The interpretation which we adopt, *that they may feel it*, is that best suited to the context, although difficult to support by usage. The divine threat was intended in bitter, deadly earnest — that must be the sense of the words; they are immediately followed by the confession of humbled Zion that this severe punishment is fully deserved. The interpretation *that they may find me*, which is to be found as early as **S**, cannot be established grammatically, and is based on an incorrect understanding of 16, 21. In this connection a promise is out of place, even one that is made possible and brought about through the medium of a severe punishment. 20 25
- (25) This verse is found in **A**l and all the Ancient Versions, though **G** omits the ואבלהו at the end. But this verse gives rise to the most serious suspicion. Apart from the question whether such an idea can be attributed to Jeremiah, it does not suit the context here at all. The words are found, almost literally, in **ψ** 79 (vv. 6-7) which is certainly Maccabean. There, as the outcry of a people driven to despair by the frantic oppression of the heathen, and by devilish persecution for the sake of JHVH, they are appropriate and psychologically natural. But here, where these heathen have simply executed JHVH's own sentence upon the sinful people, it would be utterly inconsistent to call down God's wrath upon the obedient instrument of JHVH, in order to avert it from the disobedient people. Such a thing could only be possible, if the heathen had exceeded JHVH's commission, and done more than had been commanded them (*cf.* Is. 10, 5 19; 47, 6-15); but such an idea would have to be expressed, and is, moreover, absolutely inappropriate to the context here. As the words stand, they are a clear expression of the view that the heathen are in themselves an object of JHVH's wrath, the Jews an object of his favor, a view which directly contradicts the whole theology of Jeremiah. It is possible that originally something different stood here, since v. 24 does not form a fitting conclusion to a long connected discourse; but it certainly could not have been the present v. 25. 30 35 40 45 50
- 25 The excellent treatise of SCHWALLY, ZAT. viii, 177-190, should be consulted in regard to the whole of c. 25. SCHWALLY has shown convincingly that this

- 8 (5) ¶ שובבה, which is either a dittogram of the initial ה of העם, or is due to the effect of the interpolated ירושלם.
 ¶ ירושלם +, which in the traditional form of the text, is impossible. We must either read מרוע שובב העם הוא, or מרוע שובבה ירושלם. We decide, with Ⓞ, in favor of the former reading. 5
- 6) ¶ במרצתם K^εthib.
 7) ¶ בסום K^εthib.
 10) ¶ שדוהיהם, but the asyndeton is here harsh, and quite inadmissible if the words form the conclusion of a verse. The copulative conjunction must, therefore, be inserted, with Ⓞ³. 10
 ¶ כי מקטן וער גדול כלה בצע בצע מנביא וער כהן כלה עשה שקר ¹¹וירפו את שבר בת עמי + ¶ על נקלה לאמר שלום שלום ואין שלום ¹²הבשו כי תועבה עשו גם בוש לא יבשו והכלם לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקדתם יפשו אפר יהיה כה. An almost literal repetition of 6,13-15, which suit here well enough, but are entirely unnecessary and, on the other hand, separate ירשים from vv. 13 and 14 which explain it. Since there is no reason for supposing that the words have been either unintentionally or intentionally omitted in Ⓞ, we must regard them as a later interpolation from c. 6. 15
- 13) ¶ ואתן להם יעקרום + ¶, which can only mean: and I gave them, caused to befall them, what they had transgressed. This is in sense impossible, since the punishment evidently lies in the future, and in point of language it would be most singularly expressed. It is better to slightly alter the punctuation and read ואתן then I will give them, bring upon them, those who shall pass over them, that is: the enemy who are to execute the punishment; or according to the emendation proposed by ROTHSTEIN, יבערום: who shall devour them. But what is there to devour on a fig tree or vine which bears no fruit, and has even lost its foliage? The interpretation most suitable to the context would be that of AOS και ἐδωκα αὐτοῖς καὶ παρήλαθεν αὐτούς, which (i. e. fruit and foliage) I had given them, but which has vanished from them. This interpretation is based upon a recognition of the fact that the words נבל והעלה נבל form a conclusion to both the preceding members, אין ענבים אין ענבים, and cannot, therefore, introduce an entirely new idea. But since the structure of the verse does not absolutely require a new member, we must, following Ⓞ, omit these words, as a gloss intended to form a transition between vv. 13 and 14. 30
- 14) ¶ ליחה; Ⓞ better ἐναντίον αὐτοῦ. 35
- 9 (4.5) ¶ has the reading הענה נלאו שבתה בתוך מרה במרסה מאנו רעת אותי נאם יהוה. Ⓞ, on the other hand, ἤδικησαν καὶ οὐ διέλιπον τοῦ ἐπιστρέψαι. τόκος ἐπὶ τόκῳ καὶ δόλος ἐπὶ δόλῳ· οὐκ ἤθελον εἰδέναι με φησὶ Κύριος. Passing over the slight variant הענו for העיה, the two readings are identical, except that the words are differently divided. The form presented by Ⓞ is by far the preferable one, on both material and philological grounds. 40
- 6) ¶ ἀπὸ προσώπου πονηρίας θυγατρὸς λαοῦ μου. ¶ only מפני בת עמי; but רעת is indispensable, and might easily have dropped out before בת.
 7) The Q^ε reads שחוט instead of שוהט, which is at least unnecessary; the K^εthib moreover is supported by Ⓞ τιτρώσκουσα, and by 3 vulnerans. 45
 8) ¶ במ, which, however, is rightly lacking in Ⓞ³, and apparently also in Ⓞ; cf. 5,9.29.
- 14) ¶ את העם הוא. Ⓞ, correctly, simply ἰδοὺ ἐγὼ ψαυῶ αὐτούς. Ⓞ³ translate as though the text were הנני מאכיל את העם הוא.
 16) ¶ ותבואנה; but Ⓞ καὶ φθεξῆσθωσαν must be regarded as the original, as the variation in ¶ between תבואנה and ותבואנה immediately before also shows. 50
 18) ¶ has כי ארין, joining the כי to the following clause. But ארין alone, without any qualification, would be very singular, and the repetition of the כי after so short

- 25 and with regard to their contents also they are suspicious. Moreover, the meaningless **תפוצותיכם** in v. 34 must, following **ט**, be stricken out, and perhaps also instead of **כָּלֵי** should be read **כָּקָרִי** ὡς περὶ οἱ κριοὶ οἱ ἐκλεκτοί. In v. 38 instead of the very strange **הָרֶן הַיְיִנָּה הָרֶן הַיְיִנָּה** must be restored from **ט**; cf. 46,16; 50,16.
- 46 9) **א** reads **תַּפְּשִׁי** ולוֹרִים תַּפְּשִׁי; **ט** καὶ Λύδοι ἀνάβητε. The parallelism and the structure of the verse require here two names of peoples, just as previously **בְּיָמֵינוּ**. The Lydians are too distant to appear here as the allies or auxiliaries of the Egyptians, so that instead of them the Libyans, **לֹבִיִּים**, are to be understood; cf. Nah. 10 3,19; 2 Chr. 12,3; 16,8; Dan. 11,43 (see STADE, *De populo Javan*, p. 6.). It is impossible to find any national name graphically resembling **תַּפְּשִׁי**. The name **סַבְיִים**, which stands in 2 Chr. 12,3, next to **לֹבִיִּים**, is obscure and doubtful.
- 11) **א** K^othib **הַרְבִּיתִי**.
- 12) **א** has **קְלוֹנֶךָ**; but **ט** φωνήν σου is precisely what is required by the parallelism 15 with **וְצַחְתֶּךָ**.
- 47 1.) **ט** heads this article simply ἐπὶ τοῦς Ἀλλοφύλους, just like the four following. **א** gives the title in the form: **אֲשֶׁר הָיָה דַבָּר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל פְּלִשְׁתִּים בְּמָדָם יִכָּה פְּרָעָה אֶת עֹזָה**. It is expressly stated by Herodotus 2,159 that Pharaoh Necho 20 conquered Gaza; cf. HULTIG's dissertation *De Cadyti urbe Herodotea*; the notice in **א** is, therefore, in substance correct. Nevertheless it can hardly have formed part of the original text, since from the whole style of description (cf. that of the North, v. 2!), and from the analogy of the other oracles forming part of this group, Nebuchadnezzar is the only enemy with whom the Philistines can here be 25 threatened. We must, therefore, look upon the reading of **א** as the result of a false combination.
- 5) **א** has **עַקְקָם**, from which no satisfactory sense can be obtained. **ט** καὶ οἱ κατάλοιποι Ἐνακειμ—**שְׁאֵרֵי עַנְקִים**; cf. Josh. 11,22.
- 7) **א** has **תַּשְׁקָטִי**, which can only be a clerical error, due to the influence of the imme- 30 diately preceding **תַּשְׁקָטִי**. **ט** **שֶׁשֶׁשׁ** unanimously ἡσυχάσει.
- 48 1.) **א** + **הַבִּישָׁה**, which three words later, is to be found in all the Versions also.
- 4) **א** **צַעֲרִיָּה**, which is altered by the Q^oרֵה to **צַעֲרִיָּה**. **ט** has εἰς Ζογόρα—**צַעֲרָה**; cf. also the similar parallel passage in Is. 15,5. The pointing **צַעֲרָה** (since in the 35 *scriptio defectiva* we have only to do with variation in pointing) is to be explained from 49,20; 50,45; cf. also 14,3.
- 5) **א** K^othib **הַלְחֹת**.
א has **בְּבָנֵי יַעֲלֶה בְּנֵי בְּנֵי בְּמִדְרַד הַרְנוֹסִים**; **ט** ἐν κλαυθμῷ ἀναβήσεται κλαίων ἐν οὐδῷ Ὠρωναυμ. **בְּנֵי**, which is found in all the Versions is altogether meaningless, and **בְּ**, 40 which immediately follows, looks suspiciously like dittography; indeed **ט** omits it altogether. We should, according to the parallel passage Is. 15,5, emend **בְּבָנֵי יַעֲלֶה בְּנֵי בְּנֵי בְּמִדְרַד הַרְנוֹסִים**; the copulative conjunction before **בְּמִדְרַד** can hardly be dispensed with.
- א** + **צָרִי**, with which nothing can be done. **ט** and **צ** either did not read the 45 word or did not translate it.
- 6) **א** **בְּעִרְוֵרִי**, which gives no satisfactory sense, whether we take the word as a proper name or as an appellative; **Α** αἰρίκη; cf. **עִרְוֵר** 17,6. **ט** has ὡς περὶ ὄνος ἄγριος—**בְּעִרֵרִי**, which is graphically almost identical, and presents a strikingly appropriate image of the persecuted Moab fleeing in despair into the most 50 lonely and desolate wildernesses in order to save her life from the invading foe.
- 7) **א** **בְּמַעֲשֵׂךָ וּבְאִצְרוֹתֶיךָ**; **ט** only ἐν ὀχυρώματι σου. **ש** translate the text of **א** though probably influenced by **ט**; *in munitionibus tuis et in thesauris tuis*; **צ** consis-

- chapter has undergone a revision which has completely distorted the original meaning. This meaning is plainer in $\mathfrak{G}$ than in $\mathfrak{A}$, which exhibits a much more advanced stage of revision. The form of the text adopted by us is based throughout on SCHWALLY.
- 1 $\mathfrak{A}$ + היה השנה הראשונה לנבוכדראצר מלך בבל כל. 5
 2 $\mathfrak{A}$ + ירמיהו הנביא.
 $\mathfrak{A}$ + כל.
- 3 $\mathfrak{A}$ + היה דבר יהוה אלי.
 $\mathfrak{A}$ has אשכים.
 $\mathfrak{A}$ + ולא שמעתם. 10
- 4 6 Verses 4 6 are found in all the Ancient Versions except that in $\mathfrak{G}$ לשמע is omitted in v. 4, and נא in v. 5, but belong altogether to the revision. They contain an unusual number of strange expressions, and give a view of the fruitless efforts of the other prophets as well, which is utterly inappropriate here.
- 7 $\mathfrak{A}$ + נאם יהוה למען הנעמוני (הנעמיני Q^{re}) במעשה ידיכם לרע לכם. 15
 9 $\mathfrak{A}$ + כל.
 $\mathfrak{A}$ משפחות; $\mathfrak{G}$ correctly πατρίαν.
 $\mathfrak{A}$ + נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי.
 $\mathfrak{A}$ + האלה.
 $\mathfrak{A}$ והחרמתים; $\mathfrak{G}$ better καὶ ἐξερημάσω αὐτούς. 20
- 11 $\mathfrak{A}$ has ועבדו הנזים האלה את מלך בבל כל. $\mathfrak{G}$ correctly καὶ δουλεύουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.
 12 V. 12 also, which $\mathfrak{G}$ presents in the shorter form καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὴ ἐβδουήκοντα ἔτη ἐκδικήσω τὸ ἔθνος ἐκείνο καὶ θήσονται αὐτούς εἰς ἀφανισμόν αἰώνιον, belongs to the revision.
- 13 The same is true both of v. 13^b, which has, in $\mathfrak{G}$, the reading על הנזים without כל 25 and of v. 14 which $\mathfrak{G}$ omits entirely.
 The passage 25, 1 13, in its present shape, was intended to form an introduction to the book of discourses on foreign peoples, including those on Babylon cc. 46 51. The latter in $\mathfrak{G}$ are actually introduced in this place, and must once have stood here in $\mathfrak{A}$ also, since the words 13^b, which in $\mathfrak{G}$ plainly form the heading 30 to the discourses on foreign peoples, are here retained in $\mathfrak{A}$.
- 14 V. 14 is then a further amplification laying renewed emphasis on the fact that the Babylonian Empire, too, must undergo the wrathful judgement of JHVH.
- 15 $\mathfrak{A}$ + כי כה; $\mathfrak{G}$ simply οὕτως.
- 18 $\mathfrak{A}$ + את; $\mathfrak{G}$ $\mathfrak{C}$ $\mathfrak{D}$ unanimously καὶ ἄρχοντας αὐτοῦ. 35
 $\mathfrak{A}$ + לשירקה ולקללה כיום הזה; $\mathfrak{G}$ only καὶ εἰς συριγμόν. The copulative conjunction is necessary, and the redundant words in $\mathfrak{A}$ are an addition, which is altogether out of keeping with the situation in c. 25.
- 20 $\mathfrak{A}$ has ואת כל הקרב, and although this is confirmed by $\mathfrak{G}$ καὶ πάντας τοὺς συυικτους, the proper name *Arabia* must certainly be read here. 40
 $\mathfrak{A}$ + ואת כל מלכי ארץ הענין. It is especially easy to explain excrescences and additions in just such a passage as this.
 $\mathfrak{A}$ + ארץ.
- 22 $\mathfrak{A}$ + כל bis'.
 $\mathfrak{A}$ + ואת מלכי האי; $\mathfrak{G}$ καὶ βασιλείς. 45
- 24 $\mathfrak{A}$ + מלכי קרב ואת כל מלכי.
 25 $\mathfrak{A}$ + מלכי ומרי ואת כל.
- 26 $\mathfrak{A}$ + הממלכות (sic) הארץ. The article is syntactically impossible and stamps the words as not original. $\mathfrak{G}$ simply: καὶ πάσας βασιλείας τὰς ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. $\mathfrak{A}$ + ומלך ששך ושהה אחריהם. The *athbash* ששך is sufficient to prove this a later 50 piece of trifling.
- 30-38 SCHWALLY *loc. cit.* has clearly established the fact that these nine concluding verses are not original. An entirely different tone all at once appears in them,

- 48 (45-47) Verses 45-47, which in fact are wanting in Θ , are to be cut out as a later interpolation. They are very awkwardly made up from Num. 21, 28, 29, and 24, 17, and only serve to weaken the forcible and full conclusion of v. 44. Moreover, in accordance with the parallel passage Num. 21, 28, מִבֵּין סִיחִין must be read instead of מִבֵּין סִיחִין . 5
- 49 (1) אֱלֹהִים points מִלְכָם ; but Θ (Melcho) and $\mathfrak{S}$ read here correctly the name of *Milcom*, the principal god of the Ammonites.
- (3) The form universally attested is חֶשְׁבֹן . But according to the context, only Ammon itself, or a prominent Ammonite city can be addressed. It is true that Hesbon lay only five hours journey from Rabbath Ammon, but it was never an Ammonite town, nor was it ever considered as such. Nothing remains, therefore, but to emend to עַמֻּן alone, without בְּנֵי , is, indeed, only found in 1 Sam. 11, 11; but here, where the land is addressed as personified, there can be no objection to this rather rare mode of designating it. 15
- עַר is an excellent emendation by K. H. GRAF, for the עַי of אֱלֹהִים and Versions. The context imperatively requires the capital of Ammon. It is true that we only find the form עַר in case of the capital of Moab, but there is nothing to prevent our assuming that the capital of Ammon also, which, as GRAF very justly remarks, had no proper name, was called עַר by the Israelites. Moreover this objection 20 can be readily removed by reading שַׂרְרַת הָעִיר ; שַׂרְרַת הָעִיר is the capital, as the occurrence of the name *Rabbah* in parallelism with it puts beyond doubt; cf. 2 Sam. 10, 3, and especially v. 8, where we read simply בְּתַר הַשָּׁעַר , but where we must conclude from the context that Rabbah is intended, although it is not mentioned by name throughout the whole chapter, and even in v. 14 appears merely as 25 הָעִיר .
- אֱלֹהִים points again מִלְכָם ; cf. especially 48, 7.
- (4) אֱלֹהִים only בְּנֵי ; Θ η λέγουσα τίς εἰσελεύσεται ἐπ' ἐμέ. This הַאֲמַרְתָּ can hardly be dispensed with.
- (8) אֱלֹהִים points הֶעָצְמוּקִי , but the sense absolutely requires an imperative. 30
- אֱלֹהִים reads פָּקְדֹתֶיךָ ; Θ also, ἐν χρόνῳ ᾧ ἐπεσκεψάμην ἐπ' αὐτόν; while $\mathfrak{S}$ read פָּקְדֹתֶיךָ . *Id.* ad 6, 15.
- (20) אֱלֹהִים reads יָשִׁים . There can be no doubt as to the sense.
- (23) אֱלֹהִים has בִּים דַּאֲנָה , with which nothing can be done. The change to בִּים , in accordance with Is. 57, 20, (so GRAF, must be considered a complete failure; since a 35 boiling and raging sea cannot form a fitting image for a frightened and despairing multitude. Θ has $\text{ἐξέστησαν ἐθυσώθησαν}$; but to read נִמְנוּ דַּאֲנָה and assume that בִּים is an interpolation from Is. 57, 20, where also the words $\text{לֹא יִבֹּל הַשָּׁקֵט}$ occur, is out of the question, since in the passage before us the parallelism requires three words. It would be simplest to read בִּים instead of בִּים : *fear is upon* 40 *them*; but the order of the words opposes this, since in that case we should certainly expect בִּים דַּאֲנָה . To read, in accordance with וְזַמְנוֹנִי or rather יִתְזַמְנוֹנִי , בִּים דַּאֲנָה Is. 64, 6, $\text{נִמְנוּ בִּים דַּאֲנָה}$ is also unsatisfactory. In view, then, of the traditional form of the text, nothing remains but to read $\text{נִמְנוּ בִּים דַּאֲנָה}$, Σ and $\mathfrak{S}$ actually have, respectively, σπῶ μερίμνης , and *prae sollicitudine*. 45
- אֱלֹהִים ; but we must read, with Θ and $\mathfrak{S}$, יִבֹּלוּ .
- (25) The universally attested reading is אֵיךְ לֹא עִוְבָה , and Θ also has $\text{πῶς οὐχὶ ἐγκατέλιπεν}$. The rendering *how is the splendid city not deserted?* would be acceptable enough so far as the sense is concerned, but is a pure Germanism. The view of certain Jewish commentators, mentioned by RASHI and QAMHŪ, who took עִוְבָה in the meaning of *to let go, to spare*, ($\text{לֹא עִוְבָה מִן הָרַעָה הוּאֵת שְׁלֹא תִבָּא רַעָה עֲלֶיהָ}$), is inadmissible on grounds of usage. In spite of $\mathfrak{S}$ *quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem*, to strike out the negative would be commonplace and unmethodical. The 50

- 48 tently באוצרך ובבית נזק. One thing at least is clear, that $\text{\textcircled{C}}$ read here only one word; and this agrees with the structure of the verse. Since in v. 41 **המצרות** και τὰ δαχτυλίματα, we should have here, as the equivalent of ἐν δαχτυλίματι σου, **במצרתך**, in which we immediately recognize **באצרתך** $\text{\textcircled{A}}$. The reading of $\text{\textcircled{C}}$ is correct in point of fact. While the boasting of riches and treasures introduces a new feature into the picture, for which we are altogether unprepared, and which leads to no result, we need only be acquainted with the nature of the land of Moab, to understand a boasting of mountain fortresses. This **במצרתך** was corrupted in $\text{\textcircled{A}}$ to **באצרתך** through the influence of the similar, but not altogether identical, passage 49,4. **במעשך** can only be a later addition meaning idols, since, in the second half of the verse, Moab's idol Chemosh is explicitly mentioned.
- $\text{\textcircled{A}}$ כמיש K^othib.
- The Q^orê unnecessarily alters יהר to יחרו.
- 8) $\text{\textcircled{A}}$ אשר $\text{\textcircled{C}}$ and $\text{\textcircled{S}}$ καθως. 15
- 12) $\text{\textcircled{A}}$ וגבליהם; $\text{\textcircled{CS}}$ have the plural in both cases; $\text{\textcircled{C}}$ και τὰ κέρατα (corruption of the Greek for κέρατα) αὐτοῦ.
- 15) $\text{\textcircled{A}}$ points שרד, which J. D. MICHAELIS correctly alters to שרד in accordance with v. 18; cf. also v. 8.
- 18) $\text{\textcircled{A}}$ K^othib ישבי, a mere clerical error. 20
- 20) $\text{\textcircled{A}}$ הלילי וועקי קי. 20
- 21^b.24) The utterly disproportionate length of this oracle against Moab must strike every one, and this is the more obvious, since the length is in inverse ratio to the importance of the contents. But since the passage contains much that is vigorous and original, and since such an expression as v. 13 can only be understood if placed before the destruction of Jerusalem, we must endeavor to extract the genuine Jeremian nucleus from the mass of accretions that envelop it. This has been our course in our treatment of the text. In favor of striking out vv. 21^b.24 only aesthetic reasons can be urged, but they seem to be sufficiently weighty.
- 21) $\text{\textcircled{A}}$ K^othib מופעת, Q^orê מפעת. 30
- 26-27) Verses 26 and 27 evidently presuppose the fall of Jerusalem, while Moab is regarded as having escaped the calamity; they cannot, therefore, have been written in the fourth year of Jehoiakim.
- 27) $\text{\textcircled{A}}$ K^othib נמצאה, Q^orê נמצא.
- 29-34) Verses 29-34 are utterly idle and empty excerpts from Is. 15 and 16, a prophetic passage which frequently crops out here; but by Jeremiah, while it is freely employed and reproduced, it is never simply copied. The next verses, 35-38, are characteristic of his mode of procedure in regard to his original.
- 36) We might feel tempted to alter אל אנשי קיר חרש, in accordance with Is. 16,7, to אל אנשי קיר חרש; but there is no sufficient reason for it, especially after cutting out vv. 29-34.
- 37) $\text{\textcircled{A}}$ בי כל ראש, and so also $\text{\textcircled{CS}}$. $\text{\textcircled{CS}}$ translate here freely. According to the parallel passage Is. 15,2, **ראש בכל** must be read.
- $\text{\textcircled{A}}$ על כל ידים. But נדרת is undoubtedly a participle and not a nominal form, so that we must read with $\text{\textcircled{C}}$, και πάσαι χείρες=ידיים. 45
- $\text{\textcircled{A}}$ has ועל מתנים. But כל, which might easily fall out after על, is here indispensable, and is actually found in $\text{\textcircled{CS}}$.
- 39) $\text{\textcircled{A}}$ הלילו +, which between the two איד's is out of place and interrupts the connection.
- 40) $\text{\textcircled{A}}$ הנה כנשר ידאה ופרש כנפו אל מואב +. A literal interpolation from 49,22. 50
- 41) $\text{\textcircled{A}}$ והיה לב נבורי מואב ביום ההוא כלב אשה מצרה +. Likewise interpolated from 49 22.
- 44) $\text{\textcircled{A}}$ הנים K^othib.
- $\text{\textcircled{A}}$ has אלקי; $\text{\textcircled{C}}$ and $\text{\textcircled{S}}$, better, ταῦτα=אלה.

- 16 of subject from that of v. 6^b is indicated, the subject must be the same here, *צו*. the survivors, and the object the dead. It is then at once clear that 6 is right in reading *לנהם*, instead of *אל* *לנהם*. The words *להם* and *להם* are both indispensable, and, in the case of two words so much alike standing side by side, either the first (as in 6), or the second (as in *א*), might easily drop out; we must here combine *א* and 6. SCHWALLY also strikes out the universally attested *על* before *אבל*, whereby the text is made smoother; he also omits the suffixes of *אביו* and *אמו*.
- (16) *א* *ל* *רניים*, which is here, as in Ez. 47, 10, altered by the Q^ré to *רניים*.
- (18) *א* *ל* *ראשונה* + *א*, which is correctly omitted in 6. It is related to vv. 14 and 15, 10 which did not belong here originally, but are a later addition; before the promise can be fulfilled the guilt of Judah must be atoned for twofold.
- 17 (1) *א* *ל* *מוכהותכם* *אל*, but *ΑΘΣΣΣ* agree in reading the third person. 6 omits the whole of vv. 1-4 and the opening words of v. 5, the eye of the scribe having probably 15 wandered from *יהוה* 16, 21 to *יהוה* (17, 5^a).
- (2) These words are very obscure. All the Versions, so far as we have them, connect *בנוהר* in such a way that *בניהם* is made the subject of *בנוהר*: *ἡγίκα ἀναυουήσθησθε τοῖς οὐλοῦ αὐτῶν*; and it must be acknowledged that this view is grammatically the most likely. But the sense and context would rather lead us to take 20 *בניהם*, as well as the two following words, as the object of *בנוהר*. For the sacrifice of children is always regarded, in Jeremiah and Ezekiel, as the culmination of Israel's crimes. In this case we may suppose that the matter is intentionally alluded to here in a delicate manner, just as the succeeding crimes are merely 25 mentioned without being specially characterized.
- All the Versions read, with *א* *ל*, *מוכהותכם*; but here, alongside of *אשרים*, only *מצבות* could have stood. The same change of *מצבה* to *מוכה* is recognized by WELHAUSEN in Gen. 33, 20.
- (3) The longer form *הַרְרִי הַרְרִי* is very strange in the singular, and *ΑΘΣΣΣ* understood, in fact, *הַרְרִי*. *א* *ל*, however, has probably pointed correctly, in which case *הררי* 30 will refer to Jerusalem; cf. 21, 13.
- א* *ל*. The *and*, which is found in *ΑΘΣΣΣ*, is indispensable; cf. also 15, 13.
- (4) *א* *ל* *בןך*, which only admits of a very forced explanation. 6 evades the difficulty by a lengthy paraphrase. The Hexaplar Version, whose origin is not expressly stated, reads, probably on the basis of a variant text, *καὶ ἀφαιρεθήσεται καὶ* 35 *ταπεινωθήσεται*. *ΣΣ* both render freely; *Σ* *ἄλογος*; *Σ* *et relinquere sola*. We must, with GRAF, emend to *ידך*, in accordance with Deut. 15, 2, 3.
- א* *ל* *קרחתם*. *ΑΘΣ*, better, *ἐκκέκασται*; cf. 15, 14.
- 12 (9) The unanimously attested reading is *ל*, which, following GRAF, must be 40 emended to *כי*.
- א* *ל* points *הַעֲשֵׂה*, which results from the corruption of *כי* to *ל*. Only the article can be intended here, and not the interrogative particle.
- (11) *א* *ל* *שָׁמָּה*. *ΣΣΣ*, better, *שָׁמָּה*. 6, quite freely, *ἐκεῖ*.
- 35 (12) *א* *ל* *רמיהו*; 6 correctly *πρὸς μέ*.
- (14) *א* *ל* *עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי שָׁמְעוּ אֶת מְנוֹת אֲבוֹתָם* + *א*.
- (15-16) Verses 15 16 are found in all the Versions, but must nevertheless be stricken out. The prolixity of the latter half of this chapter is positively intolerable, and the portions wanting in 6 show that later hands have been at work here. 50
17. *א* *ל* *אלהי ישראל*. An altogether unparalleled accumulation of divine names, in which *א* *ל* stands entirely alone.
- א* *ל* *יען רבותי אליהם ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו* + *א*.

- 49 emendation proposed by HILZIG, איך לעובה, would, in order to give a proper meaning, have to read איך היתה לעובה. It seems best, then, to read, in accordance with 4, 13, 37; 6, 4; 13, 10; 45, 3: איי לי כי, which is a genuine Jeremian expression, and yields at least a clear sense in agreement with the context. $\mathbb{M}$ has תהלה. Instead of this the Q^crê reads תהלה, which, in view of the well-known עוי ומרת יה, would be equivalent to תהלתי. $\mathbb{G}$ merely πόλιν ζυήν. In any case, the suffix pronoun must either stand both times, or be omitted both times, as in $\mathbb{C}$ 83.
- (26) $\mathbb{M}$ + והוא, which sensibly disturbs the parallelism, and is rightly lacking in $\mathbb{G}$. 10
- (28) $\mathbb{M}$ and all the Versions add to this heading the words: אשר הכה נבוכדראצר מלך בבל, against the analogy of all the other headings in this section the first oracle against Egypt is a special case, and all the more unnecessarily, since, in v. 30, the King of Babylon is expressly named as the threatening enemy.
- (30) $\mathbb{M}$ again points תַּעֲמִיקוּ; cf. ad v. 8. 15
- $\mathbb{M}$ + נבוכדראצר.
- (31) $\mathbb{M}$ + יהיה, which is utterly inappropriate in the mouth of the heathen who speak here.
- 14 (13) $\mathbb{M}$ K^cthib צעוריהם. 20
6. $\mathbb{M}$ + בתנים, which, in the meaning ὡς δρύκων (AO $\mathbb{C}$ 3), or ἰσομῶν $\mathbb{S}$, is alike incongruous, and therefore is correctly omitted in $\mathbb{G}$.
- (14) $\mathbb{M}$ K^cthib ואלול, which is corrected by the Q^crê to ואליל. The conjunction is found in all the Versions; but the usage of the language and the parallelism compel us, with GRAF, to strike out the ו, and to take וקדם אליל as in construct relation. 25
- $\mathbb{M}$ K^cthib תרמיתם.
- (18) $\mathbb{M}$ + ולא; $\mathbb{G}$ and $\mathbb{J}$ correctly ἦν οὐκ ἤδεισαν.
- 15 (4) In Jeremiah the word וועה is always altered in the Q^crê to ועה, in accordance with Deut. 28, 25; Ez. 23, 46. 30
8. $\mathbb{M}$ K^cthib אלמנותי.
9. $\mathbb{M}$ K^cthib באה.
- (10) $\mathbb{M}$ has, in consequence of an incorrect division of the words, the portentous reading בָּהִה פִּקְלִינִי.
- (11-14) Verses 11-14 are to be omitted. It is generally acknowledged that vv. 13 and 14 are an unfortunate and unskillful interpolation from 17, 3; and we must hold the same opinion in regard to vv. 11 and 12. V. 12 is absolutely unintelligible, though innumerable attempts have been made to make sense of it. V. 11, in respect to which the Versions vary greatly, can only be intended to console the prophet and to remind him that his condition is neither so bad nor so devoid of comfort as he supposes. But after these comforting words of God, how are we to explain the terrible outbreak in v. 15? To what, then, do the opening words of v. 15, אהה ידעה, incorrectly omitted in $\mathbb{G}$, refer? V. 15 is the immediate continuation of v. 10, and by so regarding it all difficulties and objections are removed. 40
11. $\mathbb{M}$ K^cthib שרותך; Q^crê שְׂרִיתְךָ. 45
- (16) $\mathbb{M}$ K^cthib דברוך.
- 16 (7) In regard to this whole passage cf. SCHWALLY, *Leben mich dem Tode* (Giessen, 1892) p. 22. $\mathbb{M}$ has על ולא יפסו להם על אבל לנחמו על מה ולא ישקו אתם בוס תגחושים עם על; $\mathbb{G}$ και ου μη κλασθη ἄρτος ἐν πένθει αὐτῶν εἰς παράκλησιν ἐπὶ τεθνηαῶντι ου ποτιουσιν αὐτὸν ποτήριον εἰς παράκλησιν ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ αὐτοῦ. $\mathbb{G}$, therefore, read להם instead of להם, and לנחמו instead of לנחמו. Since no change

- 24 8 $\text{אל} + \text{בי}$, which G rightly omits.
 9 After לועיה , which the Q^c again alters to לועיה , אל adds לרעה . The word is perhaps merely a dittogram from לועיה ; in any case, such a use of רעה is unexampled.
- 29 1 $\text{אל} + \text{הנביא}$.
 $\text{אל} + \text{יתר}$, an addition which is difficult to understand.
 $\text{אל} + \text{אשר הנלה נבוכדראצר מירושלם בבבלה}$.
 2 V. 2 occurs in all the Versions, but is undoubtedly to be attributed to the editor who worked over the genuine text of the letter and brought it into its present form.
 3 $\text{אל} + \text{נבוכדראצר}$.
 (8) $\text{אל} + \text{אשר הם הלמים}$ is absolutely required by the context in place of the traditional $\text{אל תלמתיכם אשר אתם מקלמים}$. In c. 23 also, it is the false prophets who have dreams and use them as the vehicle of their false prophecies (23, 25, 27, 28) and, according to the reading of G , v. 32; cf. also 27, 9 G . The impossible form מחלמים has long been recognized as being due to a dittography of the final ם of אתם .
 (14) $\text{אל} + \text{שבתכם}$.
 (16-20) Verses 16-20 must positively be stricken out. They form a digression to the subject matter of c. 24 very difficult to understand, and v. 21 is evidently the immediate continuation of v. 15. The passage is wanting in G , but probably because the scribe skipped from v. 15 to v. 20.
 (21) $\text{אל} + \text{צבאות אלהי ישראל}$.
 $\text{אל} + \text{נבוכדראצר}$.
 (22-31) Verses 22^b-31^a are to be omitted. At the time when Jeremiah wrote, the fate of these two false prophets could not have been fulfilled, since otherwise the fact that the passage has the form of a prophecy would be absolutely incomprehensible. We must assume that Jeremiah merely threatened these two persons with a violent death, and that later, after this had actually occurred, the fact was inserted by the author of the narrative portion and editor of the whole book of Jeremiah. The account is doubtless correct, and very valuable to us, but certainly formed no part of the original contents of the letter. We must regard in a similar manner what is reported in vv. 24 ff. with reference to Shemaiah, which certainly comes from the same reliable source. Jeremiah could not refer in his letter to a document which only came to Jerusalem from Babylon as a result of that letter. This narrative also is no doubt correct in point of fact, and is exceedingly interesting to us, but must certainly here be due to later interpolation. I would call attention here to the change in the form of the narrative to the third person, just as in the biographical portions of the Book of Jeremiah. Moreover, it is necessary in v. 26 to read, with G $\text{γενέσθαι ἐπιτοστάτην}$, פקיד instead of פקדים .
 (23) $\text{אל} + \text{הודע רע}$, Q^c הודע .
 (32) $\text{אל} + \text{ולא יראה}$. Jeremiah could not expect that Shemaiah would live seventy years longer, to see the future salvation of his people. With G τοῦ ἰδεῖν , we must read לראות .
- 49 (36) $\text{אל} + \text{עולם}$.
 (39) The reading of אל and all the Versions is באהרית הימים . I read, instead, אהרי בן אהרי according to 49 6; cf. STAERK, Z.V.T. xi, 247-253.
 $\text{אל} + \text{אשיב רע}$; Q^c אשיב רע . We must, of course, adopt the reading of G , καὶ ἀποστρέψω , which represents the proper Hebrew construction $\text{אל} + \text{שבית}$.

5

25

50

- 35 18. **א** + **אמר** כה **אמר** + **אמר**. The words are wanting in **Θ** and must certainly be omitted, since throughout the whole chapter up to this point the first person is employed. **Θ** reads the verse in a somewhat different form: διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ Ἰσναδαβ υἱοῦ Ρηχαβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν καθότι ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. **א** + **אמר** כה **אמר** + **אמר**, which is again wanting in **Θ**. 5
- (19) **א** + **אמר** יהוה **עבאת** **אלהי** **ישראל** + **אמר**. The **לנן** also is wanting in **Θ**, but this must be retained.
- 13 16 The Q^rè incorrectly alters the K^sthib **ישית** to **ישיה**. 10
- (18) All the Versions, except **Σ**, have ἀπὸ κεφαλῆς υἱῶν. **א** reads **פראשתיכם**; since, however, **פראשנת** never means *head ornament*, but always *region of the head*, just as **פרגלת** means *region of the feet* we should expect at least **פפראשותיכם**. For **ראש** in its primitive meaning *head* a plural **ראשית** cannot be established, even from Ez. 36, 11, and we must, therefore, read **פראשיכם**. 15
- (19) **Θ** ἀποικίαν τελείαν = **גלת שלמה**, Am. 1, 6. 9. **א** **הגלת שלומים**, but **שלומים** in the sense required here is very strange, and **אתקבלו תושלחת עובדיהון** seems to have felt the difficulty and pointed **שלומים**. **הגלת** arose under the influence of the immediately preceding **הגלת** by dittography of the final **ה** of **בלה**.
- (20) **א** has **שאי עיניכם וראי**, which the Q^rè corrects to **שאי עיניכם וראו**. So **Σ**, the latter taking the following **הבאים מצפון** as a vocative and subject of the two imperatives. **Θ** has ἀνάλαβε ὀφθαλμοῦς σου Ἱερουσαλημ καὶ ἴδε τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ βορρᾶ. Ἱερουσαλημ is here an explanatory gloss, but is quite correct, since the whole verse is addressed to Jerusalem. The metre itself shows that **א** is right in omitting this word but the singular must, of course, be restored throughout. 25
- (21) The unanimously attested reading is: **מה האמרי כי יפקר ואת למדת אהם עליך אלפים לראש**. We are here in precisely the same situation as in 18. 15: the metre is disturbed. According to the elegiac scheme there are too many words for one verse, too few for two; and the question, therefore, arises whether we should expand to two verses or abridge to one. As in case of 18. 15 the rhythm of those stanzas which can be clearly distinguished, is in favor of the latter alternative. What is the meaning of the general and indefinite subject of **יפקר**, **Θ** ὅταν ἐπισκέπτονται? **יהוה** is throughout the speaker, and the subject of the approaching visitations. The slight change to **בפקדי** removes both objections and restores a correct first member of the metre. Since **אלפים לראש** gives the requisite second member and forms the natural conclusion of the thought, the unsuitable and superfluous intervening words **ואת למדת אהם עליך** must be omitted. 30
- א** has **אשה** **במו** **אשה**, but **כאשה** suits the metre better and is smoother.
- (24) According to the structure of the remaining stanzas a whole verse must have fallen out here, which, however, I do not venture to restore. The word **ואפינעם**, found in all the Versions, with its departure from the vocative hitherto strictly observed, is evidence of the corruption which has here taken place in the text. 35
- (25) Here, too, the text must be somewhat altered for the sake of the metre. The universally attested reading is: **זה גודלך מנת פרוך מאתי נאם יהוה**, although **Θ** καὶ ὑερίς του ἀπειθεῖν υἱᾶς ἐμοί read **פרוך** instead of **ברוך**. We need not hesitate to omit the **נאם יהוה**, which is frequently inserted or omitted in the different Versions, and then by simply changing the position of **מאתי** we obtain a verse perfectly correct in form, with which the second member, whose metrical structure has been preserved intact in all the Versions joins naturally to form a stanza. 50
- 24 12 **א** has again **אהר**; **Θ** **ז**, better, **אהר**.
- (6) **א** has **על**.

- 23 (33. All אשׁר-הוֹדוּ, which is utterly unintelligible, and is due solely to a wrong division of the words. Θ υμείς ἐστέ τὸ λήμμα=אשׁר תהוּם.
  - (37. All תאמר, but, according to v. 35, we must, with S אפול, read תאמרו. The corresponding words are altogether wanting in Θ owing to a corruption of the text; but the Hexaplar text supplies from Θ οὕτως ἐρείτε.
  - (39. All points and reads אשׁר יתִי אהבם נְשִׁי; but ΘS agree in reading διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ λαυβάνω, אפול אפול אפול אפול אפול, and this is absolutely required by the sense and the play on the words evidently intended here.
- 21 (3. All the Versions agree with All in reading ויאמר ירמיהו אליהם כה תאמרו אל צדקיהו, which, when compared with v. 8, must certainly be altered to ויאמר יתהו אלי כה תאמר אל צדקיהו. The narrative form introduced by the later editor into the two opening verses, which serve to explain the situation, has caused the use of the narrative form in v. 3 as well.
- 4. All אהבם ואת הנשרים. Θ only πρὸς τοὺς Χαλδαίους.
  - (6. All אהבם ואת. ΘS without and.
  - (7. All + את. Θ, correctly, καὶ τὸν λαὸν καταλειφθέντα.
  - All ביד נבוכדראצר מלך בבל וביד אביהם. Θ only εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν.
  - 9. The Q^{re} would read here, unnecessarily, יהיה instead of היה.
- (11-12. The opening words of v. 11 are difficult in All Θ, however, has ὁ οἶκος βασιλέως Iouδα ἀκούσατε λόγον Κυρίου, and for the last word of v. 12, טעללהם, the Q^{re} would read טעללהם. These two verses do not suit here at all, since in v. 13 also all Jerusalem is addressed; they are an interpolation based on v. 14 of this chapter and especially on 22. 3, and must, therefore, be omitted.
- 25
- 20 (14 ff. EWALD long since rightly saw that, in the passage 20.7-20, vv. 14-20 should precede vv. 7-13.
- (17. All have אשׁר לא מוֹתַתִּי פְרָהם; ΘS ὅτι οὐκ ἀπέκτεινε με ἐν μήτρῃ. What follows shows that not מוֹתַתִּי, but פְרָהם is the original and correct reading. Since it did not lie within the power of any human being to bring this to pass, least of all in the power of the אישׁ, who, in accordance with Oriental custom, had no access to the lying-in room, and whose sole task it was to convey the news of the happy birth, we must point מוֹתַתִּי as the second person and take it as an address to JHVH. Then אשׁר also, at the beginning of the verse, must be altered to לשה.
  - (13. This verse, with its very singular transition to the tone of the P'salms cf. especially the characteristic use of אבין, must be regarded as a later addition; v. 12 forms a sufficient conclusion, requiring no further.
- 35
- 32 (1. Instead of בשנת, the Q^{re} would read here בשנה as in 28, 1, although in 46, 2 and 51. 59 the former reading is allowed to stand.
- (1^b & 2^b ff. Verses 1^b and 2^b 5 have been omitted because they are simply detailed circumstantial historical additions, quite in the style of the biographical portions of the Book of Jeremiah, and are merely intended to explain the situation in the following chapter.
- 2. All + א.
  - (4. All K^{thib} עניי, Q^{re} עניי.
  - (6. All adhering to the style of the preceding explanatory and narrative additions, reads, ויאמר ירמיהו היה דבר יהוה אלי לאמר, while ΘS read, καὶ ὁ λόγος Κυρίου ἐγενήθη πρὸς Ἱερουσαὴμ λόγῳν; cf. 33. 1, and also 14. 1.
  - (8. After אשׁר באין בשנת come, in All, the entirely superfluous words אשׁר בענתים, which Θ places before אשׁר בענתים κτήσαι σεαυτῷ τὸν ἀγρόν μου τὸν ἐν τῇ Βενιαμιν
- 50

- 22 (3) אַל אִם. אִם agree in reading the copulative conjunction.
- (4) אִם K^othib קעברו.
- (6) אִם K^othib נושבה.
- (14) אִם אִם, and all the Versions agree with אִם in thus incorrectly connecting the ו with the second word. The suggestion, first made by J. D. MICHAELIS 5 to divide the words differently and read קפץ תלפזי, has been generally adopted.
- (15) אִם בארו, for which many different explanations have been offered. The whole context requires a proper name. אִם, in the majority of the MSS, has ἐν Αχαζ which graphically indeed agrees closely with the traditional בארו; but from 10 material considerations the reading of אִם, and its daughter, the Arabic Version, ἐν Αχαβ=באבא, is preferable, since we know, on the reliable authority of 1 K. 22,39, that Ahab was actually possessed with a mania for building. In the archetype of אִם the name was probably written באבא, with omission of the second א [cf. in this connection נחתי v. 23], and this under the influence of בארו in 15 v. 14^b, was corrupted to בארו.
- (23) אִם K^othib ישכתי.
- אִם K^othib מקנתי.
- אִם has, according to BAER DELITZSCH נהנת, while usually נחתי appears as the K^othib. This is, of course, a clerical error for נחתי καταστενάξεις (אִם), and 20 this again an incorrect writing for נאנחת.
- (25) אִם + וברד.
- אִם וברד. אִם, better, without the copulative conjunction.
- (26) אִם has הארץ אהרת, which is grammatically objectionable; cf. 2 21. 25
- 23 (10) In אִם the verse begins with the words [wanting in אִם: בני מנאפים מלאה הארץ; cf. 9, 1. These words are superfluous; they destroy the parallelism, and their contents are singular. The reproach is here too special and, moreover, one the responsibility for which cannot be imputed to the false prophets. The curse forms the immediate continuation of the holy words of JHVH. 30
- (17) אִם has אמרום אמר למנאצי דבר יהיה אִם; אִם, on the other hand, λέγουσι τοῖς ἁποθουμένοις τὸν λόγον Κυρίου=יהיה דבר למנאצי דבר, which is much better and more natural.
- (18) אִם אִם; אִם, and apparently also אִם, has the copulative conjunction. Instead of דברי the Q^{re} would read here דבר, as just before, and this reading 35 is supported by אִם. The reading of the K^othib is, however, to be retained, and is attested by the oldest Hexaplar MSS τίς ἠρωτίσαστο τὸν λόγον μου. The words are altogether wanting in the genuine text of אִם. אִם has וישמע; but according to v. 22 we must, with GRAF, point ושמע.
- (19 20) Verses 19 and 20, which are repeated with slight variation in 30,23 24, are not 40 only suspicious on account of the expression באהרית הימים, but destroy the connection between vv. 18 and 21. The only possible way of obtaining any suitable sense from them would be to regard them as containing an example of the true prophetic word revealed by God, to show how the prophets ought to preach if they were true prophets, but how in fact they do not preach; but this is ex 45 tremely forced; cf. STAVERK ZAT. xi, 24ff.
- (28) אִם תלוב; אִם, better, τὸ ἐνόπιον αὐτου.
- (32) אִם אִם על נבאי הלמות שקר אִם; אִם διὰ τουτο ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφῆτας τοὺς προφητεύοντας ἐνόπια ψευδῆ, and הנביאים is absolutely required by the parallelism with vv. 30 and 31. The reading of אִם is connected with other variants 50 where we find the same idea that dreams do not form a peculiarity of the false prophets, but are entirely outside the province of all prophecy, whether false or true; cf. ad 29,8, and 27,9.

33 sense and contents, it is first of all apparent that הנתעים, which is found in all the Versions, is to be pointed as the Nif'al participle, and taken in the sense of the Latin gerundive, the Greek verbal adjective: *those doomed to destruction*. נאים must then be taken as the predicate to הנתעים, the אה before the latter word must be omitted. Thus with the smallest possible departure from that which has been transmitted to us, the text, in the form proposed by us, yields a sense at once satisfactory and in accordance with the context. 5

(5) אה מהעיר הואת אה; Ⓞ ἐπ' αὐτῶν.

(8) אה K^chib לבול.

(9) אה לשם שטין אה; Ⓞ, better, εἰς εὐφροσύνην.

אה + איהם, which is wanting in Ⓞ, and is certainly superfluous. 10

(11) The words which stand here in the middle of the verse are, on account of their liturgical and Levitical character, to be ascribed to a later redaction, and consequently stricken out, as in the case of vv. 14-26 of this chapter and of 31, 10-14.

(14-26) The whole passage, vv. 14-26, is wanting in Ⓞ, and is clearly a later excrescence, whose ideas and views are entirely foreign to those of the real Jeremiah; it is therefore to be canceled. On the other hand, an independent discourse of some length could not well end with v. 13, and we must, therefore, look for a fitting conclusion. Now if we take the passage 23,7-8, which is placed by Ⓞ after 23,40, we find that it serves in both texts as the final paragraph of a long discourse, although it forms a fitting conclusion in neither case. Indeed, the very fact of the varying position of the passage in the two texts, would be sufficient to arouse our suspicion that these verses in c. 23 have not retained their original place. Here, however, at the end of a speech which deals *ex professo* with the future of Israel after its release from the Exile, they would form a most appropriate conclusion. We also meet with these verses, almost word for word, in 16, 14-15, where, although they are to be found in all the Versions, they are absolutely inappropriate and interrupt the connection very sensibly. On the other hand, their occurrence in all the witnesses speaks in favor of their authenticity which is, in fact, not to be questioned. 15
20
25
30

The form in which these verses appear here, is produced by a combination of cc. 16 and 23. In 16, 14, אה has ולא יאמר עוד, against ולא יאמרו עוד 23,7; but Ⓞ has in both places καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι. In אה the second verse (16, 15) reads: בי אם חי יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומבבל הארצות אשר הדיחתם שמה והשבותם על אדמתם אשר נתתי לאבותם Ⓞ has the same text except that it reads τὸν οἶκον 35
Ⓞ, instead of בני ישראל, את בני ישראל, and ἐξώσθησαν instead of הדיחתם; 23,8, however, אה has: בי אם חי יהוה אשר העלה ואשר הביא את ורע בית ישראל מארץ צפונה ומבבל הארצות: אשר הדיחתם שם וישבו על אדמתם Ⓞ: ἀλλὰ ὃς ἔσθ' ὁ κύριος ὁ ἐξώσθησαν πάντες τὸ σπέρμα 40
Ⓞ, ἀπὸ τῆς βορῆα καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν οὐ ἐξώσθησαν αὐτούς ἐκεῖ, καὶ ἀπεκατέσθησαν αὐτούς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. The use of the two verbs together, 40
אשר הביא, in אה is very harsh; we, therefore, following 16, 15, read simply אשר העלה, which is in keeping with the parallelism and in agreement with Ⓞ (here συγγαγε, while in the preceding verse העלה is rendered by ἀνήγαγε. The reading of Ⓞ τὸ σπέρμα Ⓞ, since the two exiled kingdoms of Israel and Judah are here referred to, 45
אשר הביא of אה, since the two exiled kingdoms of Israel and Judah are here referred to. 45
For the conclusion of the verses we have adhered as closely as possible to 16, 15. Instead of הדיחתם 23,8, Ⓞ reads הדיחתם, as also אה correctly in 16, 15. The conclusion of 23,8 in Ⓞ is more closely conformed to 16, 15, from the fact that הדיחתם is read, instead of וישבו, cf. אה והשבותם. It must be acknowledged, however, that the reading of אה in 23,8 is to be preferred in that it has the stem ישיב 50
not השיב. The return to the old home is mentioned in the first half of the verse, and now follows as a new element, the promise that they shall always dwell there. We therefore prefer to read והיבשתים; cf. also 32, 37.

- 32 τὸν ἐν Αναθωθ. The mere fact of their varying position is enough to show that they are not original.
9. $\mathfrak{M}$ + אשר בעניות $\mathfrak{M}$, which is rightly lacking in $\mathfrak{M}$.
- (11) $\mathfrak{M}$ + והתקום הפנזה. The whole of the following passage is, in $\mathfrak{M}$ utterly unintelligible, and can only be restored by the help of $\mathfrak{G}$. Cf. the admirable accomplishment of this task by STADE, ZAT. v, 175-178.
- (12) $\mathfrak{M}$ והפנזה המנה; $\mathfrak{G}$ καὶ ἔδωκα αὐτό. $\mathfrak{M}$ לניני; $\mathfrak{G}$ 33 with copulative conjunction.
- (14) $\mathfrak{M}$ reads the verse: וקראתם את המנה הזאת והתקום ואת ספר הנלוו. $\mathfrak{G}$ also incorrectly but rather nearer the original: λάβε τὸ βιβλίον τῆς κτήσεως ταῦτο καὶ τὸ βιβλίον τὸ ανεργωσμένον καὶ θύσεις αὐτὸ εἰς ἄρχειον ἄστράκων ἵνα διαμείνη ἡμέρας πλείους. The text resulting from a combination of these two corrupt versions together with a justification of the details is given by STADE, *l. c.*
- (17-23) Verses 17-23 are found in all the Versions, but STADE in ZAT. iii, 15, and v, 15-175, note, clearly shows that they are not original.
- (23) $\mathfrak{M}$ K^othib ובתורתך. Q^oתֹּרַתְךָ.
- (25) $\mathfrak{M}$ + יהוה אדני יהוה.
- (26) $\mathfrak{M}$ אל יהוה $\mathfrak{M}$. $\mathfrak{G}$, correctly, πρὸς αὐτό, cf. 35, 12.
- (28) $\mathfrak{M}$ ביד הנשרים וביד נבוכדראצר מלך בבל $\mathfrak{M}$. $\mathfrak{G}$ merely εἰς χεῖρας βασιλέως Βαβυλωνος.
- (29) $\mathfrak{M}$ ואת הבתים $\mathfrak{M}$. $\mathfrak{G}$ καὶ κατακαύσουσι τὰς οἰκίας.
- (30) $\mathfrak{M}$ + יהוה נאם בני ישראל $\mathfrak{M}$. These words are suspicious from the fact that בני ישראל has not the same meaning here as in the preceding line, and are rightly lacking in $\mathfrak{G}$.
- (35) $\mathfrak{M}$ K^othib והט $\mathfrak{M}$, which is immediately followed by אה.
- (36) $\mathfrak{M}$ אתם אמרים. Since the reference here can only be to the words of Jeremiah himself in vv. 24-25 the reading of $\mathfrak{G}$, σὺ λέγεις, must be correct.
- (43) $\mathfrak{M}$ אתם אמרים $\mathfrak{M}$, $\mathfrak{G}$ σὺ λέγεις.
- 33 (2-3) HERTZIG and, following him, GRAF have stricken out vv. 2-3 as un-Jeremian. It would be better, moreover, to read, with $\mathfrak{G}$ ποιῶν ἔργον, עשה יהוה עשה יהוה.
- (4) $\mathfrak{M}$ כי בה is universally attested; but after cutting out vv. 2-3, כי also must be omitted.
- (4-5) A conjectural restoration of this utterly corrupt passage. $\mathfrak{M}$ reads: וקראתם את המנה הזאת והתקום ואת ספר הנלוו. $\mathfrak{G}$ λάβε τὸ βιβλίον τῆς κτήσεως ταῦτο καὶ τὸ βιβλίον τὸ ανεργωσμένον καὶ θύσεις αὐτὸ εἰς ἄρχειον ἄστράκων ἵνα διαμείνη ἡμέρας πλείους. $\mathfrak{I}$ et ad domos regis Iudae quae destructae sunt et ad munitiones et ad gladium cententium ut dimittent cum Chaldaeis. $\mathfrak{G}$ also, not varying greatly from $\mathfrak{M}$, καὶ περὶ οἶκον βασιλέως Iouda τῶν καθηρημένων εἰς χάρακας καὶ προμαχῶνας τοῦ ἀρχεσθαι πρὸς τοὺς Χαλδαίους. With these words, however, nothing whatever can be done, and the passage presents insuperable difficulties. A departure from the traditional text is absolutely necessary. The simplest course would be to adopt the suggestion of ROTHSTEN and read באים instead of באים, when I appeared to fight with the Chaldeans. But this would still not remove the difficulty of v. 4^b, and even though the whole passage may have been written down in its final form after the destruction of Jerusalem, it must be consistent with the supposition that Jeremiah was still a prisoner in the court of the prison and cannot, therefore, allude to the destruction of Jerusalem as a fact already accomplished. It is clear, to begin with, that only the Chaldeans can be the subject and the houses of Jerusalem the object of ולמלאם in v. 5; it must be, moreover, the fortifications and swords of the Chaldeans, to which reference is made in v. 4. Starting then from this fixed point, and studying the traditional text with a view to obtaining from it a form which will be satisfactory both as regards

- ture of the verse to retain **על בניה** in the first half, and omit it in the second half of the verse. **J** has at least: *Rachel plorantis filios suos et nolentis consolari super eis.*
- (21) **M** K^{thib} **הלכתי**.
- (22) The enigmatic words **נקהב תשובב נבר** are certain so far as the textual criticism is concerned, but their meaning is very obscure; see the explanatory note to the English translation. 5
- (28) **M** + **ולנתוין ולהרם ולהאביר**, which is wanting in **G**; cf. also 1, 10.
- (35-37) Verses 35-36-37 are found in **G** in the order 37-35-36. HIRTZIG strikes them out as being in the style of Deutero-Isaiah, and only loosely connected with the preceding. 10
- (38) **באים** is wanting in the K^{thib}, but is expressly noted as **בתיב**, and is in fact indispensable.
- (39) **M** K^{thib} **קיה**.
- (40) **M** K^{thib} **השרמות**, which is merely a clerical error. 15
- 46 (15) **מדוע נסחה אבירך לא עמר מ**, in which **נסחה** is difficult to explain, and the harsh enallage of the number is very striking. **CS** avoid the latter objection by reading the plural, the former rendering: **מא דין איתברו נברך ולא יבילו למקם**; while **J** *quare computruit fortis tuus?* 20 *non stetit*, has the singular throughout. This, however, still does not remove the difficulty of **נסחה**, which **S**, adhering to the etymology, renders: **τί ὄτι συνεψήσθη ὁ δυνατός σου**. **G** has preserved the original rendering, **διὰ τί ἐφυγεν ἀπὸ σοῦ ὁ ἄπις; ὁ μόςχος ὁ ἐκλεκτός σου οὐκ ἔμεινεν**, where it should be noted that the words **ἀπὸ σοῦ** are wanting in a number of the best and oldest MSS; 25 **ὁ ἄπις**=**ה** speaks for itself; **ὁ ἐκλεκτός** is an explanatory interpolation. For the parallelism of **נכ** and **לא עמר** cf. v. 21.
- (17) **M** points **שם קראי**, which hardly gives sense. **G** **καλέσατε τὸ ὄνομα**, and **J** *evocate nomen*, give the simple and good reading **שם קראי**.
- (20) **M** has **יפה פיה**, as two words; but we have here a **קמלטל** formation, and must 30 therefore treat it as one word; cf. the verbal form **יפיפת** **ψ** 45, 3. **M** reads **בא בא**, which is certainly a mere clerical error. All the Versions agree in reading **ἦλθεν ἐπ' αὐτήν**.
- (27-28) On vv. 27-28, cf. note ad 30, 10-11 (p. 66). 35
- 2 (14-17) The obvious fact that vv. 2, 14-17 cannot originally have belonged here, because they interrupt the connection, is duly recognized by EWALD (*Propheten*, ii², p. 100), who also (*l. c.* p. 85) advances the suggestion that Jeremiah himself inserted the verses here in his final revision of the work in Egypt shortly before his death. The verses certainly bear throughout the stamp of Jeremiah's style, 40 and their authenticity is the less to be questioned, since it is impossible to imagine any other reason for their interpolation in the book of Jeremiah.
- (15) Instead of **נצחה** the Q^{re} would read **נצתי**; but the passage 4, 17 clearly shows that we have here the stem **נצה**, not **יצה**. The singular **נצחה**, found also in 9 11 and 46, 19, with the feminine plural subject **עריי** is syntactically unimpeachable. 45
- (15-16) The superfluous words **ישב מבלי ישב** in v. 15 are found, it is true, in **M** and all the Versions; if, however, they be omitted, we obtain for vv. 15-16 three correctly constructed elegiac lines, which can hardly be accidental:
נתנו קולם	עליו ישאנו כפירים
עריו נצחה	וישיתו ארצו לשמה
יעוץ קדקר	נס בני נף ותחפנחם
- (16) **M** K^{thib} **ותחפנחם**.
- (17) **M** **בעת כוליכך בדרך**, which is syntactically very strange; instead of the participle

- 19 (2) **A** K^othib החרסות. But **G** has πύλης τῆς χαρσειθ.
- (11) **A** + ובתפת יקברו מאין מקום לקבור + **G**. These words, which are identical with 7,32^b, just as v. 6 with 7,32^a, here unnaturally separate the correlative clauses, and destroy the connection entirely. By changing their position and inserting them, for example, after ואת העיר הזאת in the same verse (so EWALD), nothing is 5 gained. In **G** they are, very properly, wanting.
- 12) **A** וליתה, through dittography of the final ו of ולישביו. This reading has the support of **C** alone. We should at least have to read, with **B** et ponam, ונתתי, **G**, simply, τοῦ δοῦναι.
- 13) **A** **K**^othib must be the correct reading, and **C** כאתר הופת המסאב, seems actually to have 10 read thus. **A** has הטמאים, but to take this as in apposition to the singular התפת הטמא is altogether out of the question. If we should attach the ה to התפת, and read, in accordance with Is. 30,33, במקום התפתה טמאים, we should undoubtedly remove the chief objection; but, in the first place, התפתה in this single instance, while we have התפת everywhere else, would be very strange; and, in the second place, we 15 should certainly expect to find טמאים before התפתה במקום, whereas **G** καθὼς ο τόπος ὁ διαπίπτων, ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις, bears indirect testimony to the traditional order of the words. We might be tempted to read, with **G**, מטמאיהם, but this is wholly un-Jeremian. There remains, then, nothing else but to read הטמא, though it must be acknowledged that the sense 20 thus obtained is rather feeble.
- A** והקפר. The infinitive absolute, which in 7,18 is entirely in place, would be very strange here. According to 32,29, we should read וקפרו; **G** καὶ ἐσπεισαν.
- 15) **A** K^othib מבי, before the following אל. 25
- 20 (2) **A** ויכה פתחור את ירמיהו הנביא **A**. **G** merely καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, cf. 26,23. The reading ויכה probably preserves a trace of the original ויכה.
- 26 (1) The words אל ירמיהו are wanting in **A** and all the Versions, but can hardly be dispensed with; cf. 27,1; 34,1; 36,1, and 49,34. 30
- (2) **A** has על.
- A** + ערי, which is wanting in **G**; cf. 7,2; 17,20; 36,6.
- (5) **A** והשכם, probably a mere clerical error; all the Versions and the parallel passages 7,13,15; 11,7; 25,3,4; 29,19; 32,33; 35,14,15; 44,4, agree in omitting the conjunction. 35
- (6) **A** K^othib הזאתה.
- (8) **A** has צנה, but these consonants must have originally been intended to have the pronunciation צנה, **G** συνέταξε . . . αὐτῷ, as in 36,8.
- A** + וכל העם. But an omission of these words in **G** would be hard to explain, while, on the other hand, it is entirely in keeping with the situation for priests 40 and prophets to take the initiative and incite the people, as in v. 11, where they are the authors of the accusation, and as, vice versa, in v. 16 the words of Jeremiah make such an impression on the people that they turn against the priests and prophets.
- (18) Instead of מיכה the Q^{re} would read the more usual form of the name מיכה. 45
- (24) It is very awkward that v. 24, though it forms the immediate continuation of v. 19, is separated from it by the intervention of vv. 20-23; for Ahikam, the son of Shaphan, also belongs to the princes of Judah who here sit in judgment upon Jeremiah. 50
- 36 (17) **A** + מפניו, which has been erroneously and awkwardly introduced from v. 18, and is, therefore, properly wanting in **G**.
- (28) **A** + הראשנים.

- 2 מִלֵּךְ we should expect the infinitive *GRAI*. The words are, moreover, redundant, while up to this point we have a well constructed verse of two parallel members. *Θ* evidently did not read the words, and had the text of v. 17 in a somewhat different form: οὐχὶ ταῦτα ἐποίησέ σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ; λέγει Κύριος ὁ θεός σου. This נָאם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, as a more complete conclusion to our coherent and independent passage, is certainly very tempting, and אָנֹכִי instead of אַתְּ can hardly be regarded as a mere variant; yet it seems to me more prudent to abide by *AI*, on account of the strict parallelism subsisting between the two members of the verse.
- 12 4 Instead of אַתְּ אֱהָרִיתֵנוּ, *Θ* has οδοῦς ἡσων — אֲהָרִיתֵנוּ which may be the better reading; but it is impossible to come to any decision in regard to such a fragment, standing, as it does, apart from all context.
- 17 8 The Q^rè following the false analogy of v. 6, which is altogether dissimilar, would read here וְלֹא יָרָא instead of וְלֹא יָרָא; this reading of the Q^rè has only the support of *℥*. The K^thib is correct, and we must, with *℥SS*, point יָרָא.
- 10 *AI* וְלֹא יָרָא. *℥℥*, better, without the conjunction.
AI K^thib בָּרָרְנוּ.
 11) *AI* K^thib יָמֵנוּ.
- 12) V. 12 in the form in which it has come down to us can only be an appeal to God, parallel to מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל יְהוָה, v. 13, and must then be taken in close connection with v. 13. But this causes considerable difficulties. It is hardly possible to conceive of מִקְדָּשׁנוּ as said of JHVH; מָרוֹם is a most unnatural expression for the one who sits enthroned in the heights of heaven; and in the single parallel passage in Jeremiah, 14, 21, נִסָּא בְּבֹד, refers to Jerusalem. Some have, therefore, been disposed to regard the whole verse as an apostrophe to Jerusalem: *O glorious high throne from the beginning, place of our sanctuary!* while others have taken the sentence as a separate statement: *The place of our sanctuary is a glorious, high throne from the beginning.* But the latter interpretation of the words yields no connection with the context, and introduces a perfectly idle and, in this place, unintelligible thought; while the former, an invocation of Jerusalem as the place whence alone salvation can come, involves an idea not to be expected from the prophet who 7, 13 15, so emphatically protests against all external estimation of the temple of Jerusalem. Since *Θ*, too, has the words in a greatly abbreviated form, θρόνος δόξης ὑψωμένος, ἄγλασμα ἡμῶν, we are forced to recognize in them a later addition.
- 13 יִסְרִי בָאָרֶץ יִתְּבוּ is EWALD's extremely happy emendation. *AI* has יִסְרִי בָאָרֶץ יִתְּבוּ, for which the Q^rè reads יִסְרִי. But this sudden change to the first person is extremely harsh, and we should certainly read, with *℥* *recedentes a te*, יִסְרִי; יִסְרִי might easily drop out immediately before ב. Without either pronoun *Θ* ἀφεσθηότες, and *℥* יִסְרִי. The traditional יִתְּבוּ בָאָרֶץ must also be due to a clerical error. The figure *they shall be written on the earth* (that is, in the dust, and not on the imperishable rock) is very peculiar, and is not to be met with elsewhere in the OT; moreover, we expect here an idea parallel to the preceding יִבְשׁוּ. All these difficulties are solved in the simplest manner by EWALD's emendation יִתְּבוּ בָאָרֶץ; יִתְּבוּ, then, must, of course, be connected with יִסְרִי.

- 19 (1) *AI* has here simply מִקְדָּשִׁי, but a new verb is indispensable here. *℥℥*, in accord, καὶ ἄξεις ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων. *℥*, simplifying differently, *vade et accipe lagunculam figuli testem a senioribus populi.*

- 27 and translated, and that alone, can stand as forming an integral part of the genuine ancient text. In *kuī* τῶν ἐπιλοίπων σκευῶν we have probably a corruption in the Greek text for *kuī* ἐπὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν.
- 28 (1) *Al* reads: ויהי בשנה ה' היא בראשית מסלכת צדקיה מלך יהודה בשנת הרביעית בתרש החמישי 5
אמר אלי. *G*: καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει Σεδεκία βασιλέως Ἰούδα ἐν μηνὶ τῷ
πέμπτῳ εἶπέ μοι, the eye of the scribe having wandered from *בשנה* to *בשנת*.
But this elaborate date is utterly out of place here. Every attempt to represent
to ourselves what is here reported leads to the recognition of the fact that we
have, in cc. 27 and 28, a connected narrative, in which the events follow one 10
another in swift succession. After Jeremiah has completed his warning and dis-
suasive words, Hananiah immediately presents himself, and both by speech and
by symbolical action defends the opposite view.
- (3^b.4) Verses 3^b and 4 read in *Al*: המקום אל: לקח נבוכדנאצר מלך בבל מן המקום 15
אח בלי בית יהוה אשר לקח נבוכדנאצר מלך יהודה ואת כל גלות יהודה הכאים בבלה אני משיב
הוא ויביאם בבל ואת יבניה בן יהויקים מלך יהודה ואת כל גלות יהודה הכאים בבלה אני משיב 15
אל המקום הזה נאם יהוה כי אשבר את על מלך בבל. *G*: on the other hand, has: τὰ
σκευῆ οἴκου Κυρίου καὶ Ἰεχονίαν καὶ τὴν ἀποικίαν Ἰούδα, ὅτι συντρίψω τὸν Ζυγὸν
βασιλέως Βαβυλῶνος. Here, too, as in 27, 19-22, excrescences may be recognized
in the text of *Al*, and the briefer recension of *G* is original.
- (11) *Al* + נבוכדנאצר. 20
Al + כעוד שנתים ימים, a needless repetition.
At the end of v. 11 *Al* and all the Versions have the words וילך ירמיה הנביא לדרבו, except
G, which has merely: καὶ ὕψητο Ἰερεμίας εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. But the following
words of Jeremiah can only be conceived as the immediate answer to the sym-
bolical action of Hananiah; it would be utter nonsense to suppose that the prophet 25
after this action goes quietly home, and does not speak what follows till several days
have passed. Moreover, the introduction of these words by הלוך ואמרת, from
which the addition לדרבו וילך ירמיה has arisen, must not be understood to mean
that Jeremiah, when he spoke these words, was no longer in the presence of
Hananiah but in some other place; cf., on this point, 35, 13, and especially 30
39, 16.
- (13) *Al* ועשית *G* καὶ ποιήσω, is undoubtedly correct.
- (14) V. 14 reads in *Al*: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על ברזל נתתי על צואר כל הנזים 35
האלה לעבד את נבוכדנאצר מלך בבל ועברהו וגם את חית השדה נתתי לו
עליו. *G*: on the other hand, has only: ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος Ζυγὸν σιδηροῦν ἔθηκα ἐπὶ τὴν τράχηλον
πάντων τῶν ἔθνῶν ἐργάζεσθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.
- 51 (59ff.) This remarkable narrative has come down to us as an appendix to the long
oracle against Babylon, cc. 50 and 51; to make it applicable there, vv. 60^b
and 62 were interpolated later, and these verses must of course be omitted if 40
we would restore the original form of the narrative.
- (64) At the end of this passage *Al* adds the words, wanting in *G*, ויעפו עד הנה דברי
ירמיהו. The utterly meaningless ויעפו can only have strayed in here through
some unfortunate accident from v. 58; it is the concluding word of the long
oracle against Babylon. The words עד הנה דברי ירמיהו are, after the analogy of 45
Job 31, 40; *ψ* 72, 20, a note intended to mark off the speeches of Jeremiah from
the historical appendix c. 52; they owe their origin to the final redaction of the
Book of Jeremiah.
- 34 (5) *Al* ובשרפות. *I* et secundum combustiones; *G* καὶ ψς ἔκλασαν. 50
(7) *Al* + הנותרות.
- 37 (5) Another transposition must be made here. The facts related in c. 37 stand in

36 א. הראשונה + א.

32) א has: יורטיוה לקח סגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נדוהו הכפר v. 28. G, more briefly, και ελαβε Βαρουχ χαρτιον ετερον, which must be regarded as the original reading, altered in א in accordance with v. 28.

45 (4) א + היא את כל הארץ היא These words, which are moreover very strange syntactically, distort the whole sense. We must at least have את כל הארץ היא; for the grief of Baruch over the sorrow and affliction which he must write down has reference to the calamity with which the people of God are threatened; and the great thing which Baruch seeks is evidently the turning away of this sentence; 10 and that which JAVU has built and planted, can refer to Israel in accordance with prophetic usage.

27 (t ff.) The narrative of cc. 27 and 28, as will appear later on, has been variously disarranged and very much revised. A transposition must be made at the very 15 beginning, and the date, 28, 1, be prefixed to the whole narrative. In א, c. 27 begins with the words, (Q^{re}: יאשיהו ויאשיהו בן יאשיהו) בראשית סלכות יהויקים בן יאשיהו (יאשיהו) which has long been recognized as a palpable error, since in v. 3 Zedekiah appears as the king then reigning in Jerusalem. The error may have arisen from 26, 1, where the statement is quite correct. G has no superscription at all, but begins 20 c. 27 with v. 2: ουτως ειπε Κυριος ποιησον σεαυτω δεσמוς και κλοιους. But a date in the superscription is indispensable. Since, however, c. 28, which clearly forms the immediate continuation of c. 27, at least does not need a date, all difficulties are removed if we simply transfer the words of 28, 1 to the head of c. 27.

1) Instead of בשנת the Q^{re} reads בשנה, cf. ad 32, 1 (p. 63). 25

(2) א + אלי, contrary to the style of the narrative sections. G has, correctly, only ουτως ειπε Κυριος.

(6) א את כל הארצות האלה G, better, simply την γην.

(7) Verse 7 is properly wanting in G. The idea that the dominion of the Chaldeans is to be merely transitory, and is to fall to pieces after the third generation, is 30 decidedly inappropriate in this place, where it is much more to the interest of the prophet to depict the power of Nebuchadnezzar as terribly as possible.

(9) א הלמתיקם, but the parallelism imperatively requires των ενυπνιαζομενων θυμων, which is actually the reading of G²⁷; cf. ad 29, 8 (p. 61).

(12.16) Here and in v. 16 the reading of א and all the Versions is הדברתי. But such a change 35 to the first person is not appropriate to the narrative sections, to which c. 27 undoubtedly belongs; even the אלי of v. 2 is wanting in G. I, therefore, read in both cases הדבר.

18) א has לבלתי באו which is absolutely impossible. A perfect is syntactically not allowable here, and א therefore points, not באו, which would naturally suggest 40 itself, but בא; we are left, therefore, the choice between the infinitive בא and the imperfect יבאו. The latter is the more probable; the initial י of יבואי dropped out after the final ו of לבלתי.

19-22. Verses 19-22 appear in א in the following form: ויכתיב כה אמר יהוה צבאות אל העפרים אל הכלים הנותרים ועל ימי הכליים הנותרים בעיר הואת אשר לא לקחם נכונדנאצור סלך בבל ועל הים ועל המצינות ועל ימי הכליים הנותרים בעיר הואת אשר לא לקחם נכונדנאצור סלך בבל 45 בנלותו את יבוניה (יבניה Q^{re}) בן יהויקים סלך יהודה טירושלם בבלה ואת כל חרי יהודה וירושלם ויכתיב כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על הכלים הנותרים בית יהוה ובית סלך יהודה וירושלם בבלה 22 ויבאו ושמה יהו עד יום פקדי אהם נאם יהוה והעליתם והשבתם אל המקום הוה This intolerable diffuseness and prolixity evidently owes its origin to later redaction. G has in fact the following shorter form, which is certainly the original, although 50 the opening words have been somewhat disarranged: ότι ουτως ειπε Κυριος και των επιλοιπων σκευων, ων ουκ ελαβε βασιλευς βαβυλωνος, δε απικισε τον Ιεριου αιαν εις Ιερουσαλημ, εις βαβυλωνα εισελεύσεται, λεγει Κυριος. What G has here read

- 41 (6) **A1** reads הלך הלך ובכה. It is impossible to see any motive for Ishmael's weeping, whereas the eighty men, who come as mourners, are the natural subject of the verb here. **G** therefore, correctly, αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον.
- (7) **A1** + תוך.
- (9) **A1** has ביד גדליהו, which is utterly meaningless and admits of no explanation. **G**, with very slight variation from the consonantal text of **A1**, φρέαρ μέγα.
- (10) **A1** reads את בנות המלך ואת כל העם הנשארים במצפה. **G** merely καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως. The conjunction is indispensable; the rest in **A1** is a needless addition, and a mere repetition of what has been previously said.
- A1** + וישבם ישמעאל בן נתניה. This, too, is a needless repetition. 10
- (16) We must emend, with HITZIG, אשר שבה ישמעאל instead of the traditional reading, אשר השיב סאת ישמעאל. The corruption would be still easier to explain, if we could assume, with HITZIG, that the original reading was, אשר השבה אתם ישמעאל; but no Hif'il of the stem שבה occurs.
- (17) **A1** K^cthib במוהם. 15
- 42 (1) **A1** ויזניה. **G** καὶ Ἀζαρίας; cf. 43,2.
- (2) **A1** + בל.
- (6) **A1** K^cthib אנו.
- (12) **A1** points והשיב, and **G**, too (καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς), derives the word from the stem שיב. The first person in **G** has no weight against the third person in **A1**, which latter is the only correct reading. But **S**, *et habitare vos faciam*, derive the form from the stem ישב, and this is what the whole context positively requires.
- A1** has אל. 25
- (18) **A1** + וחטתי.
- (20) **A1** K^cthib התעתים; a mere clerical error.
- A1** + אל יהוה אלהיכם.
- 43 (10) **A1** שפירוי. **S**, better, κατέκρυψας. 30
- A1** K^cthib שפירוי.
- (11) **A1** K^cthib ובאה.
- (12) **A1** והצתי; **S**, better, καὶ καύσει.
- The original and remarkable rendering of v. 12^b in **G**, καὶ φθειριεῖ γῆν Αἰγύπτου ὡσπερ φθειρίζει ποιμῆν τὸ λυάτιον αὐτοῦ, is, of course, genuine and reproduces the original sense of the passage. Perhaps **G** read another verb instead of עשה.
- (13) **A1** reads בארץ מצרים. **G**, far better, τοὺς ἐν Ὠν; cf. Gen. 41,45-50; 46,20, and Ez. 30,17 (**G**).
- 44 (3) **A1** reads והמתיתם אתם ואבותיכם, which is intended to lead over to the direct address which follows. **S**, better, **אנא** **אלהיכם**. In **G** the words are wanting altogether. 40
- (9) **A1** גשו אל. **G** τῶν ἀρχόντων ὑμῶν. The מלך and the שרים always form a συγκρησις, and the mention of the שרים would be decidedly missed here. **A1**, however, seems to be right in reading the suffix pronoun of the third person singular, as against the second person plural of **G**. 45
- (11.12^a) Verses 11 and 12^a appear in **A1** in the following form: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שם פני בכם ולרעה ולהכרית את כל יהודה¹² ולקחתי את שארית יהודה אשר שמו פניהם לבוא ארץ מצרים לגור שם ותמו כל בארץ מצרים יפלו בהרב ברעב יתמו מקסין ועד גדול יתמו וברעב יתמו. **G**, on the other hand, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐφίστημι τὸ πρόσωπόν μου τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς καταλοίπους τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν βουφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐκλείψουσιν ἀπὸ μικροῦ ἔως μεγάλου. The text as given by us varies from this latter form merely in the position of the conjunction in a single instance. Here again **A1** exhibits all the ex-

- 37 the most intimate connection with the contents of c. 34, and must originally have been narrated along with them. The temporary retreat of the Chaldeans is supposed in 34,21.22 to be already known; and therefore the only passage in which it is reported, 37,5, must necessarily have stood originally before 34,21. Moreover, the two verses which at present open c. 37, and there introduce the report severed from its connection with c. 34, are of the most superficial and worthless character, and clearly bear the stamp of mere patch-work. The removal of 37,4 from this connection and the placing of 37,3 after 37,5 are necessary consequences. 5
- 34 (11) **¶** Q^{re} ויכנישום. The Hif'il of כנש occurs nowhere else.
 (12) **¶** + את יהוה, which, alongside of דבר יהוה, is entirely superfluous and incomprehensible, and is properly wanting in **¶**. 10
- 37 (4) **¶** K^{ethib} הכליא cf. 52,31.
 (16) **¶** כי בא, which is syntactically very strange and difficult. **¶** και ηλθεν.
 (19) **¶** K^{ethib} יאיו. 15
- 38 (3) **¶** only בה. **¶**, better, ὅτι οὕτως.
 (4) **¶** + השירים. It is easy to understand how, after all that comes between, the 20 need would be felt clearly to designate the subject from v. 1, but this is not indispensable.
 (5) **¶** אתהם, according to which the words would be part of the speech of Zedekiah, and would contain a confession, on the part of the king, of his unworthy situation. Better, with **¶**, πρὸς αὐτοῦς, as an explanatory remark of the 25 narrator.
 (10) **¶** שלושה is a generally accepted emendation of H11716's for the traditional שלשים. **¶** את ירמיהו הנביא. **¶**, simpler and better, merely αὐτόν.
 (11) **¶** K^{ethib} הסתכות.
 (16) **¶** + בפתח. Here a useless addition. 30
¶ + את, which is, however, expressly attested as קרי בתיב ולא קרי.
 (23) **¶** points תשרף, probably on account of the את which can, however, very well stand with the passive. Much better and more naturally **¶** κατακαυθήσεται.
- 39 (15) 18 Another transposition must be made here. The account of the oracle given to 35 Ebed melech in person forms the natural conclusion of c. 38, and comes, both as regards matter and time, before the conquest of Jerusalem which is described in 39,1 ff.
 16 **¶** K^{ethib} מבי before את immediately following.
 14 Between 39,14 and 40,6 must originally have stood a statement of the fact that 40 Gedaliah was appointed the Babylonian governor over the people who remained, and that he took up his abode at Mizpah.
- 40 (8) **¶** וישמעאל; **¶** without copulative conjunction.
¶ has ויחנן ויונתן בני קרה. **¶** και Ιωανν υἱὸς Καρη. Since in the further course 45 of the narrative only a קרה בן קרה appears, the doubling of the name in **¶** must be referred to an uncorrected clerical error.
¶ K^{ethib} עיפי.
 (10) **¶** אלינו. **¶**, much better and more in keeping with the context, ἐφ' ἡμᾶς.
¶ בעריכם. **¶** merely ἐν ταῖς πόλεσιν. 50
- 41 (1) **¶** + רבי המלך.
 (3) **¶** את גדליהו + **¶**.

- 17 pecially Neh. 13,15-22. We also find in this passage many details of expression not agreeing with the style of Jeremiah which add external confirmatory evidence to the internal grounds of suspicion. But, on the other hand, the whole tone and form of expression is so plainly intended to imitate Jeremiah, and depends so evidently on parallel passages of Jeremiah, that we must assume that a partisan of Nehemiah put this sabbath sermon into the mouth of the prophet and incorporated it into his book. 5
- 39 1ff. C. 39 has no connection at all with c. 38, and presents an entirely different legendary narrative of the fate of Jeremiah after the capture of Jerusalem. The narrative, in its present form, has been worked over and interwoven with the older account, in the course of which some of its details have been omitted. Verses 4-13 are wanting in $\mathfrak{G}$, but improperly. 10
- (4) The reading of $\mathfrak{A}$ and all the Versions is באשר ראם, referring back to v. 3 (which, however, belongs to a different connection), and giving an altogether false sense. It was not the knowledge that the Babylonian generals had taken position at the middle gate, but the perception of the fact that Jerusalem was captured, that drove Zedekiah and the troops which still remained, to seek their safety in flight by night. 15
- $\mathfrak{A}$ reads ויעא, but $\mathfrak{S}$ have, correctly, the plural, *et egressi sunt*, which is also the reading of the parallel passage 52,7 (וילכו).
- (8) $\mathfrak{A}$ בית $\mathfrak{S}$, and the parallel passage 52,13, correctly, בתי.
- (13) V. 13, returning to v. 3, leads over to v. 14, which belongs to the older narrative; it must, therefore, be attributed to the latest redaction. 20
- 40 (1) The beginning of v. 1 reads in the traditional text: הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחר שלח אתו נבואראדן רב טבחים סן הרמה בקחתו אתו. But this superscription cannot be original, for in the whole of the following section no word of God whatever comes to Jeremiah. We must, therefore, see in these words another result of the combination of the two narratives of the experience of Jeremiah after the destruction of Jerusalem. The statement that the following scene, the fulfillment of the royal edict of Nebuchadnezzar issued in 39,12, took place in Ramah is, of course, essential, and forms part of the original contents of this account, in the reconstruction of which it must, therefore, be retained. The words which we have inserted in the text on purely conjectural grounds, and without any external support, would restore in the simplest manner the connection between 39,12 and 40,1 6. 25
- (3) $\mathfrak{A}$ והיה לכם רבר (הרבר $\mathfrak{Q}^{\text{r}}\mathfrak{S}$) הוא + $\mathfrak{A}$.
- (4) ועתה הנה $\mathfrak{A}$.
 היום + $\mathfrak{A}$.
 לבוא אתי בבבל + $\mathfrak{A}$.
 ראה כל הארץ לפניך אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה לך + $\mathfrak{A}$. 40
- (5) V. 5 begins in $\mathfrak{A}$ with the utterly unintelligible words ועירנו לא ישוב. $\mathfrak{G}$ $\epsilon\nu$ η̄ξ̄, which is decidedly better.
- 50 For cc. 50 and 51 the student should consult BIRNBOIM'S conclusive investigation, *Ueber die Capitel 50 und 51 des Buches Jeremia*, in *Jahrbucher für deutsche Theologie*, vol. xxiii, pp. 428-470; 529-562. 45
- (2) $\mathfrak{A}$ הבישו עעביה חתו נלויה + $\mathfrak{A}$.
- (5) $\mathfrak{A}$ reads ונלוו, but seems, by the pointing באו, which, of course, can only be the imperative, to intend to indicate that ונלוו also is to be taken as an irregular imperative Ni'fal. Were ונלוו correct, we should at least have to read ובאו ונלוו in accordance with $\mathfrak{G}$, καὶ καταπεύθονται. We read, therefore, with $\mathfrak{S}$ 50

44 crescences which we have already repeatedly encountered in the narrative sections.

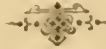
(17-19:25) Here also **A** points everywhere לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם; cf. note on 7, 18 (p. 51).

19 **A** לְהַקְצִיבָהּ, with special Masoretic marginal note, הַה' רָצָה. This difficult word, which is wanting in **G**, has been explained in various ways: **T** לְמַעַתָּה; **I** *ad colendam eam*; **A**, εἰς κάκωσιν; **S**, τῷ γλυπτῷ αὐτῆς; in some Greek MSS we find καὶ σοββα which may be the rendering of **Θ**. The most probable explanation is that given by RASHT, in accordance with Job 10,8, *to make an image of her*, so that the meaning would be *to make an image of the goddess out of dough*.

(22) **A** מֵאֵין יוֹשֵׁב + **A**. 10

(23) **A** כִּי־וַיִּהְיֶה הוּא + **A**.

(29-30) The fact that vv. 29 and 30 are not original has been clearly shown by HITZIG. Jer. does not give an אֶת אִתָּה anywhere else; and the way in which the fall of Hophra is here predicted as not caused by the conqueror of Zedekiah shows that we have here a *vaticinium ex eventu*. The real Jeremiah mentions, (43 10 12; 15 46, 20ff.) the catastrophe of Hophra as brought about by Nebuchadnezzar, which is also the view of Ezekiel in his Egyptian prophecies, cc. 29-32. In general, the conclusion of the biographical portion of the Book of Jeremiah is mutilated: we expect, beyond question, the continuation of the narrative to the catastrophe. And this mutilation must be regarded as intentional, for the traditional account 20 of the tragic end of the venerable prophet is supported by every external and internal probability, and it is easy to understand how in later times pains would be taken to draw the veil of oblivion over this sad and shameful occurrence.

25

10 (5-9) Throughout this whole section the text of **G** is very corrupt and in a mutilated condition; so much, however, is certain, that **G** read v. 9 before vv. 5ff., and this position of v. 9 is by far better and more natural than in **A**, and must certainly 30 have been original.

(5) **A** reads יִנְשׂוּא, which is, of course, a mere clerical error.

(11) V. 11, which the fact of its being written in Aramaic is sufficient to characterize as something *sui generis*, must be considered a very late interpolation in the passage 10, 1-16, itself a late addition. It violently separates vv. 10 and 12, 35 which belong intimately together, but it is found in **G** which, on the other hand, omits v. 10, and also vv. 6-8. This wide divergence of tradition must of itself arouse suspicion; moreover, the whole passage 10, 1-16 is so specifically in the style of Deutero-Isaiah, that no one but a late writer conversant with that prophet can be its author. Nevertheless it does not belong to the very latest portions of 40 the book of Jeremiah, since, as is shown by the citation 51, 15 19, it was regarded by the author of cc. 50-51 as an integral part of the book.

(13) **A** אֲרִי־קָתִיב **K**.

17 (19) **A** קָתִיב **K**.

45

(23) **A** שׁוֹמֵעַ **K**.

(24) **A** בָּהּ **K**.

(19-27) This passage is not by Jeremiah, but quite late. Jeremiah nowhere else mentions the Sabbath at all, and is such an earnest opponent of all the dead works of the Law that he cannot have connected with the external observance of the 50 Sabbath such promises, even going so far as to make the very existence of Judah and Jerusalem dependent upon it. We are reminded rather of the struggle of Ezra and Nehemiah for the carrying out of the law of the Sabbath; cf. es-

- 51 (3) An utterly desperate passage. **Al** reads וְאֵלֵי־תֵעַל בְּסֵרִינִי קִשְׁתּוֹ יִדְרֵךְ הַדָּרֶךְ וְיִדְרֵךְ הַדָּרֶךְ, the second יִדְרֵךְ being erased by the Q^{re}: it is a כְּרִי ולא כְּרִי and a mere ditto-gram. It would seem simplest to point the traditional אַל as the negative אֵל, and this has actually been done by **CSJ**. But this is impossible on account of the meaning, since only the enemies of the Chaldeans can be addressed here; and therefore **Al** points לֵא and explains the whole as a violent ellipsis: *To him who bends, I say: Let him bend his bow; and to him who envelops himself in his coat of mail: Spare not.* This explanation is, however, merely a desperate effort to get out of the difficulty; the position of הַדָּרֶךְ and especially that of the jussive תֵּעַל is absolutely incomprehensible. We must, therefore, with **G** τεινέτω 10 ὁ τεινῶν τὸ τόξον αὐτοῦ καὶ περιέσθω ὡς ἐστὶν ὄπλα αὐτοῦ, strike out the two negatives, although the elimination of a negative is one of the most hazardous operations of textual criticism. But another variation of **G** from **Al** is noteworthy: ὡς ἐστὶν ὄπλα αὐτοῦ can never have been the translation of a simple בְּסֵרִינִי, but would go back to a עליו סֵרִינִי. Besides, the parallelism and the structure of the 15 verse would lead us not to subjoin as the second member a simple ויֵתַעַל בְּסֵרִינִי, in which, moreover, the jussive יֵתַעַל coming immediately before the pause is, to say the least, unusual. **S**, too, has found it necessary to supply a special subject for this clause, and renders: **ولا يعمدس من حملك** (*sic!*) **ولا يعمدس**. In view of the reading ויֵתַעַל עליו סֵרִינִי, which is conjecturally assumed as that of **G**, 20 and in accordance with the structure of the first three words, we easily arrive at ויֵתַעַל העֵלָה בְּסֵרִינִי as the original reading. העֵלָה is the common word for *hostile aggression*, so that העֵלָה can actually mean *the enemy*.
- (7) **Al** + גִּיּוּם.
11. The word השְׁלֹמִים can, in the context, hardly mean anything else than *quivers*, 25 as **CSJ** translate; **CS** simply retain the obscure word.
- 13 **Al** K^othib שְׁכַנְתִּי שְׁכַנְתִּי. The two words אָמַת בְּצַעַךְ are very obscure, but are found in all the Versions; for **G**'s reading εἰς τὰ σπλάγγνα σου is merely due to the error of a scribe who wrote בְּצַעַךְ for אָמַת. אָמַת is pointed by a number of witnesses אָמַת; but **Al** has 30 very properly avoided this, as in that case no construction is to be obtained which would be satisfactory. For the sense, parallelism and context are reliable guides; the assonance בְּצַעַךְ . . . קֶצֶךְ must be regarded as intentional.
- (19) **Al** K^othib יַעֲקֹב. **Al** + וּשְׁבַט שִׁבְטֵי, which gives no satisfactory sense; we should have to read וּשְׁבַט שִׁבְטֵי 35 וְיִשְׂרָאֵל שִׁבְטֵי, in conformity with the primary passage 10, 16. **G**, therefore, correctly, ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα αὐτός ἐστι κληρονομία αὐτοῦ. **S** combines **Al** and **G**: **ولا يعمدس من حملك**.
- 30 **Al** reads הַצִּיּוֹן which, in parallelism with נִשְׁבְּרוּ, is extremely harsh. We shall, 40 therefore, have to read the Hof'al with **CSJ**, while **S** **حسبته اجسه** **حسبه اجسه**, has both verbs in the active voice. The Masorites probably pointed the consonantal form הַצִּיּוֹן as an active verb, because the Hof'al does not elsewhere occur in the OT, the Nif'al being the usual passive.
- (34) **Al** K^othib אֲבָלְנוּ הַסַּמָּנוּ. 45
Al K^othib הַצִּיּוֹנוּ.
Al K^othib בְּלַעְנוּ.
Al from הַרְחִינִי, and the Q^{re} has the same verb הַרְחִינִי; but we must derive the form from the stem נָרַח, and so point הַרְחִינִי.
- 41 **Al** + וְשֵׁשֶׁת, an *Altbash* for בְּבַל; cf. ad v. 1 (p. 76.), and 25, 26 (p. 54). The fact 50 that the word disturbs the elegiac scheme evidently intended here (note the אֶרֶץ), is sufficient to show that it is a later interpolation.
- (43) **Al** + אֶרֶץ.

Arrangement of the Text

In the present edition of the Book of Jeremiah the text is arranged in chronological order as follows:

1, 1-2-4-19; 2, 1-13-18-37; 3, 1-5-19-25; 4, 3-9-11-31; 5, 1-19-23-31; 6, 3, 6-16; 11; 12, 1-3-5-6; 18; 7; 8; 9, 1-21; 10, 17-24; 25, 1-3-7-11-13^a-15-29; 46, 1-12; 47; 48, 1-21^a-25-28-35-44; 49, 1-33.

14; 15, 1-10-15-21; 16, 1-13-16-18-21; 17, 1-4-14-18; 12, 7-17; 35, 1-14-17-19.

13.

24; 29, 1-3-15-21-22^a-31^b-32; 49, 34-39; 22; 23, 1-6; 23, 9-18-21-40; 21, 1-10-13-14; 20, 14-18-7-12; 32, 1^a-2^a-6-15-24-44; 33, 1-4-13; 23, 7-8 (= 16, 14-15).

30, 1-9-13-21; 31, 1-2-9-15-34-38-40; 46, 13-26.

19; 20, 1-6; 26, 1-19-24-20-23; 36; 45; 28, 1^a; 27, 1-6-8-22; 28, 1^b-17; 51, 59-60^a-61-63-64; 34, 1-7; 37, 5-3-6-10; 34, 8-22; 37, 4-11-21; 38, 1-28^a; 39, 15-18-38, 28^b-39, 3-14; 40, 6-16; 41; 42; 43; 44, 1-28.

10, 1-4-9-5-8-10-12-16; 17, 19-27; 39, 1-2-4-12; 40-1-5; 50; 51; 52.

Interpolations relegated to the Footnotes

The following passages, being later glosses and interpolations, are relegated from the text, and appear in the footnotes:

1, 3; 3, 17-18; 4, 1-2-10; 5, 20-22; 10, 11-25; 15, 11-14; 17, 12; 20, 13; 21, 11-12-23, 19-20; 25, 4-6-12-13^b-14-30-38; 27, 7; 29, 2-16-20-22^b-31^a; 30, 10-11-22-24; 31, 10-14-35-37; 32, 1^b-2^b-5-17-23; 33, 2-3-11^a^b-14-26; 35, 15-16; 37, 1-2; 39, 13-44-29-30; 46, 27-28; 48, 21^b-24-26-27-29-34-45-47; 51, 60^b-62.

Index Table

to facilitate references to verses appearing in the present edition out of the traditional order.

cc., vv.	pp., ff.	cc., vv.	pp., ff.
1, 1-2, 3	= 1.	11, 1-10	= 5, 30-41.
2, 4-13	= 2, 1-11.	11, 11-12, 3	= 6, 1-21.
2, 14-17	= 26, 5-7.	12, 4	= 26, 17-18.
2, 18-37	= 2, 12-32.	12, 5-6	= 6, 22-24.
3, 1-5	= 2, 33-38.	12, 7-17	= 15, 16-27.
3, 6-18	= 5, 14-28.	13, 1-20	= 16, 14-39.
3, 19-24	= 2, 39-44.	13, 21-27	= 17, 1-12.
3, 25-5, 7	= 3.	14, 1-15, 1	= 13, 17-44.
5, 8-6, 19	= 4.	15, 2-16, 13	= 14, 1-38.
6, 20-30	= 5, 1-12.	16, 14-15	= 23, 15-18.
7, 1-29	= 7, 13-44.	16, 16	= 14, 39-40.
7, 30-9, 13	= 8.	16, 17-18	= 15, 1-2.
9, 14-21	= 9, 1-12.	16, 19-20	= 26, 20-22.
9, 22-25	= 26, 9-15.	16, 21-17, 4	= 15, 3-9.
10, 1-16	= 38, 1-15.	17, 5-13	= 26, 24-36.
10, 17-25	= 9, 13-20.	17, 14-18	= 15, 10-14.

- 51 (48) **M** reads **יבוא**, the plural is, however, to be restored according to **U²J**. In **G** the whole passage, 44^b-49^a, is wanting.
- (49) **M** **הללי ישראל**. These words can only be taken as a vocative: *Babylon, too, must fall, O ye slain of Israel!* but this gives no close association of ideas, and the address to the slain is peculiar. **J**, quite freely, *et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra*. **U²S** have taken **בבל** as adverbial accusative, or else have read **בבבל** and taken **לנפל** as predicate to **הללי ישראל**: **אף בבבל איתרמיאו קטילי ישראל**: **הללי ישראל**. In **G** the whole passage is wanting. The necessity for an emendation is evident, and sense and parallelism both point to a convenient way. We need merely repeat the final **ל** of **לנפל** before **הללי**, and order is at once restored.
- (58) **M** reads **הפזת**. **U²J**, better, **הרזת**; cf. 1, 18.
M **ויעפו**, which is probably a mere clerical error. **U²S** simply, **ἐκλείψουσιν**, **נל-פ** without conjunction; cf. the parallel passage Hab. 2, 13.
- 59-64. Verses 59-64, in their original form as an independent passage, have already 15 occupied our attention; but since they are the root from which the present oracle against Babylon has grown up, and in their traditional shape form the inseparable conclusion of that oracle, they must be repeated here. For all questions of textual criticism I would refer to the previous treatment of the subject (on p. 71.
- 20
- 52 (11.) Since c, 52, with exception of some slight variations, is verbally identical with 2 K. 24, 18-25, 30, and is merely an external and foreign appendix added to the Book of Jeremiah, we give here only the most essential points of the textual criticism and would refer for all else to the critical notes on the Book of Kings.
- (1) **M** K^othib **המיטל**. 25
- (11) **M** K^othib **בבית**.
- (12) **M** points **עפר**, but, according to **U²J** **ἐστράως**, **עפר** is better. The parallel passage, 2 K. 25, 8, has instead of **לפני עפר** **לפני עפר**, the shorter **עפר**.
- (14) **M** **+ כל**, which is at least superfluous.
- (15) At the beginning of v. 15 **M** erroneously places the words **ובדלות העם**, derived 30 from the beginning of v. 16. The words are altogether unsuitable here, and are wanting in **G** as well as in the parallel passage 2 K. 25, 11.
- (20) **M** K^othib **האהר**.
- (21) **M** K^othib **קיטה**.
- (23) The words **רוחה כל הרמנים סאה** are utterly obscure, and evidently corrupt. No 35 successful restoration has as yet been accomplished, which is the more to be deplored as the passage is wanting in 2 K. 25, and might throw light on the description of the two bronze pillars in 1 K. 7, 15-22.
- (31) **M** K^othib **הבליא**; cf. 37, 4.
- (32) **M** K^othib **סלבים**. 40
- (33) **M** K^othib **היו**.

PRINTED BY W. DRUGULIN

PAPER FROM FERD. FLINSCH

Leipzig

[All rights reserved]

cc., vv.	pp., ff.	cc., vv.	pp., ff.
17, 19-24	38, 17-24.	36, 4-32	29.
17, 25-27	39, 1-6.	37, 1-2	32, footnote.
18, 1-16	6, 26-44.	37, 3	31, 32-33.
18, 17-28	7, 1-11.	37, 4	32, 22.
19, 1-20, 5	27.	37, 5	31, 31.
20, 6	28, 1-3.	37, 6-10	31, 34-39.
20, 7-18	21, 14-26.	37, 11-38, 4	32, 22-41.
21, 1-4	20, 36-41.	38, 5-28 ^a	33, 1-37.
21, 5-14	21, 1-12.	38, 28 ^b	33, 43.
22, 1-4	18, 26-30.	39, 1-2	39, 8-9.
22, 5-23, 6	19.	39, 3	33, 43-44.
23, 7-8	23, 15-18.	39, 4-13	39, 10-22.
23, 9-40	20, 1-35.	39, 14	34, 1-2.
24	17, 19-33.	39, 15-18	33, 38-42.
25, 1-16	9, 22-33.	40, 1-5	39, 22-29.
25, 17-38	10, 1-14.	40, 6-41, 16	34, 2-44.
26	28, 5-39.	41, 17-43, 6	35.
27	30, 8-34.	43, 7-44, 23	36.
28, 1 ^a	30, 8.	44, 24-30	37.
28, 1 ^b -7	30, 35-41.	45	30, 1-7.
28, 8-17	31, 1-12.	46, 1-12	10, 16-31.
29, 1-7	17, 35-41.	46, 13-26	25, 23-38.
29, 8-32	18, 1-16.	46, 27	25, footnote.
30, 1-6	23, 26-31.	46, 28	26, footnote.
30, 7-31, 21	24.	47, 1-3	10, 33-35.
31, 22-40	25, 1-21.	47, 4-48, 43	11.
32, 1-11	21, 28-35.	48, 44-49, 27	12.
32, 12-33, 1	22.	49, 28-33	13, 1-8.
33, 2-26	23, 1-15.	49, 34-39	18, 18-24.
34, 1-7	31, 21-30.	50, 1-11	39, 31-42.
34, 8	31, 40.	50, 12-51, 5	40.
34, 9-22	32, 1-21.	51, 6-48	41.
35, 1-14.	15, 29-44.	51, 49-64	42, 1-20.
35, 15-19	16, 1-6.	51, 59-64	31, 14-19.
36, 1-3	28, 41-44.	52, 1-19	42, 22-44.

52, 20-34 = 43.

Corrigenda

Page 3, line 6, for ותקעו read תקעו.

Page 15, line 6, for ובל read ויבל.

Page 16, line 37, for שלמה: read שלמה.

1 1012 00007 1607